

DE

DELAVSKA ENOTNOST

št. 42 — leto XXXX

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Dušan Gačnik, odgovorna urednica: Majda Žlender

KDO OVIRA DOGOVARJANJE?

Iz vsebine:

Zapletene gospodarske razmere so zaradi vse večje nujnosti posledično izpolnjevanju stabilizacijskih nalog zaostriše vprašanje odgovornosti za prepočasno in neučinkovito dogovarjanje republik in pokrajin. Ni slučajno, da delegati zbora republik in pokrajin, delovni ljudje in širša javnost vse bolj nestrpno terjajo pojasnilo, kateri organi, skupine ali posamezniki ovirajo sklepanje in izpeljavo dogovorov. Zaskrbljujoče je namreč, da kljub ogroženosti zunanjih likvidnosti države, zadolženosti, inflaciji in drugim perečim gospodarskim tegobam še vedno niso sprejeti — kaj šele, da bi jih izvajali — nekateri družbeni dogovori, med katerimi naj bi jih kar 22 neposredno urejalo materialno področje. Za sprejete dogovore in ostale, ki se pripravljajo, pa se

tako ve, da so presplošni in zato premalo učinkoviti.

Dobrodošel je torej predlog delegatov zbora republik in pokrajin, naj bo delo medrepubliških komitejev javno, čeravno mora to veljati za vse oblike dogovarjanja. Le tako, da bosta sporazumevanje in dogovarjanje o skupnih nalogah in obveznostih bolj na očeh delavskega razreda in javnosti, se lahko nadejamo bolj odgovornega in učinkovitejšega usklajevanja različnih interesov in pogledov republik in pokrajin na življenjsko pomembna vprašanja.

Ni odveč ponovno poudariti, da ne moremo in ne smemo več živeti in delati po starem kopitu (ko smo več porabili, kot smo ustvarili). Tega se delovni ljudje tudi zavedajo, prizadevajo si, da bi osebno čimveč prispevali k do-

seganju zastavljenih ciljev in se marsičemu že odrekajo. Vendar upravičeno pričakujejo stabilizacijske poteze in preudarno ravnanje — ki bo v interesu delavskega razreda in vseh delovnih ljudi — od vseh državnih, političnih in gospodarskih dejavnikov, ki so v preteklih letih pogostokrat sprejemali — milo rečeno — kratkovidne gospodarske in politične odločitve. Kako sicer drugače pojasniti dejstvo, da ustvarjeni dohodek kot neizprosna meja vsej porabi, kot da ni obstajala, da smo med leti 1976 in 1980 financirali 41,2 odstotka investicij inflacijsko, da je npr. stroškovni pritisk v minulem petletnem obdobju rasel pri nas štirikrat hitreje kot v državah OECD itd. Posledica vsega tega pa je, da znaša jugoslovanski dolg v tujini že 1000 dolarjev na

prebivalca, vrednost izvoza 450, uvoza pa 750 dolarjev na prebivalca.

Morda se bo kdo spotaknil ob te podatke in zamrmral, da nimajo nič skupnega z dogovarjanjem med republikami in pokrajinami. V resnici pa je ravno obratno: gre za vsebino tega dogovarjanja, ki peša ravno na gospodarskem področju. In da bi bila mera še bolj polna, se prav v spletu tega dogovarjanja ne uresničuje vloga ZIS kot odgovornega in pomembnega dejavnika, ki bi znal v interesu vseh hitro in pravilno reagirati.

Nikamor ne bi vodilo, če bi v tem okviru krepili že tako močno načelno verbalno kritiko in širili fronto kritiziranja sistema. Edini izhod iz navidez začaranega

kroga neučinkovitega dogovarjanja med republikami in pokrajinami — ki ima korenine zlasti v republiških ekonomskih nacionalizmih kot idejni deformaciji v razvoju samoupravljanja — je v nadaljnjem spopadanju in boju proti usledinam starih odnosov in preživelega ravnanja. Ta boj nedvomno ne sme potekati le na ravni medrepubliškega sodelovanja in dogovarjanja, ampak na vseh ravneh in v vseh okoljih: tozdih, krajevnih skupnostih, občinah, republikah in zvezi. Delegati v medrepubliških organih in drugih telesih so namreč živi ljudje, ki so se egoistične in avtarkične mentalitete »naučili« doma: v delovnih organizacijah, občini in ne nazadnje tudi v republiških in pokrajinskih političnih vrhovih.

Emil Lah

(Ne)zaposlenost in odgovornost

Več dela kot delavcev

Stran 2 in 3

Zavod SRS za statistiko in Republiška skupnost za cene objavljata povprečne stroške, ki sta jih ugotovila za tretje trimesečje letošnjega leta

Dnevnice, nočnina, kilometrina...

Stran 4

Z Emilom Šuštarjem, članom sekretariata predsedstva RS ZSS, smo se pogovarjali o osnutku Resolucije o politiki izvajanja družbenega plana SRS za obdobje 1981—1985 v letu 1982

Resolucijo moramo razumeti celovito

Stran 5

Konferenca prihodnje leto

Sekretariat odbora za pripravo 3. konference ZSS o socialni politiki in varnosti delavcev je sklenil, da bo konferenca 5. in 6. februarja prihodnjega leta. Odločitev odbora je že potrdilo predsedstvo RS ZSS.

Predsednik Zveze sindikatov Črne gore Lazar Djodjić za DE

Tuji dolgovi zategujejo zanko

Stran 6

Zaradi precej ugodnega položaja mora biti odgovornost le še večja

Jasne razvojne poti Ljubljane

Stran 7

Vlak bratstva in enotnosti '81

Srečanja naj prerastejo v trdno sodelovanje

Stran 8

Premalo kandidatov — mladih delavcev za razpisane štipendije Titovega sklada

Povišane štipendije Titovega sklada

Stran 12

Tekstilne tovarne v marsikaterem okolju rešujejo problem zaposlovanja.

Kaj o tem menite vi?

Teden, ki poteka, je namenjen požarni varnosti. Kot običajno v tem času objavljamo podatke o številu požarov, o škodi ter o vzrokih požarov. Kaj bi lahko dejali, če bi te številke primerjali z lanskimi?

Dejstvo je, da število požarov iz leta v leto narašča. In ker narašča predvsem število velikih požarov, občutno raste tudi požarna škoda. Največja je v delovnih organizacijah. In vzroki? Za več kot polovico vseh požarov je kriva malo-

marnost. O tem podatku bi morali največ razmišljati in to predvsem delavci v delovnih organizacijah.

Zakaj je spomladi gorelo v Blagovno transportnem centru v Ljubljani — 120 milijonov dinarjev škode? Malomarnost! Zakaj je ogenj uničil proizvodno halo in skladišče v tovarni stikalnih naprav v Mariboru in povzročil za 12 milijonov škode? Malomarnost! Zakaj je gorelo skladišče rezervnih delov v Sloveniji avtu? Spet malomarnost!

Dokazano je, da je malomarnost povzročila v letu dni kar 702 požara z več sto milijonsko škodo. In če upoštevamo, da je med še neugotovljenimi vzroki tudi dobršen del malomarnosti, je ta škoda še večja. Ko vsako leto ugotovljamo, da je požarov zaradi malomarnosti vse več, nam to dokazuje, da marsičesa nismo storili.

Požarno-varnostne predpise imamo. Pa še zelo strogi so, samo... Ali jih delavci tudi poznajo? Morali bi jih! In če jih poznajo, ali jih tudi upoštevajo? Morali bi jih. Pa vse kaže, da je marsikje vse lepo le na papirju. In konec koncev je za neupoštevanje predpisov nekdo odgovoren.

V letošnjem letu so organi UJV prijavili javnemu tožilstvu 127 odgovornih oseb zaradi požarov. Koliko od teh je bilo tudi kaznovanih, nimamo podatkov.

Sprašujemo odgovorne osebe in člane samoupravne delavske kontrole v delovnih organizacijah, kjer je v zadnjem letu gorelo, kako je z njihovimi požarno-varnostnimi predpisi in kaj so storili, da bi bili z njimi seznanjeni vsi njihovi delavci, in kar je najvažnejše, kako ukrepajo, da bi se teh predpisov tudi držali. Škoda, ki so jo utrpeli, jih je najbrže nekaj naučila.

Uredništvo DE

Na seji predsedstva CK ZKJ, ki jo je vodil Lazar Mojsov, so v skladu s poslovnikom o organizaciji in načinu dela predsedstva CK ZKJ izvolili za novega predsednika predsedstva CK ZKJ Dušana Dragosavca.

Predsedstvo je ob tem izreklo priznanje Lazarju Mojsovu za uspešno opravljanje dolžnosti predsednika predsedstva CK ZKJ.

Dušan Dragosavac je končal pravno fakulteto v Zagrebu in višjo partijsko šolo »Djuro Džaković« v Beogradu. Doktoriral je iz ekonomskih ved na zagrebški univerzi. Je nosilec partizanske spomenice 1941 in je doslej opravljal več odgovornih dolžnosti v SR Hrvaški in CK ZKJ. Med drugim so ga leta 1979 izvolili tudi za sekretarja predsedstva CK ZKJ.

Mednarodni mejni prehod Vrtojba-Štandrev, ki sta ga v nedeljo odprla zunanja ministra Jugoslavije in Italije Jospin Vrhovec in Emilio Colombo, dokazuje uspešnost obojestranskih prizadevanj za krepitev vezi in medsebojnega spoštovanja, razumevanja in uresničevanja skupnih interesov. Novi prehod je hkrati ena od najpomembnejših uresničenih nalog iz osimskih sporazumov.

Slika: Marjan Zaplatil

Starešine in civilne osebe v JLA ljubljanskega armadnega območja so obiskali delovno organizacijo Litostroj. Seznanili so se s proizvodnim programom in najnovejšimi dosežki tega slovenskega giganta. Zatem so si starešine v Domu JLA v Ljubljani ogledali film o proizvodnji vodnih turbin, po katerih kakovosti se uvrščajo v sam vrh svetovnih izdelovalcev. Zatem je sledil še pogovor s predstavniki delovne organizacije, največ pozornosti pa so namenili prizadevanjem Litostroja na področju uresničevanja koncepta splošnega ljudskega odpora in družbene samozščite.

Filip Šemrl, slika: Foto-sekcija Doma JLA

Te dni je bil gost našega uredništva Valerie Zamfirescu, urednik največjega romunskega sindikalnega glasila. Med bivanjem pri nas je obiskal tudi nekaj organizacij združenega dela, kjer se je zanimal za delo osnovnih organizacij sindikatov, organov samoupravljanja, zlasti pa za socialna vprašanja.

(Ne)zaposlenost in odgovornost

Dela več kot delavcev

Sodeč po zadnjih statističnih podatkih je v Sloveniji nekaj več kot 12.000 nezaposlenih. Številka v primerjavi (tudi statistično) z Jugoslavijo ali celo zahodno Evropo ni velika, pa vendar tudi ne tako nepomembna, da bi ob njej lahko mirno spali. Še zlasti zato, ker vztrajno narašča in bo, kot vse kaže, tako tudi v prihodnje.

Vendar si moramo biti z nečim na jasnem. Namreč, če damo zgornji podatek pod drobnogled, kaj hitro lahko ugotovimo, da o nezaposlenosti pri nas pravzaprav ne moremo govoriti. Bolj lahko govorimo o neskladju med potrebami gospodarstva in iskalci zaposlitve. Bržda je prav to razlog, da se število nezaposlenih veča.

Stvari pa ne bi smeli dramatizirati, niti jih podcenjevati. Bolj kot to je pomembno, da se jih lotimo na pravem koncu. Sodeč po ugotovitvah in stališčih zveze sindikatov ter drugih političnih dejavnikov, lahko tudi na tem področju prav kmalu pričakujemo učinkovite rešitve. Te pa, najsi bodo takšne ali drugačne, v nobenem primeru ne bi smele mimo dejstva, da je proizvodno delo pri nas še vedno premalo vrednoteno. Kajti (tako se je izkristaliziralo tudi v razpravah pred 3. konferenco ZSS) v isti sapi, ko je na skupnostih za zaposlovanje prijavljenih toliko in toliko nezaposlenih, združeno delo marsikje ugotavlja dokajšen primanjkljaj delavcev v proizvodnji. Tako smo, denimo, nedavno tega v kranjski Savi zvedeli, da v njihovi proizvodnji nenehno potrebujejo večje število delavcev, pa jih ne morejo dobiti, četudi le-ti čakajo na delo pri skupnosti na zaposlovanje. Ampak, so rekli v Savi, ti ne čakajo na delo v proizvodnji, temveč na mesta v pisarnah. Torej problem zaposlovanja še vedno ni tako žgoč, da bi ga obešali na veliki zvon. Vsaj tako dolgo ne, dokler se bodo iskalci zaposlitve dosledno držali tiste postavke v zakonu, ki govori, da ima nezaposleni pravico do zaposlitve, ki ustreza njegovi izobrazbi oziroma delovni usposobljenosti. Zelo težko se namreč iskalci zaposlitve odločijo za delo v proizvodnji, veliko lažje za delo v administraciji. To pa slej ko prej samo zato, ker delu v proizvodnji še vedno ne pripada tisto mesto, ki mu gre.

Nekaj podobnega smo zvedeli tudi v Novi Gorici, kjer nekateri delavci nekdanjega Cimosa raje čakajo na skupnosti za zaposlovanje, kot pa da bi vsaj začasno prišli za delo v Vozilih.

Da praktično pri nas ne moremo govoriti o nezaposlenosti, nam govori tudi dejstvo, da se iskalci zaposlitve trdovratno držijo domačega kraja in niso za nobeno ceno pripravljeni delati drugje. Kako hitro se spreminjajo časi, kajti še pred zadnjo vojno so naši dedje iskali zaposlitev celo onstran velike luže, danes pa se njihovi potomci niso pripravljali preseliti tistih nekaj kilometrov. Kajpak je ta ost naperjena na mlade ljudi, ki so pravkar končali šole in še nimajo družin.

Velike rezerve

Po drugi strani pa je kljub vsemu opaziti, da so se organizacije združenega dela spričo stabilizacijskih težav priče vse bolj zapirati vase. »Na terenu« nam to med drugim potrjujejo tudi dokaj ostra stališča občinske konference ZSMS v Novi Gorici, v katerih je mladinska organizacija napadla takšno politiko združenega dela. Mladim še zlasti ne gre v račun, da organizacije združenega dela ponekod ne zapostavljajo niti svojih štipendistov. To nam zgovorno priča, da so marsikje

So tudi njej zaprle pot v ozde pogodbe o delu?

kadrovske plane delali na pamet ali na podlagi nerealnih investicijskih želja.

Vse to pa najbrž sodu ne bi izbilo dna, če ne bi ravno takšne organizacije združenega dela, ki se otepajo priliva mladih, po drugi strani izplačevale veliko nadurnega, pogodbenega in drugega dopolnilnega dela. V analizi o uresničevanju zakona o delovnih razmerjih, ki so jo pripravili v republiškem komiteju za delo, so tako, denimo, ugotovili, da je bilo lani izplačanih 246.149.663 dinarjev za nadurno delo, kar pomeni izplačilo poprečnega osebnega dohodka za 28.077 polno zaposlenih delavcev. Vito Vižintin, družbeni pravobranilec v Novi Gorici, ki je nedavno tega zbral podatke o dopolnilnem delu v občinah severnoprimorske regije, je ugotovil, da je bilo lani samo v tej regiji opravljenih skoraj 2 milijona in pol nadur, za kar so izplačali 263.887.000 dinarjev. Družbeni pravobranilec samoupravljanja je ugotovil, da bi namesto opravljenega dela prek polnega delovnega časa lahko zaposlili 2.620 delavcev. Prav tako bi lahko namesto delavcev, ki opravljajo delo po pogodbah o delu, dobilo delo 587 delavcev v rednem delovnem razmerju. Brez dvoma so to številke, o katerih bo treba temeljito razmisliti tako v Novi Gorici in okolici kot tudi v vsej republiki. V to nas silijo že zlasti predvidene številke, ki so jih zapisali sestavljalci resolucije o družbenoekonomskem razvoju za prihodnje leto. Le-te namreč predvidevajo letno rast družbenega proizvoda za 0,2 odstotka (realno), medtem ko naj bi se število na novo zaposlenih delavcev povečalo samo za 0,3 odstotka.

Bo dopolnilnemu delu odzvonilo?

Ne gre dvomiti: gornji postavki sta izredno ostri. Pomenita, da je praktično vse podrejeno izboljšanju plačilnobilančnega in deviznobilančnega položaja naše republike. To pa naj bi dosegli z malenkostnim povečanjem števila zaposlenih. Praktično gledano se to pravzaprav niti ne bo povečalo. Kaj to pomeni? Povečanje števila ne-

zaposlenih? Da, če ne bomo začeli izkoriščati notranjih rezerv, ki jih na tem področju brez dvoma imamo dovolj. Resolucijska številka o rasti zaposlovanja za prihodnje leto nam pravzaprav druge možnosti niti ne daje. Pogodbeno, nadurno in drugo dopolnilno delo bo treba skriti do skrajne meje povsd tam, kjer se to da. Da pa se, kar so nam povedali tudi v kranjski Savi, kjer so število pogodb o delu od nekaj čez 200 skrčili na borih deset. Dodali so, da bi prav tako lahko zmanjšali tudi nadurno delo, če bi seveda dobili ustrezno število novih delavcev, v proizvodnjo namreč. Stara ugotovitev, da bo pač v teh zaostrenih stabilizacijskih časih treba prijeti za vsako delo, se nam ponuja kar sama od sebe. Ob tem verjetno tudi ne bo dopustno, da bi združeno delo plačevalo pogodbeno delo in nadure, prenekateri iskalec zaposlitve pa bi na občinski skupnosti prejemal nadomestilo osebnih dohodkov ter na tak način iskal delo, hkrati pa »prosil boga«, da ga ne bi dobil. Kako se da razvozlati tudi ta voz, nam nazorno potrjuje primer iz Ptuja, kjer so iskalcem zaposlitve kaj hitro našli delo (vsaj začasno) pri obiranju sadja. Tako bi lahko ravnali še mnogokje, med drugim tudi v Novi Gorici, kjer število nezaposlenih vztrajno narašča in se bo predvidoma ob koncu leta približalo številki 600. Prav v tej občini je bilo največ pogodb o delu sklenjenih v organizacijah združenega dela s področja kmetijstva in so denimo samo v KK Vipava za pogodbeno delo lani izplačali 7,5 milijona dinarjev.

Jasno je, da vse te stvari naravnost kličejo k spremembam zakona o delovnih razmerjih, ki bo vsekakor moral upoštevati take nepravilnosti, ki smo jih priča na tem področju, kot tudi zaostrenost zdajšnjega gospodarskega položaja.

Kršitve in odgovornost

Glede pogodbenega in drugega dopolnilnega dela je sicer zakon o delovnih razmerjih že zdaj jasno opredeljeval stvari. Vendar pa, kot je razvidno tudi iz analize novogoriškega družbenega pravobranilca samoupravljanja, je zakon eno, dejanske razmere na tem področju v

združenem delu pa povsem nekaj drugega. Večina organizacij združenega dela, ki jih je zajela analiza (v Sloveniji slika najbrž ni kaj dosti drugačna), je kršila določila zakona o delovnih razmerjih. Kajpak doslej takšnih prekrškov ni nihče preganjal, zato je treba tudi v tej popustljivosti iskati razloge, da se je pogodbeno in nadurno delo tako neverjetno razraslo in postaja zdaj že dokajšnja ovira za zaposlovanje mladih iz šol prihajajočih delavcev. Bržda je prav v tem razlog, da se ta čas pripravlja predlog sprememb in dopolnitev zakona o delovnih razmerjih, po katerem bi črtali določbe o zaposlovanju upokoencev po pogodbah o delu in v bistvu skrajno omejevali nadurno delo. Glede na resolucijo za prihodnje leto nam praktično kaj drugega niti ne preostane.

Ampak, kot ugotavljamo zadnje čase, brez konkretne odgovornosti tudi na tem področju stvari ne bomo premaknili z mrtve točke.

Zato bo potrebno v vsakem okolju zastaviti resno in kritično vprašanje, kako se kaže odgovornost za neskladje med zaposlovanjem in planiranjem kadrov, za čezmerno naraščanje pogodbenega, nadurnega in drugega dopolnilnega dela, za kršitev določb zakona o delovnih razmerjih itd. Prav tako najbrž ne bomo mogli mimo ugotavljanja odgovornosti, ko gre za zaposlovanje prek »zvez in poznanstev«, ki ga je, kot zatrjujejo razpravljalci pred 3. konferenco ZSS, še precej in nenazadnje tudi odgovornosti samih iskancev zaposlitve. Bržčas ni potrebno poudarjati, da vprašanje zaposlovanja in načrtovanja kadrovskih potreb v združenem delu ne more biti naloga največkrat kadrovske neustreznosti služb v organizacijah združenega dela, pač pa naloga tako načrtovalcev razvoja kot tudi političnih organizacij in samoupravnih organov, zlasti sindikata. Podobno velja za družbenopolitične skupnosti in republiko v celoti. Ob usklajenem razvoju, ki ga predvidevamo, je vprašanje zaposlovanja in kadrovskega načrtovanja eno od tistih, ki je najtesneje povezano s perspektivo našega današnjega in jutrišnjega dne.

Kako je z zaposlovanjem v Ljubljani?

Še vedno silijo v pisarne

Že lani se je število zaposlenih povečalo za manj, kot je bilo načrtovano. Hitreje je naraščalo zaposlovanje v negospodarstvu kot v gospodarstvu, precej več delavcev pa se je zaposlilo v zasebnem sektorju. To je bila prav gotovo posledica zaostrenih pogojev gospodarjenja, ki je spodbudila intenzivnejše iskanje kadrovske rezerv. Podobno kot lani je tudi letos, s tem seveda, da se pogoji gospodarjenja še naprej zaostrojujejo. Tako se je število zaposlenih od decembra lani do konca julija letos zmanjšalo za 774 delavcev — to je za 0,4 odstotka. Celovitejšo podobo pravzaprav dajejo te številke: število zaposlenih v gospodarstvu je manjše za 1443 delavcev, v negospodarstvu pa večje za 664 delavcev. Največji upad zaposlenosti beležijo v gradbeništvu in v trgovini.

Lani se je vključilo v delo na dodatnih in nadomestnih delih 11547 delavcev z območja Ljubljane, iz bližnje okolice in tudi z drugih območij. Med njimi je bilo 3840 mladih, ki so končali redno šolanje. Manjši obseg zaposlovanja in nizka struktura dela sta povzročila hitrejšo naraščanje brezposelnosti kadrov s srednjo, višjo in visoko izobrazbo. Ta trend pa se nadaljuje tudi letos. Brez zaposlitve ostajajo tudi nekateri mladi, ki so med šolanjem prejemali kadrovske štipendije. Letos je manj razpisanih kadrovske štipendije, to pa pomeni, da se struktura zaposlenih dolgoročno ne bo spreminjala.

Nezaposlenost, ki je in je ni

Po podatkih skupnosti za zaposlovanje je bilo konec avgusta letos v Ljubljani 13532 začasno nezaposlenih oseb, med njimi 445 težje zaposljivih. V zadnjem času je problem predvsem nezaposlenost mladih, ki prvič iščejo zaposlitev. Vključevanje v delo teh mladih s poklici, ki jih je že preveč, je bilo že

v preteklih letih težavno, vendar predvsem za nekatere izrazito suficitarne poklice. Ob koncu avgusta je bilo prijavljenih 494 mladih, ki so prvič iskali zaposlitev. Skoraj polovica teh je starih do 26 let.

Struktura mladih, ki prvič iščejo zaposlitev, ob koncu avgusta kaže, da jih je 56 odstotkov s srednjo, višjo in visoko šolo. Med poklici, ki jih je preveč, so: prodajalec, frizer, gradbeni tehnik, vzgojitelj, sanitarni tehnik, aranžerski tehnik, višji upravni delavec, predmetni učitelj slovenščine in angleščine, socialni delavec, arhitekt, pravnik, psiholog, farmacevt, geolog in biolog.

Janez Dolničar, vodja strokovne službe samoupravnih skupnosti za zaposlovanje v Ljubljani:

Tudi prekvalifikacijo plača skupnost

»Iskalce zaposlitve bi lahko razdelili v štiri skupine. V prvo sodijo težko zaposljivi delavci, ki zaradi redkega in specifičnega poklica ne morejo najti zaposlitve niti v občini niti v regiji ali celo republiko. Druga skupina so predvsem mladi, ki prvič iščejo zaposlitev. To je tako imenovani priliv iz šol in s temi kadri je običajno največ skrbi. V tretjo skupino štejemo prav tako mlade, ki pa se prijavijo kot iskalci zaposlitve le zato, da uveljavijo zdrav-

Janez Dolničar

Poleg števila začasno nezaposlenih oseb je pomembna tudi čakalna doba na zaposlitev. Če upoštevamo približno tretjino težje zaposljivih oseb, ki dlje čakajo na primerno zaposlitev, se približno polovica vseh prijavljenih zaposli v enem do šestih mesecih. To velja predvsem za kvalificirane delavce in poklice s srednješolsko, višješolsko in visokošolsko izobrazbo. Že v enem mesecu se zaposli 14 odstotkov vseh prijavljenih, dlje kot eno leto pa čaka na zaposlitev 27 odstotkov prijavljenih.

Glavni razlog za težje vključevanje mladih v zaposlitev je poleg manjšega obsega zaposlovanja novih delavcev tudi neuskajenost potreb organizacij združenega dela po določenih poklicih in prilivom, ki (na drugi strani) daje drugačne poklice, kot jih pri tekočem zaposlovanju potrebujemo.

stveno zavarovanje, sicer pa se še ne mislijo zaposliti. Ti mladi, ki jih je med iskalci zaposlitve približno ena četrtnina, po končanem študiju odidejo za dva, tri ali več mesecev v tujino. V tretjo skupino pa štejemo tehnološke in ekonomske viške. Primer so Cimosa in pred leti idrijski rudnik živega srebra.

Mladi se nočejo zaposliti kjerkoli, če za njihovo izobrazbo in usposobljenost vsaj takrat, ko iščejo zaposlitev, ni prostih delovnih mest. Izgovarjajo se, da so jim na šoli svetovali in jih usmerili v ta ali oni poklic. Pri njih je tudi težje s prekvalifikacijo, saj se nočejo prekvalificirati. Po svoje imajo seveda prav, saj sami niso krivi, da je v eni ali več generacijah izšolanih veliko preveč na primer knjižničarjev ali drugih kadrov, kot jih lahko s tem poklicem zaposlimo. Pa še to: prekvalifikacijo plača ali skupnost za zaposlovanje sama ali pa ji pomagajo organizacije združenega dela, ki potrebujejo določeno število takih ali drugačnih kadrov.

Darinka Zotler, svetovalka zaposlitve v Ljubljani, sicer pa socialna delavka:

Nikar prek skupnosti za zaposlovanje?

»Ni res, da je tako težko dobiti zaposlitev. Danes ni nič drugače, kot je bilo pred letom ali dvema.

Darinka Zotler

Celo primanjkuje zlasti nekvalificirane delovne sile, med kvalificiranimi delavci pa so najbolj iskani kovinarji. Preveč je npr. prodajalcev, frizerov, fotografov, preveč je tudi že avtomehaničarjev, kleparjev in ličarjev. Najtežje zaposlitve so srednješolci, zlasti gimnazijci. Med višješolci in visokošolci pa najtežje dobijo zaposlitev likovniki, psihologi, učitelji zgodovine.

Svetovalci zaposlitve se srečujejo z različnimi problemi. Tako npr. organizacije združenega dela pošiljajo in sporočajo nerealne potrebe po delavcih. Potem ko že zaposlijo delavce, ne preključijo odprtih delovnih mest, tako da iskalce zaposlitve večkrat pošiljamo zaman. In še nekaj bi rada poudarila: če nek delavec išče zaposlitev prek skupnosti za zaposlovanje, se ga kdo ve zakaj prime nekakšen negativen pečat. Mislim, da to ni prav in da s tem mnogim iskalcem zaposlitve delamo krivico.

Mnogo bitk na stabilizacijski fronti

Jugoslavijo in še posebej Slovenijo čakajo v prihodnjem letu težke gospodarske naloge. Prihodnje leto bo prelomno leto v boju za uresničevanje zastavljenih srednjeročnih ciljev družbenoekonomskega razvoja in v boju za stabilizacijo. Če za prihodnje leto postavljenih gospodarskih ciljev ne bomo dosegli, bomo s tem »podrli« srednjeročni razvojni program in hkrati dobro spodbudili prizadevanja za stabilizacijo gospodarstva. Manevrskega prostora, tistega, ki smo ga v preteklosti s pridom uporabljali, namreč odnivanja uresničenja nalog na kasnejši čas in prelaganja naših težav na druga ramena, zdaj nimamo več. Položaj Jugoslavije v mednarodnih gospodarskih tokovih tega ne dovoli. Nekateri sodijo, da je to celo dobro: da se bomo tako, ko nimamo drugega izhoda, lažje »tolkli« za cilj stabilizacije. Toda »tolči« se bomo morali vse drugače, kakor smo se doslej: morali bomo dati res »vse od sebe«, potegniti na plan vse rezerve in se odpovedati vsemu, kar nam utegne oslabiti rezultate boja za stabilizacijo v prihodnjem letu.

Boj za stabilizacijo bomo v prihodnjem letu bili v mnogih bitkah na treh frontah: fronti krepitve samoupravnih odnosov in samoupravnih pravic delavcev, na fronti plačilno bilančnih in devizno bilančnih odnosov s tujino ter na fronti inflacijski fronti. O pomenu boja za krepitev samoupravnih odnosov in samoupravnih pravic delavcev, o tej stalni in najpomembnejši nalogi vseh nas ne kaže podrobneje govoriti. Vemo, da so urejeni samoupravni odnosi osnova za hitrejšo doseganje ciljev stabilizacije. Zatorej je jasno, da moramo še ostreje v bitko za njihovo krepitev, ne pa dopuščati, da bi jih nadomeščali z administrativnim odločanjem.

Najpomembnejša opora prizadevanja za stabilizacijo so urejeni plačilno bilančni in devizno bilančni odnosi s tujino. Ta »oporni stebri« je potreben temeljite sanacije, doza »zdravil« za prihodnje leto je tudi že določena. Jugoslavija naj ne bi imela več kakor 500 milijonov dolarjev primanjkljaja v poslovanju s konvertibilnim trgov (to je naša največja »rakasta tvorba«), Slovenija pa bo morala imeti pozitivno bilanco. Mnogi se zavzemajo celo za to, da bi si za cilj postavili izravnane plačilne bilance s tujino, kar pa je po našem prepričanju v prihodnjem letu še nedosegljiv cilj. Sloveniji je že s predvidevanjem polmilijardnega dolarskega primanjkljaja naložena izredno zahtevna naloga. Izkupiček od izvoza bi moralo slovensko gospodarstvo povečati realno kar za 6 odstotkov (nekateri poznavalci razmer sodijo, da je za doseganje ciljev, zastavljenih za prihodnje leto, ta rast celo prenizka!), hkrati pa za realno 10 odstotkov manj uvoziti.

Boj za plačilno bilanco s tujino bo terjal vrsto ukrepov in imel vrsto posledic, saj so mu prilagojene in podrejene vse ostale planske naloge za prihodnje leto, vključno z bojem za zmanjšanje inflacije. Izvoznikom bo namenjena vrsta družbenih pozornosti, delovne organizacije pa bo družba usmerjala k večjemu izvažanju z vrsto spodbud: od izvoznih spodbud (premijs), prek boljše preskrbe z repromaterialom, razbremenitve dela družbenih obveznosti, usmerjanja investicij vanje, možnosti hitrejši rasti osebnih dohodkov, boljše preskrbe s sredstvi za kreditiranje izvoza na konvertibilno področje; izvozniki bodo lažje najemali posojila tudi v tujini itd. Kajpak spodbude ne bodo same zmogle povečati zanimanja za izvoz ali ga same omogočale. Izjemnega pomena bo tudi politika cen. Ta je naravnana tako, da letošnje gibanje cen ne bi preseglo 15-odstotne rasti (v primerjavi z letošnjim in prihodnjim decembrom). Združeno delo torej ne bo imelo praktično nobenega maneverskega prostora, saj se bodo cene lahko spreminjale (kljub izredno velikim pritiskom, ki jih lahko pričakujemo) samo v zares upravičenih primerih. Cilj takšne politike je, približevati raven cen ravnih cen v gospodarsko razvitih deželah.

Ob tem velja povedati, da v prihodnjem letu ne moremo pričakovati višje rasti proizvodnje kakor v letošnjem. Glede na prednosti, ki jih bodo deležni izvozniki in druge prioritete dejavnosti, je jasno, da bodo morali v posameznih dejavnostih, v posameznih neperspektivnih proizvodnjah v prihodnjem letu plane naravnati na nižjo raven kakor v letošnjem letu...

Tretjo fronto v boju za stabilizacijo bomo v prihodnjem letu odprli s protiinflacijsko politiko. Razumljivo je, da so naloge s tega področja prepletene s prizadevanji za večji izvoz, da uravnavanje plačilne bilance ni mogoče brez zmanjšanja inflacije itd. Za prihodnje leto smo si zastavili zelo ambiciozno nalogo: ne samo zmanjševanje osebne porabe, pač pa vseh oblik porabe. Varčevanje bo zajelo (predvidoma) tudi nekatere preširoko zastavljene pravice s področja socialnega skrbstva in zdravstvenega varstva. Nikakor pa ne bomo krnili osnovnih pravic, nasprotno, za le-te bo treba poiskati sredstva in način, kako jih prilagoditi gospodarskim tokovom. Treba bo zaostri odnos do dela in odgovornost do uresničevanja zastavljenih nalog. Tudi to je ukrep, s katerim lahko veliko privarčujemo, še več pa ustvarimo! Investicije se bodo nasplošno zmanjšale: v globalu realno za 5 odstotkov, najmanj v gospodarstvu (za 2,5%), najbolj pa v negospodarstvu (za četrtno). Toda nič hudega ne bi bilo, če v družbenih dejavnostih, na primer, leto ali dve ne bi nič investirali...

Vseh ukrepov (in posledic) za prihodnje leto začrtane ekonomske politike je preveč, da bi jih na tem prostoru omenjali. Zato pogledimo samo še, kako bo z življenjskim standardom. Realno bo še padel, predvidoma za 2 odstotka v primerjavi z letošnjim ravnjo (ko je padel realno za 6 odstotkov glede na lansko raven). Toda brez zategnitve pasu ne bo šlo, tudi to je prispevek k stabilizacijskim naporom. Prihodnje leto bo trdo — toda še mnogo trše bo (ne samo prihodnje leto), če se ne bomo z vsemi silami upirali negativnim tokovom v gospodarstvu in družbi. Z učinkovitim uresničevanjem samoupravno sprejetih planskih nalog na področju ekonomskih odnosov s tujino, širšim povezovanjem v reprodukcijskih tokovih in z večjim varčevanjem ter z drugačnim odnosom do dela pa bomo lahko dosegli tudi boljše rezultate od načrtovanih.

Boris Rugelj

Tudi odgovornost v začaranem krogu

Dejstvo je, da se tudi na področju zaposlovanja ne bomo mogli dolgo izogibati konkretni odgovornosti. Toda že nekaj vprašanj in analiz v združenem delu pokaže, da to vendar ni tako preprosto.

Poglejmo na primer odgovornost za neskladje med zaposlovanjem in planiranjem kadrov. Ko planiramo razvoj, ga planiramo dolgoročno, vzporedno z njim pa načrtujemo tudi kadre. Še do nedavnega so imeli mnogi ozdi velike oči: zgradili bomo to in ono, izboljšali tehnologijo, povečali proizvodnjo, produktivnost, kakovost, izvoz — vse takorekoč čez noč. Za to bomo potrebovali toliko denarja (kreditov) in potem toliko strokovnih kadrov. Svoje potrebe so sporočali osnovnim in srednjim šolam ter fakultetam, ki so začele usmerjeno oblikovati »profile« bodočih nadvse potrebnih kadrov. Čez tri, štiri ali osem let so bili ti kadri tu. Medtem pa se je v gospodarstvu počasi, a vztrajno nekaj dogajalo: iz leta v leto so bili marsikdaj previsoko (v glavnem pa visoko) leteči plani pretežka naloga. Zmanjkovalo je denarja za nove naložbe in nove zmogljivosti in novo sodobnejšo tehnologijo itd.

Združeno delo je tako začelo zaostajati za lastnimi plani, šole pa so medtem bolj ali manj nemoteno »proizvajale« vse več še večeraj potrebnih kadrov. Potem se je združeno delo naenkrat zaprla, zaprla pa tudi za mnoge izšolane kadre, razen

za šole. Seveda je nujno neskladje tu!

V organizacijah združenega dela na vprašanje, zakaj so nerealno planirali kadre, odgovarjajo: »Takrat, pred leti je bilo to planiranje še realno. Mi bi bili večkrat bolj previdni, toda vse preveč jih je bilo, ki so od nas zahtevali prevelike korake, prehitri razvoj mimo mnogih ekonomskih zakonitosti. Ob spodbudah in zahtevah uradne politike pa so z druge strani kot bumerang začeli prihajati različni predpisi, ki so nam skrajno zategovali pas.« Koga torej obdolžiti neodgovornosti, je vsaj v tem primeru težko vprašanje, kot je težka zahteva, takorekoč čez noč prestrukturirati gospodarstvo, ki si ga gradil (morda tudi na napačnih temeljih?) veliko let.

Toda mnogo lažje je ugotovljati odgovorne za čezmerno naraščanje pogodbenega, nadurnega in drugega dopolnilnega dela. To seveda ne more biti nihče drug kot tisti posameznik ali nekaj njih v združenem delu, ki se dogovorijo in odločijo o takšni ali drugačni obliki dopolnilnega dela z delavci v kolektivu ali zunaj njega. Na vprašanje, ali vedo, da kršijo zakon o delovnih razmerjih in da bi lahko na ta račun »dali kruh« mnogim mladim, ki iščejo zaposlitev, so največje odgovori: »Tako dopolnilno delo je največkrat enkratno delo, ki ga je treba opraviti od danes do jutri. Opravljeno mora biti dobro, česar pa ne zmore mlad delavec

predvsem zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj, določenega znanja, ki je za tako delo potrebno. Razen tega sleherni novo delovno mesto — to velja predvsem za neproizvodna delovna mesta, še kako bremeni zlasti majhne delovne kolektive. Če smo se odločili za dopolnilno delo, smo dobro pretehtali, kaj se za kolektiv bolj splača. Računica je tu, slabe vesti nimamo, saj nismo delali za lasten žep, ampak za kolektiv!«

Tako torej v združenem delu. Vendar to ne more in ne sme biti opravičilo, da bi zavoljo tega mladi ostajali pred vrati odzov. Res je sicer, da mnogim naduram, pogodbenemu in drugemu dopolnilnemu delu ni mogoče očitati, res pa je tudi, da bi na situ ostalo veliko takega neopravičenega dela, ki ga posamezniki priskrbijo prijateljem... Kakorkoli obračamo, pridemo do ugotovitve, da pravzaprav to početje ni sankcionirano. Kakšno kazen torej naložiti posameznikom ali ozdom? Je mar dovolj, da bi se znašli na časopisnih straneh?

Ostaja nam torej dejstvo, da je treba odgovornost opremiti tudi s konkretnimi sankcijami in da bodo morale zlasti osnovne organizacije zveze komunistov in sindikata še marsikaj storiti, kajti mnogim posameznikom, ki imajo v rokah ključ, hkrati pa tudi debelo kožo, brenkanje na njihovo zavest danes ne pride več do živga.

Ko govorimo o zaposlovanju in odgovornosti, ne moremo mimo še do večeraj tabu teme: zaposlovanje »prek zvez in poznanstev« ali celo s podkupovanjem. Nekaj si moramo priznati — tega še nismo povsem odpravili, čeprav drži, da je takega ravnanja vse manj, precej manj predvsem v Sloveniji, medtem ko je v nekaterih drugih republikah in pokrajinah, kjer je veliko več iskalcev zaposlitve, tega še zelo veliko. Toda o tem nočemo spregovoriti morda zato, ker se bojimo »kazni« ali zamere.

Danes gredo bolj ali manj vse vloge v zvezi z razpisom del in nalog prek samoupravnih organov, ki končno odločijo o kandidatu. Toda če je kandidatu več in če je delovno mesto vabljivo, bo dobil zaposlitev tisti, čigar stric je pomemben politik, upoštevan direktor itd. To pa predvsem zato, da se »izbiralci« tem veljakom slučajno ne bi zamerili. Nekoliko drugače je z zaposlovanjem »prek poznanstev«, saj tudi pri nas, tako kot povsod po svetu, velja pregovor, da noče nihče kupiti mačka v žaklju.

In kaj velja zapisati v zvezi z mladimi, ki marsikdaj nočejo vzeti ponujane dela. Prej ali slej potka na vrata mladih nujnost, da si sami v okviru svojih možnosti in možnosti, ki jih nudi družba oziroma združeno delo, poiščejo in zagotovijo svoj kos kruha.

Pripravila: Ivo Kuljaj in Peter Štefanič

Predsedstvo Sveta ZSJ je določilo, da bo 9. kongres ZSJ novembra prihodnjega leta

Le boljše delo forumov ni dovolj

Deveti kongres Zveze sindikatov Jugoslavije bo v prvi polovici novembra prihodnjega leta. Pred tem morajo biti kongresi in konference zveze sindikatov v republikah in pokrajinah. Tako je sklenilo predsedstvo ZSJ na seji, ki je bila minuli teden v Beogradu. Natančen datum zveznega kongresa pa bo določil svet ZSJ.

Čeprav nas do 9. kongresa ZSJ loči še dobro leto pa časa ni na pretek, saj bo treba temeljito analizirati uresničevanje kongresnih odločitev pred tremi leti, uvideti, kje in zakaj ne uresničujemo tedaj zastavljenih ciljev, in naravnati priprave na ta največji zbor delegatov delavskega razreda tako, da bo jasno opredelil prihodnje naloge sindikata v družbenoekonomskem razvoju in v družbi sploh. Kongres bo obravnaval družbenoekonomske odnose in v zvezi s tem tudi na-

pore za stabilizacijo, saj so nako-pičene gospodarske težave za-nesljive med glavnimi vprašanji na katera je treba odgovoriti, da bi težave še hitreje reševali, kot smo bili vajeni doslej. Zato so člani predsedstva ugotavljali, da je leto dni kongresnih priprav dovolj za tehtno razmišljanje o vseh vprašanih, ki jih bodo obravnavali na kongresu, vendar pa je v teh pripravah potrebno upoštevati tudi sklepe 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije in njihovo uresničevanje v

družbeni praksi.

Navkljub žgočim družbeno-ekonomskim in družbenopolitičnim vprašanjem, ki so značilna za naš sedanji družbeni trenutek v pripravah na kongrese ne smemo mimo tistih vprašanj, ki zadevajo učinkovitost dela v zvezi sindikatov in njeno zgradbo ter odnose v njej. Bržkone so teze za reševanje vprašanj organizacije, sestave in notranjih odnosov v organih ZSJ in sindikatov v federaciji nekakšen poskus odpravljanja dosedanje nedorečenosti na tem področju in iskanja odgovorov na vprašanje, kako premagati način delovanja, po katerem so sindikalne organizacije še zmeraj v preveliki meri posredniki, namesto da bi bile samostojne organizacije z vso ustavno

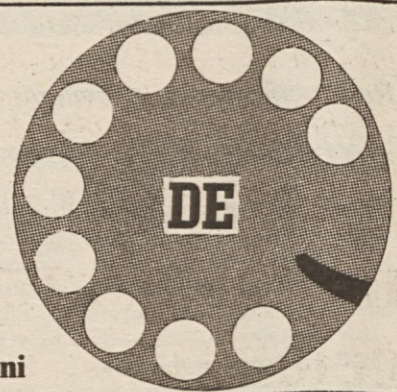
vrednostjo, ki se mora najbolj opirati prav na delavsko gibanje in delovnega človeka. Pri tem je pomemben tudi odgovor na vprašanje, kako v organih zveze sindikatov v republikah pokrajinah in federaciji snovati delovnanje na delavski večini. Ob vsem tem pa je potrebno dosledno upoštevati pristojnosti posameznih organov in upoštevati, da je predsedstvo izvršni organ ter zato ne sme prevzemati odločanja, ki sodi v svet ZSJ. Še zmeraj je tudi aktualno vprašanje, ki sodi v splot demokratizacije odnosov in kolektivnega dela v zvezi sindikatov — uresničevanje mandatov, usposabljanje in kadrovska politika v sindikatih sploh. Pomembno in posebno teži pa imajo tudi strokovni sindikati, kjer prav tako še ni vse dorečeno.

Predsedstvo ZSJ je posebej poudarilo, da je pri vsem tem temeljno vprašanje, kako delajo osnovne organizacije zveze sindikatov, kajti organiziranost forumov ne bo dala boljših rezultatov, če ne bo prave aktivnosti članstva v osnovnih organizacijah. V predkongresnih pripravah je zato potrebno predvsem krepiti aktivnost osnovnih in občinskih organizacij, da bodo lahko popolnoma uresničevale svojo ustavno funkcijo.

M. H.

Kličemo Krško
(068) 71-312

Na zvezi je
inž. Tine Molan,
predsednik
konference
osnovnih organizacij
ZS v jedrski elektrarni

— Jedrska elektrarna je pravzaprav še kolektiv v ustanavljanju, vendar ste že vse od leta 1974, ko smo nuklearko začeli graditi, samoupravno in sindikalno organizirani?

»Vse posle, poslovne in samoupravne, razen investicijske dejavnosti, vodi svet, ki ga sestavljajo člani iz nuklearke in zunanji člani — predstavniki elektrogospodarstva Slovenije in Hrvaške. Samostojna organizacija združenega dela pa bo nuklearka postala šele čez nekaj mesecev. Da pa ves ta čas ne bi bili brez samouprave in da nam ne bi bilo treba orati ledine šele za osamosvojitvijo, smo se že pred leti samoupravno in sindikalno organizirali. Izvolili smo različne komisije, na primer za delovne razmere, za stanovansko vprašanja, disciplinsko komisijo itd. Hkrati smo ustanovili tudi 11-članski izvršni odbor sindikata, ki pa se je ves čas gradnje vključeval v konferenco osnovnih organizacij sindikata graditeljev nuklearke. Le-ti pa so bili iz različnih krajev Jugoslavije.

Ta konferenca je reševala oziroma še rešuje v glavnem skupne probleme; ki se pojavljajo v odnosih med delavci posameznih ozdov. Tako smo rešili problem skupne prehrane, enotne discipline itd. Nismo pa uspeli rešiti problemov kot so različni terenski dodatki, različne dnevnice, nadure. Nismo mogli mimo panožnih sporazumov, ki različno urejujejo te stvari. Težko je pojasniti delavcem te razlike, ko pa delajo isto delo, v enakih delovnih razmerah in vsi imajo več ali manj iste potrebe. Tega problema žal nismo uspeli rešiti. Ni pa osamljen, saj se v glavnem pojavlja na vseh podobnih gradbiščih, kjer sodelujejo različne organizacije iz vse države. To so prav gotovo izkušnje, ki bi jih kazalo preučiti in probleme pravočasno reševati.

— V jedrski elektrarni delajo delavci z obeh strani republiške meje. Kako ste uredili obveščanje?

»Imamo le oglasno desko. Kaj drugega zaradi narave dela — na primer skupno glasilo, ne bi bilo najbolj učinkovito. Sporočila so pisana v obeh jezikih, odvisno od tega, kdo jih piše. Sicer pa jezik za sporazumevanje sploh ni problem.

— Kakšna pa bo vaša samoupravna in sindikalna organiziranost, ko bo jedrska elektrarna postala samostojna organizacija združenega dela?

»Končno se bližamo 100-odstotni delovni zmogljivosti. To pomeni, da bomo kmalu postali samostojen ozd. Mislim, da bo to okoli novega leta, morda tudi nekoliko kasneje. Kot sem že dejal, ne bomo orali ledine niti pri samoupravnem organiziranju niti pri sindikalnem. Pri slednjem še nismo rekli zadnje besede. Nuklearka, ki šteje okoli 420 delavcev, vsaj v začetku ne bo imela tozdov. Temu primerno se bomo organizirali tudi v sindikatu.»

P. Š.

V preteklem tednu je bil v Ljubljani posvet predsednikov in sekretarjev občinskih, mestnih in medobčinskih svetov ZS. Razpravljali so o osnutku resolucije o družbenoekonomskem razvoju v prihodnjem letu, se seznanili s pripra-

vami na 3. konferenco ZSS o socialni varnosti in socialni politiki in poslušali informacijo predsednika RS ZSS o obisku na Kitajskem. Zlasti o prvih dveh točkah dnevnega reda je bila živahna razprava, tudi med odmorom.

Predsedstvo RS ZSS

V sredo, 21. oktobra se je sestalo predsedstvo RS ZSS. Odločili so, da bo 3. konferenca ZSS 5. in 6. februarja prihodnje leto. Sprejeli so tudi stališča do osnutka sprememb in dopolnitev zakona o delovnih razmerjih, poročilo o dosežanjem delu pri izvajanju srednjeročnega plana na projektu »TOZD in uspešno gospodarjenje 1981 — 1985« in samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev za izvedbo projekta, osnutek samoupravnega sporazuma o minimalnih standardih rudarjev ter se seznanili z informacijo o protestnih ustavitvah dela. Zaradi zaključka redakcije bomo več o seji poročali v prihodnji številki.

Po sledih sindikalne akcije: bodo res potrebni ukrepi družbenega varstva?

SDK tako — združeno delo drugače

Ne bomo ponavljali določil dogovora o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letošnjem letu — povsem jasna so in dobro znana. Res pa kaže, da si pred njimi še marsikje zatiskajo oči. V občini Ljubljana Center so jih po podatkih službe družbenega knjigovodstva sicer v dobršni meri upoštevali — še vedno pa so na občinskem svetu ZSS Ljubljana Center našli celo vrsto organizacij združenega dela, ki so se izognile dogovorjenim merilom.

V gospodarskih dejavnostih je prekoračiteljev 106, zunaj gospodarstva pa je takšnih 46. Občinski svet jih opozarja, naj do konca leta uskladijo gibanje osebnih dohodkov z dogovorom in resolucijo o politiki družbenoekonomskega razvoja občine Ljubljana Center za letošnje leto. V primeru kršitve bo po zaključku poslovnega leta občinski svet dosledno uresničeval 29. člen dogovora, ki določa začasni ukrep družbenega varstva.

Na občinskem sindikalnem svetu smo se pomenili z Rudijem Zavbijem. Povedal je, da med toliko prekoračiteli seveda ne bodo vsi kršitelji. Brez dvoma pa bodo morali povod skrbno pretehtati gibanje osebnih dohodkov v svojih kolektivih in odpraviti morebitne nepravilnosti. Slišali smo tudi, da je med prekoračiteli dobršna mera takšnih, ki imajo

že sicer kar čedne osebne dohodek. Opozorilo je sledil takojšen odmev iz skorajda vseh organizacij združenega dela in večina se razburja, da izračuni SDK niso točni, da ne upoštevajo sprememb v načinu financiranja družbenih dejavnosti, vpliva izvoznih dosežkov na porast osebnih dohodkov. Občinski svet bo zatorej skrbno in sproti obravnaval vse prekoračitelj, ugotavljal kršitve in se tako na koncu leta lotil primernih ukrepov.

»Gotovo bo pomota«

Med listanjem seznama prekoračiteljev smo povsem naključno izbrali nekaj kolektivov in poklicali predsednike njihovih sindikalnih organizacij. Prosili smo jih za kratko pojasnilo podatkov o čezmerni rasti osebnih dohodkov.

Gregor Mencinger, predsednik osnovne organizacije sindikata v Iskrini temeljni organizaciji Projektiranje in gradnja sistemov, kjer so ob povprečnem čistem osebnem dohodku 14.294 dinarjev namesto dovoljenega 20-odstotnega povečanja sredstev za osebne dohodek dosegli 32,16 odstotno:

»S 1. julijem smo združili tri delovne skupnosti v eno in masa sredstev za OD, združena na en objekt, se je povečala. Ne vem

pa, da bi za prvo polletje kaj prekoračili. Gotovo je kakšna pomota.«

Bojan Rode je predsednik OO sindikata skupnih služb v Elektro Ljubljana. Podatki pravijo, da je povprečni čisti osebni dohodek 14.700 dinarjev, rast sredstev pa je namesto 20 kar 38,25-odstotna:

»Nemogoče! V elektrogospodarstvu spremlja osebne dohodek posebna komisija in pred kratkim je predlagala namesto 20-odstotne rasti le še približno 3-odstotno povišanje. Teh enotnih meril v elektrogospodarstvu se brez dvoma držimo tudi mi.«

Tanja Dovjak, članica IO OO sindikata v delovni skupnosti skupnih služb Mode, kjer je povprečni čisti osebni dohodek 18.597 dinarjev, namesto 27,69-odstotne rasti pa dosegajo kar 95,92-odstotno, pojasnjuje:

»Ne bo res, da se ne držimo dogovora. Res pa je, da sta bila do nedavnega v delovni skupnosti zaposlena le dva delavca, zdaj pa smo štirje. Le to je vzrok za tolikšen porast sredstev.«

Rina Drolc, namestnica predsednika osnovne organizacije sindikata v Medico inženiring Klinični center, ni znala pojasniti, čemu so za skorajda 12 od-

stkov prekoračili dovoljeno rast sredstev za osebne dohodek (povprečni čisti OD znaša 14.012 dinarjev), pa ji je pomagala ekonomistka Iva Lešnjak:

»V prvem polletju je kasnilo plačilo naših izvoznih storitev in res smo za dobrih 7 odstotkov prekoračili dovoljeno raven — za več pa ne. Podatki, s katerimi razpolagate, so milo rečeno nesmiselni.«

Tovarišici sta nas še med pisanjem članka obiskali in uredništvu. Prinesli sta polletno bilanco in prepričali smo se, da se podatki ne ujemajo. Osebni dohodki, ki smo jih omenili, so lanski, letos pa so nižji. Tudi prekoračitev za toliko odstotkov v bilanci ni moč najti.

Na Inštitutu za organizacijske, ekonomske in tržne raziskave pri Gospodarski zbornici Slovenije povprečni čisti osebni dohodek skorajda dosega 19 tisočakov. V polletju so sredstva za osebne dohodek zrasla za 30,58 odstotka, namesto za dovoljenih 26. Aleš Križman, ki nadomešča predsednika osnovne organizacije sindikata, pojasnjuje:

»Ne vem, kje bi bil vzrok. Prvič slišim za prekoračitev. Morda pa je do nje prišlo zaradi sprememb v kadrovske sestavi.«

Ciril Brajer

»Nekdo mora dati zgled«, je menil Srečo Mlinarič, predsednik sindikata slovenskih kovinarjev in nazorno pokazal, kako predvsem bi morali poprijeti funkcionarji po izteku mandata.

Toda tudi Mlinariču se je to zgodilo le v 3. nadstropju Doma slovenskih sindikatov...

Dnevnice, nočnina, kilometrina

Na podlagi 24. člena družbenega dogovora o skupnih osnovah za povračilo stroškov, ki so jih imeli delavci pri opravljanju določenih del in nalog (Uradni list SRS, št. 1/781) objavlja Zavod SR Slovenije za statistiko in Republiška skupnost za cene zneske povprečnih stroškov, ki sta jih ugotovila za tretje trimesečje leta 1981

1. POVPREČNO UGOTOVLJENI STROŠKI ZA DNEVNICO

(stroški za prehrano)
(po 8. in 9. členu dogovora) znašajo:
— cela dnevnic nad 12 ur 500 din
— polovična dnevnic nad 8 do 12 ur 275 din
— znižana dnevnic od 6 do 8 ur 190 din

2. POVPREČNI STROŠKI ZA PRENOČIŠČE

v hotelu B kategorije (po 11. členu dogovora) 420 din

3. STROŠKI ZA LOČENO ŽIVLJENJE

— stroški za stanovanje največ (po 15. členu dogovora) 3.780 din
— stroški za prehrano največ (po 16. členu dogovora) 4.500 din

4. KILOMETRINA

(po 12. členu dogovora)
pavšalni znesek za prevoženi kilometer z avtomobilom srednjega razreda
— za 15.000 km letno 6,02 din/km
— za 20.000 km letno 5,43 din/km
— za 25.000 km letno 5,08 din/km

Z Emilom Šuštarjem, članom sekretariata predsedstva RS ZSS, smo se pogovarjali o osnutku Resolucije o politiki izvajanja družbenega plana SRS za obdobje 1981—1985 v letu 1982

Resolucijo moramo razumeti celovito

● *Že na nekaj posvetih sindikalnega političnega aktiva je bila v ospredju razprava o osnutku resolucije družbenoekonomskega razvoja v prihodnjem letu. Tokratne razprave so se pričele sorazmerno zgodaj, zanje pa je značilna resnost in zlasti upoštevanje realnih družbenoekonomskih tokov in materialnih možnosti razvoja v Sloveniji in Jugoslaviji. V čem se po vašem mnenju resolucija za prihodnje leto razlikuje od dosedanjih?*

»Omejuje se na ključne probleme družbenoekonomskega razvoja, je zelo konkretna, kratka in postavlja točno določene in realne cilje, ki jih moramo v prihodnjem letu doseči.

Izhodišče razvoja v prihodnjem letu je politika ekonomske stabilizacije s ključnimi cilji: izboljšati devizno-bilančni in plačilno-bilančni položaj republike s povečanjem izvoza na konvertibilno področje in umiriti gibanja cen, kar naj prispeva h konkurenčni sposobnosti gospodarstva v izvozu. Že dosedanje razprave pa kažejo, da se nekateri še zmeraj niso znebili starega načina razmišljanja in tudi oblikovanja takšnih družbenih dokumentov.

Rad bi nekakšen zbir potreb, čeprav na neki način omejen z realnimi možnostmi... Sedanji pristop je drugačen, saj izhaja iz realnih možnosti in predvidenih razmer doma in na tujem, v katerih bo poslovalo naše gospodarstvo v prihodnjem letu. Zato so tudi kvantitativni okviri v primerjavi s preteklimi leti nižji in mislim, da so tudi uresničljivi.«

● *Izvoz večji, uvoz manjši in umirjene cene! Toda tega se ne da kar predpisati z resolucijo in njenimi izvedbenimi dokumenti.*

»Ne samo s tem. V vseh družbenopolitičnih skupnostih in organizacijah, zlasti pa še v delovnih organizacijah bo potrebno ustvariti takšno družbenopolitično ozračje, da bomo dosegli postavljene cilje. Tudi letos smo imeli zelo zahtevne naloge na področju večjega izvoza in zmanjševanja uvoza. V siseotu smo uskladjali plane, vendar so pri izvajanju teh planov marsikje odpovedali, saj izvoznih obveznosti niso uresničevali, uvoz pa dosegli ali celo presegli. Danes nihče več ne more trditi, da ne ve za izvozne spodbude, da ne dobiva pravočasno ustreznih stimulacij. V štirinajstih dneh so na žiro računih delovnih organizacij ta sredstva, razmišljala pa se tudi o oblikovanju nekakšnega sklada za dinarsko združevanje sredstev za izvoz. Toda to so kajpak začasne rešitve, saj si moramo v prihodnje prizadevati, da bo naš izvoz dohodkovno zanimiv za organizacije združenega dela tudi brez ne vem kakšnih stimulacij. To je uspešno industrijsko obvladovanje in še komu, vendar v celoti v prejemnem obsegu.

V sindikatih načrtujemo aktivnost sprotne spremljanja izvožno-uvoznih rezultatov in prizadevanj na osnovi kakovostnih dejavnikov gospodarjenja. Delavci v organizacijah združenega dela naj bi imeli neke vrste obrazec za to spremljanje, analiziranje učinkovitosti in tudi za primerjanje z drugimi organizacijami združenega dela. Le na ta način bodo delavci seznanjeni s tokovi na tem področju in hkrati sposobni spoznavati tudi razmere na tujih trgih.«

● *Je to morda akcija zoper tiste, ki še zmeraj menijo, da sta izvoz in uvoz le v domeni komercialnih služb in vodstev delovnih organizacij?*

»Doslje sta bila izvoz in uvoz zares odvisna preveč od peščice ljudi v organizacijah združenega dela. Dogajalo se je celo, da so direktorji delovnih organizacij videli možnosti za povečanje izvoza, vendar pa so to onemogočale nekatere strukture v temeljnih organizacijah združenega dela. V vseh osnovnih organizacijah sindikata si morajo prizadevati za vse večji vpliv delavcev na tem področju. Tudi v tistih ozidih, kjer doslej niso izvažali, se je potrebno vprašati, ali morebiti za to nimajo možnosti, kako zmanjšati uvoz reprodukcijskega materiala in podobno.

Tega ni mogoče storiti na simpozijih, temveč v praksi, s trajno politično akcijo, ki jo mora med delavci zagotoviti sindikat. Sedanje obravnavanje devetmesečnih poslovnih rezultatov je kot nalašč priložnost za to, da se dogovorimo o uresničitvi letošnjih ciljev in oblikujemo tudi osnove za razvoj v prihodnjem letu. Seveda pa to ne velja le za zunanjetrgovinsko področje gospodarjenja, temveč tudi za vsa druga področja, še zlasti pa za cene, kajti politika cen v prihodnjem letu bo zelo restriktivna in v funkciji izvoznih prizadevanj.

Skratka: počistiti bo treba v temeljnih samoupravnih okoljih z vsem, kar pogojuje nestabilizacijsko vedenje, megalomanijo in razsipništvo in tako naravnati gospodarske načrte, kot smo se letos že mnogokje dogovorili. Pri tem moramo tudi družbeni in osebni standard postaviti v odvisnost od materialnih možnosti. V sindikalnih organizacijah bodo morali zelo pozorno spremljati materialni in socialni položaj delavcev, zlasti tistih, ki imajo nizek družinski dohodek ter s socialnimi korektivni zaščititi takšne delavce.«

● *Zdi se, da se v dosedanjih razpravah preveč vrtimo okrog števil »rasti« proizvojnje, dohodka in prihodka ter osebnih dohodkov. Kot da pozabljamo, da je ob kopici objektivnih vzrokov za sedanje težave potrebno iskati razloge tudi v prepočasnem spreminjanju družbenoekonomskih odnosov skladno z zakonom o združenem delu.*

»Prav gotovo. V zvezi sindikatov ne bi smeli svoje aktivnosti naravnati le tako, da se bomo opredeljevali do takšnih ali drugačnih ukrepov ekonomske politike, do administrativnih ukrepov, temveč moramo v vseh okoljih temeljito analizirati, kako uresničujemo zakon o združenem delu, kje smo na področju uresničevanja skupnega prihodka, skupnega dohodka, svobodne menjave dela in delitve po delu. Sicer bi pristali na tezo, ki jo nekateri ponujajo, da je sedaj čas samo za stabilizacijo, za ukrepe in ne tudi za kaj drugega.

Res je, ni časa za ponavljanje znanih resnic in ugotovitev, ampak je sedaj čas za tvorno akcijo spreminjanja družbenoekonomskih odnosov, tako kot to zahtevata ustava in zakon o združenem delu.«

Marjan Horvat

Mimogrede

Uvodničarji, ocene in oportunitizem

Po skoraj enournem uvodnem »razmišljanju« predsednika občinskega sveta ZS o nalogah sindikatov pri uresničevanju gospodarske stabilizacije, sklepov 21. seje CK ZKJ, po splošnem orisu razmer v občini — ta oris bi lahko veljal za vso republiko ali pa širšo družbenopolitično skupnost — kjer ni manjkalo besed o podjetniškem vedenju nekaterih, o zapiranju med tovarniške plotove in podlarkov o tem, kako ne uresničujemo dohodkovnih odnosov in povezav v občini in širše, je uvodničar dejal: »Upam, da v razpravi ne boste tako splošni, kot sem bil sam. Naj pridejo na dan konkretni problemi, določena okolja in ljudje, ki ovirajo nadaljnje poglobljanje samoupravljanja.«

Take seje so žal še vse prepočaste. Zato nismo imenovali tega občinskega sveta. In tudi seje nekaterih republiških odborov niso drugačne. Poslušamo ocene aktivnosti, ki so podane takole: določeno število, precej organizacij, manjše število izvršnih odborov še ni izpolnilo določenih obveznosti. To določeno, ali bolje nedoločeno število ne pove ničesar, zamegljuje pravo resnico in takšne ocene, ki so grajene na (ne)določenih organizacijah, prav ničesar ne prispevajo k spreminjanju razmer, v njimi se še naprej ohranjajo stari odnosi in oportunitizem. Oportunitizem pa velja tudi za takšne ocene. In kaj storiti, da bi bilo takšnih ocen manj, oziroma da jih na sejah sploh ne bi bilo. Uvodničarji morajo imeti konkretne uvode, razčleniti morajo posamezne pojave v organizacijah združenega dela, vendar v ozidih z nazivi in imeni ljudi, ki jih vodijo.

Le takšen pristop omogoča poglobljeno razpravo vseh članov predsedstva ali sveta. In ne pozabimo: natančna in celovita ocena je pogoj za uspešno akcijo. Če takšne ocene ni, tudi akcije ne more biti.

M. H.

Pred 3. konferenco Zveze sindikatov Slovenije

Slika je ista, spremenili smo le okvir

V razpravah pred 3. konferenco ZSS o socialni politiki in varnosti delavcev so v preneka-teri organizaciji združenega dela ugotovili, da zakona o zdravstvenem varstvu ne uresničujemo tako, kot je bilo zamišljeno. Delavci imajo še zlasti veliko pripomb na uresničevanje svobodne menjave dela v zdravstvu. Tako so nedavno tega na primer v kranjski »Savi« ugotovili, da se odnosi na tem področju v vsebinskem pomenu kljub zakonu praktično niso spremenili. Dejali so: »Slika je ista, spremenili smo le okvir.« In kar je zelo pomembno, ta okvir je presneto drag.

Pojdimo po vrsti. Združeno delo najbolj moti dejstvo, da sta pri zagotavljanju zdravstvenega varstva delavcev, kljub jasni

»Delavci v slovenskem gospodarstvu '81«

Zadovoljstvo pri delu

Zadovoljstvo delavcev pri delu je eden od osnovnih ciljev naše družbe. Celoten sistem je namreč zgrajen tako, da bi delavci v organizacijah združenega dela zadovoljevali svoje osebne in skupne interese. Delo in pogoji dela bi morali zato nuditi take možnosti.

Obenem pa je zadovoljstvo pri delu povezano s produktivnostjo delavcev, njihovim delovanjem v organizaciji itd. Prav zaradi tega šteje zadovoljstvo pri delu tudi med najpogostejše raziskovana področja industrijske psihologije in sociologije. Čeprav večina raziskav ni pokazala neposredne povezanosti zadovoljstva pri delu in produktivnosti posameznega delavca, pa je bila mnogokrat ugotovljena zveza s pomembnimi dejavniki v organizaciji, ki posredno delujejo na produktivnost.

Zadovoljstvo pri delu se navadno obravnava kot sestavina več elementov, ki izhajajo iz dela, odnosov s sodelavci in neposrednimi vodji, osebnih dohodkov in drugih ugodnosti, ki izvirajo iz dela itd. Tako v kategoriji zadovoljstvo pri delu razlikujemo: zadovoljstvo z delom, zadovoljstvo z osebnimi dohodki, zadovoljstvo s sodelavci in podobno.

Zadovoljstvo z delom učinkuje, samo ali povezano z drugimi vidiki, na treh ravneh 1. raven posameznega delavca, 2. organizacije, v kateri delavec dela in 3. raven širše družbe.

Na ravni posameznika je (ne)zadovoljstvo z delom izvor frustracij, agresivnega obnašanja, zapiranja vase, težav v fizičnem in psihičnem zdravju delavca, raznih narkomanij (predvsem alkoholizma) kot tudi splošnega nezadovoljstva in drugih negativnih reakcij. Na ravni organizacije se te reakcije kažejo v fluktuaciji delavcev, odsotnosti z dela, pritoževanju in negodovanju, upadanju produktivnosti in sodelovanja. Na družbeni ravni se to potem odraža v stopnji neizkoriščenosti delovne sile, nacionalni produktivnosti, stroških blaga in uslug ter kvaliteti življenja nasploh.

Zadovoljstvo z delom je odvisno od tega, kako pestro je delo, koliko samostojnosti omogoča, koliko je fizično naporno, kakšne umske sposobnosti posameznika so za njegovo opravljanje potrebne, koliko posamezniku omogoča doživljanje uspeha in koliko je za delavca zanimivo. Nekateri teh sestavin dela in zadovoljstva z delom smo zajeli tudi v naših vprašanjih.

Rezultati anketiranja so pokazali, da je z delom zadovoljnih le približno 60 % delavcev v slovenskem gospodarstvu. Kot kaže, večina (78 %) vprašanih opravlja tako delo, pri katerem se (po njihovem mnenju) lahko kaj naučijo in uporabljajo večino svojih sposobnosti (68 %). Toda iz podatkov je hkrati razvidno, da le nekoliko več kot polovica delavcev sama sprejema odločitve v zvezi z neposrednim delom, in da mora približno enak delež zaposlenih v gospodarstvu početi pri delu vedno iste stvari. Najverjetneje pa je glavni vir nizke stopnje zadovoljstva z delom to, da le okrog 40 % delavcev lahko pri delu uveljavlja svoje zamisli.

Delo, ki ga opravljajo zaposleni v gospodarstvu, v večini primerov ni pestro in delavci so pogosto omejeni v izražanju iniciativnosti in kreativnosti pri delu zaradi njegove narave (deljenosti) in narave organizacije tega dela.

Kot je bilo že rečeno, se zadovoljstvo z delom povezuje tudi z drugimi okoliščinami pri delu. Kot govore rezultati mnogih raziskav, je nagrajevanje element zadovoljstva ali nezadovoljstva z delom predvsem glede na to, kako delavci zaznavajo enakost in poštenost uporabe meril nagrajevanja in od tega, v kakšni meri se ujema s posameznikovimi materialnimi potrebami.

Delavci iz obravnavanega vzorca so večinoma nezadovoljni z osebnimi dohodki. Le 29 % jih je zadovoljnih; polovica je nezadovoljnih, medtem ko se ostali niso opredelili. Predvsem delavci menijo, da so osebni dohodki neustrezni glede na to, kar so od njih zahtevali in v primerjavi s podobnimi deli v drugih temeljnih organizacijah.

Zadovoljstvo s predpostavljenimi in sodelavci je (po ugotovitvah dosedanjega raziskovanja na tem področju) predvsem odvisno od tega, koliko delavci svoje neposredne vodje in sodelavce zaznavajo kot dejavnike, ki olajšujejo doseganje njihovih ciljev. Če izhajamo iz te teze, potem predstavljajo neposredni vodje v naših gospodarskih organizacijah precejšen dejavnik delovnega uspeha v pozitivni in sodelavci v negativni smeri.

Med elementi zadovoljstva pri delu, ki smo jih vključili v našo anketo, je zadovoljstvo z neposrednim vodjem izrazilo največ delavcev. Čeprav jih je le 48 % zadovoljnih s tem, kako jih vodje obveščajo o tem, kaj se v njihovi temeljni organizaciji dogaja, in le dobra tretjina s tem, koliko pokažejo vodje, kaj mislijo o njihovem delu, pa je 61 % vseh vprašanih nasploh zadovoljnih s predstojnikom. Menijo, da se je mogoče pogovoriti z njim o težavah pri delu in so prepričani, da vodje ne povzročajo slabih odnosov med delavci.

Drugače pa je glede zadovoljstva s sodelavci. 46 % vprašanih, ki so zadovoljni s sodelavci, ni nič kaj spodbuden delež. Večina anketiranih (73 %) je sicer prepričana, da bi jim sodelavci pomagali, če bi bilo potrebno, vendar je le 16 % delavcev takih, ki menijo, da bi se sodelavci izpostavljali zaradi njih. Kar tretjina zaposlenih je izjavila, da bi jim sodelavci pomagali le, če bi od tega imeli koristi.

Nasplošno je torej zadovoljstvo delavcev pri delu v gospodarstvu nizko, saj ni niti polovica zadovoljnih. Predvsem se kaže nizka stopnja zadovoljstva pri delu v dejavnostih: kmetijstvo in ribištvo, trgovina, industrija in rudarstvo. Najbolj zadovoljni so delavci v gozdarstvu in vodnem gospodarstvu, v gradbeništvu in v stanovanjsko-komunalni dejavnosti. Kaj so vzroki tem razlikam in kateri so viri (ne)zadovoljstva med anketiranimi, bomo poskusili ugotoviti v nadaljnji analizi podatkov.

Valentin Jež

opredeliti v zakonu, škarje in platno še vedno v rokah zdravstvenih organizacij. Domala v vseh organizacijah združenega dela, v katerih smo spremljali razprave, so kot po pravilu trdili: »O kakšni dejanski svobodni menjavi dela ne moremo govoriti. Nekdanjim pogodbam o delu smo spremenili samo naslov. Zdjaj jih imenujemo samoupravni sporazum o svobodni menjavi dela, medtem ko je vse drugo ostalo takšno, kakršno je bilo pred sprejetjem zakona o zdravstvenem varstvu. Zdravstvo nam ponuja samoupravne sporazume, ki smo jih prisiljeni podpisovati, ker nas v to sili zakon. Jasno je, da se vse vrtilo okoli denarja, katerega višina pa »strokovno« izračunajo v zdravstvu, tako da delavcem, ki ni-

majo »strokovnega vpogleda«, o tem niti ne kaže razpravljati.« Ob tem so v »Savi« tudi poudarili: »Samoupravnega dogovarjanja in usklajevanja med delegacijami na sejah organov uporabnikov in izvajalcev ni, ker slednji na dialog ne pristajajo. Dogovarjanje in usklajevanje razumejo tako, da probleme rešujejo s pisnimi odgovori na naslednjih sejah.« To je tisto, kar jih najbolj moti, imajo pa še kopico pripomb, še zlasti na delo zdravstvenega osebja in neko- rektnega odnosa le-tega do pacientov.

Še najbolj zgovoren dokaz, kako poteka svobodna menjava dela v zdravstvu pa so obratne ambulante. Le-te pomenijo dvojno obremenitev za združeno delo, saj jih zdravstvo v finančnih

projekcijah samoupravnih sporazumov o svobodni menjavi dela obravnava, kot da jih ne bi bilo. V »Savi« denimo jih je v lanskem letu obratna ambulanta veljala 4 milijone dinarjev, s tem da se jim prispevki zdravstveni skupnosti niso prav nič zmanjšali.

»Sava« seveda ni osamljena. V takšnem položaju so vse organizacije združenega dela; ki so z obratnimi ambulantami poskrbele za preventivno zdravstveno varstvo svojih delavcev.

Povsod pa terjajo: 3. konferenca ZSS mora te stvari razjasniti in opredeliti ter za njihovo razreševanje sprejeti jasna stališča, če seveda hoče odigrati svojo vlogo.

Ivo Kuljaj

Predsednik Zveze sindikatov Črne gore Lazar Djodjić za Delavsko enotnost

Tuji dolgovi zategujejo zanko

»Ni pogovora, sestanka, srečanja in tudi slovesnosti ne, kjer ne bi večine besed namenili gospodarski stabilizaciji in razmeram v gospodarstvu,« je ob prelistavanju najnovjših podatkov o gibanjih v proizvodnji dejal Lazar Djodjić, v pogovoru za Delavsko enotnost, ko smo ga nedavno tega obiskali v Titogradu. V izčrpnem pogovoru je orisal in s podatki ilustriral trenutno stanje v Črni gori ter seveda opozoril na tista vprašanja in naloge, s katerimi se spopada zlasti sindikat te republike.

— Kako ste se lotili nalog in kako ocenjujete položaj?

»V skladu s sprejetimi programi ekonomske stabilizacije in glede na aktualne naloge sindikata pri zaščiti življenjskega standarda delavcev, so organi in organizacije sindikata Črne gore večkrat opozorili na probleme in sprejemali konkretne naloge. Ker pa težave v gospodarstvu in družbenoekonomskem življenju počasi premagujemo, tudi ekonomske stabilizacije ne uresničujemo z želeno učinkovitostjo. Vemo, da so potekala gospodarska gibanja v naši republiki in po vsej državi v precej izenačenih razmerah, za katere je značilna visoka rast cen, visoka inflacija, neugodni odnosi v zunanjetrgovinski menjavi in podobno. Take splošne gospodarske razmere in še posebej motnje pri preskrbi s surovinami in reprodukcijskimi materiali in rezervnimi deli so negativno vplivale na uresničevanje planiranega obsega industrijske proizvodnje. Medtem ko je na primer lani SR Črna gora dosegla najvišjo rast industrijske proizvodnje v državi, je bila ta rast v prvih sedmih mesecih letos precej nižja od načrtovane in tudi od povprečja rasti v državi (dosežena stopnja znaša 4,5 odstotka, medtem ko je v Jugoslaviji 5-odstotna).

No, v avgustu se je rast proizvodnje povečala in je bila v primerjavi z istim obdobjem lani v republiki večja za 6 odstotkov. Vendar pa zmanjšane možnosti in težave pri preskrbi s surovinami in repromaterialom še vedno pestijo nekatere organizacije združenega dela, in sicer najbolj Železarno »Boris Kidrič«, Kombinat aluminija Titograd, IMG »Radoje Dalić«, EI »Obod« itd. V teh kolektivih je najbolj izrazito pomanjkanje starega železa, uvoženega odpadnega jekla, surovega železa, elektrodnih smol, izdelkov črne in barvne metalurgije in podobno. Poleg teh izdelkov primanjkuje tudi nekaterih surovin v kemični, tekstilni, usnjarsko-predelovalni in živilski industriji. Velika odvisnost naše industrije od uvoza osnovnih surovin in repromateriala v teh restriktivnih uvoznih razmerah, problemi pri preusmerjanju na domače surovine, ki jih je pogosto treba plačevati z devizami, težave pri zagotavljanju deviz itd., so pogosto ovirale nemoten potek proizvodnje in s tem njeno povečanje.

— Lahko te ugotovite primerjate z lanskimi kazalci?

»Kljub težkim okoliščinam je bil doseženi skupni prihodek v prvem polletju letos, v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta, večji za 59 odstotkov, dohodek pa za 39,7 odstotka. Ta visoka stopnja rasti finančnih kazalcev je v veliki meri rezultat višjih cen oziroma inflacije, ne pa večje proizvodnje, produktivnosti dela in boljše izkoriščenosti

zmogljivosti, večje ekonomičnosti in podobno. Skoraj na vseh področjih oziroma v vseh proizvodnih dejavnostih je bila rast stroškov večja od rasti skupnega prihodka, na kar je najbolj vplivala visoka rast cen surovin, repromateriala in energije. Posebno smo zaskrbljeni zaradi rasti izgub pri tekočem poslovanju in sicer za 57,6 odstotka, čeprav moramo poudariti, da so v tem obdobju poslovale brez izgub tiste delovne organizacije, ki so bile dotlej glavni nosilci izgub: »Teteks« Titograd, Kombinat aluminija Titograd, »Celuloza« Ivograd, Ladjedelnica »V. Vlahović« — Bijela itd.

— In sindikat?

»Prizadevanja sindikata in drugih družbenih subjektov so bila usmerjena predvsem v uresničevanje predvidenega obsega industrijske in kmetijske proizvodnje in v razvoj tistih dejavnosti, ki naj bi prispevale k ustavitvi skupnih gospodarskih tokov. Organizacije združenega dela pa ob tem proučujejo možnosti za boljšo izrabo surovin. Tako na primer v republiki poteka akcija za samoupravno sporazumevanje in dogovarjanje med tozdi, ki naj bi bilo podlaga za poslovno sodelovanje med njimi, vse dokler ne bodo zaživel in se razvili trajni dohodkovni odnosi. Prav tako ob pobudi sindikata sprejemajo ukrepe za nemoteno preskrbo tozdov, ki so povezani v reprodukcijsko verigo, da bi jim priskrbeli tiste surovine in repromaterial, ki ga ni moč dobiti doma (rezervni deli, naftni derivati in podobno). Kljub vsem tem ukrepom pa so problemi pri oskrbi s surovinami in repromaterialom v republiki še precejšnji in se bodo pojavljali tudi v prihodnje.

— Za proizvodnjo ste se dogovorili, kaj pa oskrba prebivalstva?

»Pri oskrbi z živili in kmetijskimi pridelki v naši republiki nismo imeli težav, čeprav so se pojavljale nekatere prekinitve pri oskrbi tržišča z nekaterimi dobrinami (moka, meso, mleko, kava in podobno), nekaterih pa še vedno primanjkuje (moka, sladkor, kava).

— Ena izmed temeljnih nalog v gospodarski stabilizaciji je, spraviti vse vrste porabe v realne okvire?

»Precej problemov in težav pa se pojavlja tudi pri uresničevanju dogovorjene politike gospodarske stabilizacije v gibanju vseh vidikov porabe. V lanskem letu sta se zmanjšali davčna in prispevna stopnja na dohodek in osebni dohodek pri večini porabnikov družbenih sredstev, po občinah pa tudi davčna stopnja na promet, kljub temu pa se je v samoupravnih interesnih skupnostih družbenopolitičnih skupnosti ustvaril višek sredstev, ki so jih namenili za uveljavljanje ukrepov socialne politike (pove-

Lazar Djodjić

čanje otroških dodatkov, zaščita študentskega standarda, socialne dajatve) za izboljšanje položaja delavcev, ki so zaposleni v osnovnem šolstvu, za pokrivanje izgub v zdravstvu in za kompenzacije v občinah in republiki. V prvem polletju letos pa se je povečala stopnja nepokritosti porabe, k čemur je največ prispevala večja delitev dohodka, ki je bila kar za 7 odstotkov večja kot ustvarjeni dohodek.

Nismo zadovoljni tudi s stanjem na področju investicij. V mnogih primerih še niso proučili vseh naložb v teku in tistih, ki jih nameravajo uresničiti, čeprav bi jih nujno morali. Po podatkih SDK je bilo 30. junija letos začelih 1.146 investicijskih del v vrednosti 56.372.983 dinarjev, pri čemer so znašale prekoračitve 18.359.793 dinarjev. Izplačila za naložbe so bila v letošnjih sedmih mesecih v primerjavi z istim obdobjem lani večja za 63 odstotkov. Glede na to je ob sindikatu tudi zveza komunistov v naši republiki začela z akcijo, da bi v vseh okoljih proučili upravičenost in učinkovitost investicij glede na dohodkovne učinke, zaposlovanje, plačilno bilanco, uvoz, izvoz in podobno.

— Kot vemo je velik problem črnogorskega gospodarstva zadolženost v tujini?

»Mnoge slabosti, ki spremljajo proces investiranja sredstev v razširjeno reprodukcijo ter obenem počasno uveljavljanje samoupravnega združevanja dela in sredstev, negativno vplivajo na hitrejšo spreminjanje sestave gospodarstva v Črni gori, v kateri prevladujejo kapitalno intenzivne veje. To vpliva na oblikovanje dohodka in na akumulacijo, ki je na precej nižji ravni od povprečja v državi, vodi v izgube, zadolženost in podobno. Eden od najizrazitejših problemov, kot ste sami ugotovili, pa je zadolženost v tujini, ki je 31. 7. 1981 znašala 878 milijonov dolarjev, od tega 758 milijonov na konvertibilnem področju. Od vseh dolgov odpade 423,7 milijona dolarjev na finančne kredite, 301,8 gre za opremo, 4,4 za repromaterial in 26,3 milijona dolarjev za blago široke porabe. 40 odstotkov vseh zadolžitvev SR Črne gore odpade samo na dve organizaciji združenega dela, in sicer na Železarno »Boris Kidrič« in Kombinat aluminija. Za tekoče srednjeročno obdobje je predvideno, da bi se SR Črna gora lahko zadolžila v tujini za 500 milijonov dolarjev. Tako bi zmanjšali stopnjo zadolženosti s 60, kolikor je znašala ob koncu srednjeročnega obdobja, na 39 ob koncu tega planskega obdobja. Vendar pa so zahteve po zadolževanju veliko večje kot planska predvidevanja.

— Zaradi težavnih in sila zaostrenih razmer se nedvomno postavlja vprašanje, koliko le-te vplivajo na gibanja na področju življenjskega standarda delovnih ljudi — zlasti kar zadeva osebne dohodke in pa po drugi strani rast cen oziroma življenjskih stroškov?

»Položaj na področju cen in življenjskih stroškov je v naši republiki precej nezadovoljiv. Cene na drobno so se v obdobju januar—avgust 1981 povečale za 47,5 odstotka v primerjavi z istim obdobjem lani, cene uslug za 27,5 odstotka, življenjski stroški pa so za 39,9 odstotka višji. Ob taki rasti cen in življenjskih stroškov so se kljub omejeni rasti sredstev za osebne dohodke le-ti v naši republiki povišali. Tako je v prvih šestih mesecih letošnjega leta znašal povprečni osebni dohodek 8.201 dinar ali za 23,6 odstotka več od lanskega povprečja. Kljub temu je zaradi zvišanja življenjskih stroškov prišlo do padca realnega osebnega dohodka, in sicer za 6,6 odstotka v prvem polletju letos v primerjavi z letom poprej. Povprečna rast osebnih dohodkov v Jugoslaviji je v prvih šestih mesecih znašala 33 odstotkov v primerjavi z istim obdobjem lani, torej za 1,6 točke počasneje kot v naši republiki. Čeprav je bila povprečna rast osebnih dohodkov v SR Črni gori večja kot v SFRJ, zaostajamo pri višini nominalnih osebnih dohodkov, ki so znašali v povprečju 8.201, v Jugoslaviji pa 9.035.

Razumljivo je, da je to negativno vplivalo na gibanja na področju življenjskega standarda delavcev. Organi in organizacije zveze sindikatov so vse to upoštevali in si skupaj z drugimi družbenimi subjekti prizadevali, da bi v mejah možnosti zaščitili življenjski standard delavcev, upokoencev, delovnih invalidov, posebno tistih, ki imajo nizke skupne dohodke na člana družine in socialnih podpirancev, da bi ublažili ali preprečili večje probleme na tem področju. V ta namen je veliko organizacij združenega dela (v Titogradu, Hercegu-Novem, Nikšiću, Bijelem Polju, Budvi, Plavu itd.), sprejelo program konkretnih aktivnosti. Tudi tam, kjer teh planov niso sprejeli, so za zaščito standarda delavcev veliko naredili.

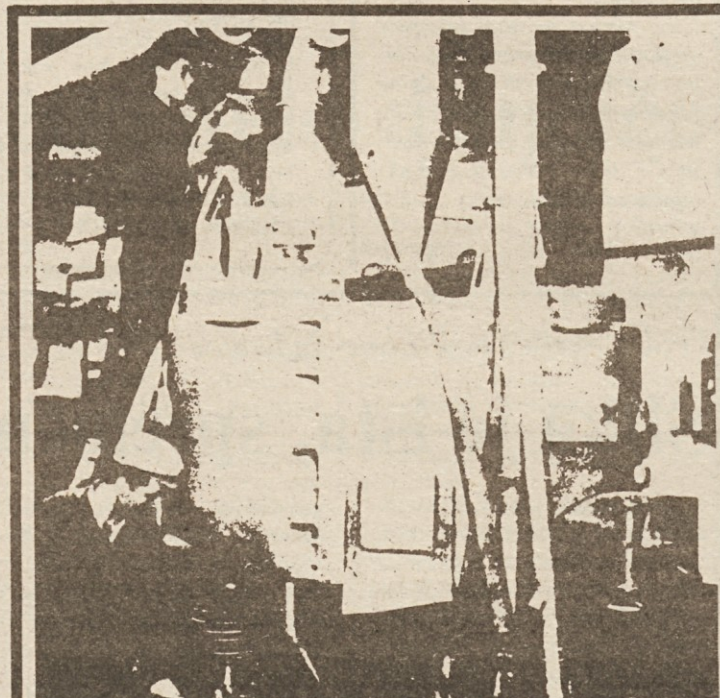
V skupni akciji za zaščito standarda delavcev so v večini organizacij združenega dela dodelili

delavcem z nizkimi skupnimi prejemki na člana družine enkratne denarne pomoči — višina teh sredstev je bila različna. Vsem upokoencem, ki so upravičeni do dodatka, pa je skupnost za invalidsko in pokojninsko zavarovanje podelila enkratno denarno pomoč v višini 2.000 dinarjev. Povečali so se tudi osebni dohodki delavcev, pokojnine, študentska posojila in posojila za učence, otroški dodatki in dodatki za pomoč in nego druge osebe, socialna pomoč in drugo. Pri tem je vsekakor pomembno stališče sveta Zveze sindikatov Črne gore, da najnižji osebni dohodek delavca, ki dela poln delovni čas in dosega povprečne rezultate, ne more biti nižji od 65 oziroma 70 odstotkov od povprečnega lanskega letnega osebnega dohodka v republiki. Poleg tega so v večjih organizacijah združenega dela pristopili k diferencirani delitvi sredstev skupne porabe: različna višina regresa za topli obrok med delom in za letni oddih, za prevoz na delo in z dela, poskrbeli so za ozimnico in podobno. V nekaterih okoljih so bili ti dodatki v resnici zelo majhni. Delavcem, ki žive v težkih finančnih razmerah, so nudili nekatere ugodnosti kot na primer brezplačen prevoz na delo in z dela, priskrbeli so brezplačne učbenike za njihove osnovnošolske otroke. Precej so prispevali tudi posamezni občinski sindikalni sveti.

Zveza sindikatov si je ob tem prizadevala, da se ne bi povišale cene osnovnih kmetijsko-živiljskih izdelkov v letošnjem letu. Ker pa je bilo nujno povečanje cen nekaterih izdelkov, so v naši republiki zagotovili kompenzacije za razlike v ceni svežega mesa in moke. Čeprav so se močno povečale tudi cene kruha, nismo mogli zagotoviti sredstev za kompenzacije po vseh občinah. Kompenzacije pa predstavljajo samo začasen ukrep, s katerim ni mogoče dolgoročneje reševati problemov na področju življenjskega standarda.

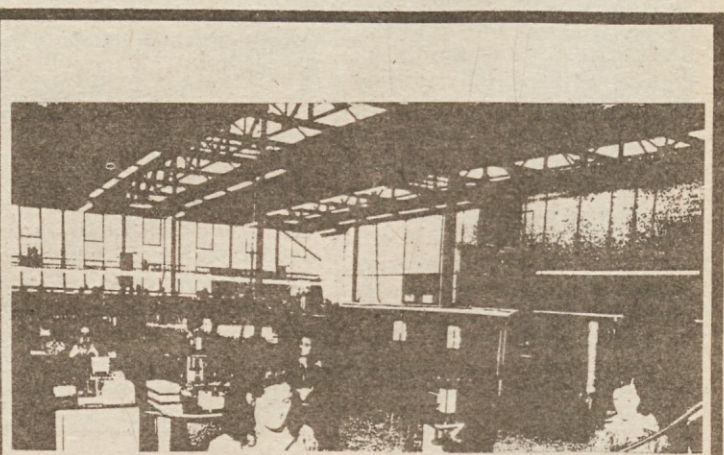
Vsi ti problemi in težave so, vsekakor, objektivne in subjektivne narave, njihovo reševanje pa dolgotrajen proces. Zato se morajo organi in organizacije sindikata energično bojevati za odpravljanje teh problemov, za zaščito življenjske ravnih delavcev in zagotovitev stabilnega razvoja družbe. To pa je tudi rdeča nit vseh naših dogovorov, stališč in konkretne akcije.

Dušan Gačnik

Ob občinskem prazniku 19. oktobra čestitamo vsem delovnim ljudem in občanom občine Cerknica.

KARTONAŽNA TOVARNA
LJUBLJANA
TOZD KARTONAŽA
RAKEK n. sub. o.

KOVINOPLASTIKA LOŽ

čestita k občinskemu prazniku

vsem delovnim ljudem in kolektivom Cerknice, občanom, družbenopolitičnim organizacijam in poslovnim prijateljem ter želi vsem še naprej veliko dobrih uspehov.

Pripomoček za vodenje socialne politike v delovni organizaciji

Socialna kartica

Občinski svet Zveze sindikatov Ljubljana-Bežigrad je v okviru priprav na 3. konferenco ZSS 16. 10. 1981 organiziral zanimivo tematsko posvetovanje v Gradbenem podjetju Bežigrad. Razpravljali so o socialni kartici, ki pregledno pokaže celovito socialno sliko delavca.

Skrb za urejene življenjske razmere, v katerih živijo delavci te organizacije združenega dela, ki se že 30 let ukvarja s popravili in vzdrževanjem gradbenih objektov, je že od nekdaj zelo sistematična. »Cilj skrbno načrtovane socialne politike pri nas je izboljšanje rezultatov dela«, pravijo v tej organizaciji, kjer vlagajo znatna sredstva tudi v modernizacijo proizvodnih naprav, od sodobnih servisnih delavnic do modernega avtoparka in gradbenih strojev, elektronske obdelave podatkov itd.

Prvi vir informacij o socialnem stanju delavca dobi kadrovsko-socialna služba iz vprašalnika, ki ga izpolni in podpiše vsak delavec ob vstopu na delo. Na sedmih straneh opiše poleg osebnih podatkov tudi svoje zdravstveno stanje, izobrazbo in strokovno usposobljenost, dosedanje zaposlitve in nadaljnje načrte, svoje družinske razmere z dohodki posameznih družinskih članov, stanovanjske razmere in način reševanja nerešenih vprašanj. Tako že tretje leto dobivajo dokaj natančen pregled o materialnem in socialnem položaju novega delavca in lahko dokaj realno planirajo delo kadrovsko-socialne službe. Z izpolnjevanjem vprašalnika ob vstopu na delo ni bilo problemov, nekaj težav je bilo le, ko so ta vprašalnik izpolnjevali že prej zaposleni delavci, vendar so se po določenem zavlačevanju

Z S S

zlasti pri delavcih v skupnih službah vrnili pravilno izpolnjeni vsi vprašalniki.

Najpomembnejši vir informacij o nastalem socialnem problemu, ki ga je treba reševati, je samoupravna skupina delavcev, ki se pokriva z delovno enoto v zelo dobro proučeni shemi strokovne organiziranosti delovne organizacije. Skupino sestavlja 12-15 delavcev, ki jih vodita delovodja in tehnik.

Skupina ima svojega delegata v samoupravnem organu (delavskem svetu tozda ali ozda) in svojega poverjenika v izvršnem odboru sindikalne organizacije ali v samoupravni delavski kontroli. Sestajajo se vsaj vsake tri mesece in ker se med seboj zelo dobro poznajo, saj vsak dan skupaj delajo, so prvi, ki zaznajo, da je kdo od tovarišev zašel v težave. S temi delavci se pogovorijo v kadrovsko-socialni službi in če se pokaže, da je težava take narave, da jo je treba sistematsko reševati, se za takega delavca »odpre« socialna kartica.

V sporazumu o kadrovske politiki v delovni organizaciji imajo zapisane štiri kriterije za nastavitve socialne kartoteke: bolezen delavca ali družinskih članov, nerešen stanovanjski problem, za-

svojenost (zlasti alkoholizem), slab materialni položaj (nizek dohodek na družinskega člana). Delavec izpolni obrazec, ki je podlaga za nastavitve socialne kartice. Vsebuje podrobnejše podatke o družini, rednih mesečnih osebnih dohodkih, študentskih, pridelkih na lastni zemlji, popoldanskem delu, denarnih družbenih pomočeh, o imovinskem stanju in izračun višine dohodkov na družinskega člana.

Socialna kartica vsebuje pregledno razvrščene podatke o delavcu, njegovem zakoncu, otrocih in ostalih družinskih članih, ki jih preživlja oziroma žive z njim v skupnem gospodinjstvu, pregled vzrokov socialne ogroženosti (za delavce alkoholike vodijo posebno dodatno evidenčno kartico) in pa rubriko o načinu reševanja socialnega problema delavca. Semkaj se vnašajo vse spremembe z datumi rešitev, do končne rešitve problema, ko se delavec izključi iz socialne kartoteke. Od 316 delavcev imajo poprečno odprtih 15 socialnih kartic.

V njihovem dobro urejenem samskem domu stanuje 170 delavcev. Tu je tudi zdravniška ambulanta — letno pošljejo na preventivno zdravljenje okoli 10 delavcev. Stanovanjske probleme rešujejo s krediti za adaptiranje ali gradnjo v domačem kraju, kamor vozi lastni avtobus vsako soboto. Za delavce iz Ljubljane organizirano odkupujejo zemljo za vrstne hiše, ki jih zgradijo do temeljev, nato pa z razpisom dodelijo prosilcem. Zgradili so počitniško naselje pri Portorožu in postavili štiri počitniške prikolice v različnih krajih ob morju. Imajo lastno športno igrišče, na kulturno-zabavnem področju tesno sodelujejo s kasarno Ljube Šercerja, pri organizaciji splošnega ljudskega odpora in družbene samozasčite pa tudi s krajevno skupnostjo itd.

V takih razmerah, ki so rezultat dolgoletne načrtne socialne politike, je socialna kartica koristna oblika dela za izboljšanje socialne varnosti delavcev. Ni vsesplošni model, je pa izkušnja, ki jo je koristno spoznati.

Božena Čarič

Zaradi precej ugodnega položaja mora biti odgovornost le še večja

Jasne razvojne poti Ljubljane

Prejšnji teden so na skupnem sestanku predsedstev mestne konference SZDL in mestnega sindikalnega sveta Ljubljane govorili predvsem o nalogah, ki čakajo vse Ljubljančane pri družbenogospodarskem razvoju mesta. Ni jih malo, saj nam mora biti kljub še kar ugodnim letošnjim dosežkom jasno, kako prav tak, sorazmerno spodbuden položaj, terja še večjo odgovornost pri uresničevanju stabilizacijskih ciljev.

Stališča, ki so jih sprejeli na seji, so jasna in dosledno postavljena. Stabilizacijska usmeritev na vseh področjih dela in življenja mora postati način dela in mišljenja slehernega — s tem pa seveda tudi okvir za snovanje razvojnih načrtov. Le-te bomo morali bolj skrbno spremljati in jih spreminjati takoj, ko bi se odmaknili od tako zastavljene smeri, ko bi ne sloneli na stvarnih možnostih. Še vedno je namreč v nekaterih načrtih moč slutiti, kako se njihovi sestavljenci ne zavedajo (ali pa zatiskajo oči), na kakšne temelje je družba postavila načrtovanje nadaljnjega razvoja. Se prihajajo na plan s prevelikimi, v oblake segajočimi projekti, ki bi ne bili v prid ničemu drugemu kot njihovega zunanemu blišču. Še preveč je tudi takšnih, ki se gredo nekakšno preživetje iz dneva v dan, ki srednjeročnih razvojnih načrtov sploh nimajo ali pa so jih napravili le zato, da lahko pokažejo nek papir.

Pri takšnem ravnanju in pri drugih »spodrseljajih« na stabilizacijsko naravnani poti bo treba ostreje postaviti tudi vprašanje odgovornosti. S to besedo bomo morali prenehati mahati kot s pa-

rolo. Kdor se bo nalog ogibal oziroma jih ne bo opravljal, bo za takšno ravnanje pač odgovarjal.

Samoprispevek je med temelji razvoja

Razvoj Ljubljane bo torej slonel na resničnih potrebah in na stvarnih možnostih. Omogočilo ga bo uspešnejše vključevanje združenega dela v izvoz, doslednejše uveljavljanje samoupravnih, dohodkovnih odnosov, omejevanje porabe na vseh ravneh, boljši odnos do dela...

Pri snovanju razvoja mesta je med pomembnimi temelji solidarnostno združevanje sredstev delovnih ljudi in občanov, ki si bodo na ta način zagotovili primeren družbeni standard. Po dveh uspešnih samoprispevkih, s katerima smo občutno popravili položaj otroškega varstva, osnovnega šolstva, zdravstvenega varstva in še nekaterih družbenih dejavnosti, je bilo pred odločitvijo za tretjega moč slišati vrsto pomislekov — narekoval jih je predvsem zaostren gospodarski položaj in priškrtnjen družinski mošnjiček. Ob podrobnem tehtanju dosežkov prvega in drugega samoprispevka pa so pomisleki drug za drugim padali v vodo. Še bolj pa v široki javni razpravi, ko smo se Ljubljančani soočili z jasnimi dejstvi — brez tretjega samoprispevka bo naš družbeni standard na koncu srednjeročnega planskega obdobja celo nižji, kot pa je danes, ko imamo na tem področju še toliko nezadovoljenih potreb, neuresničenih želja...

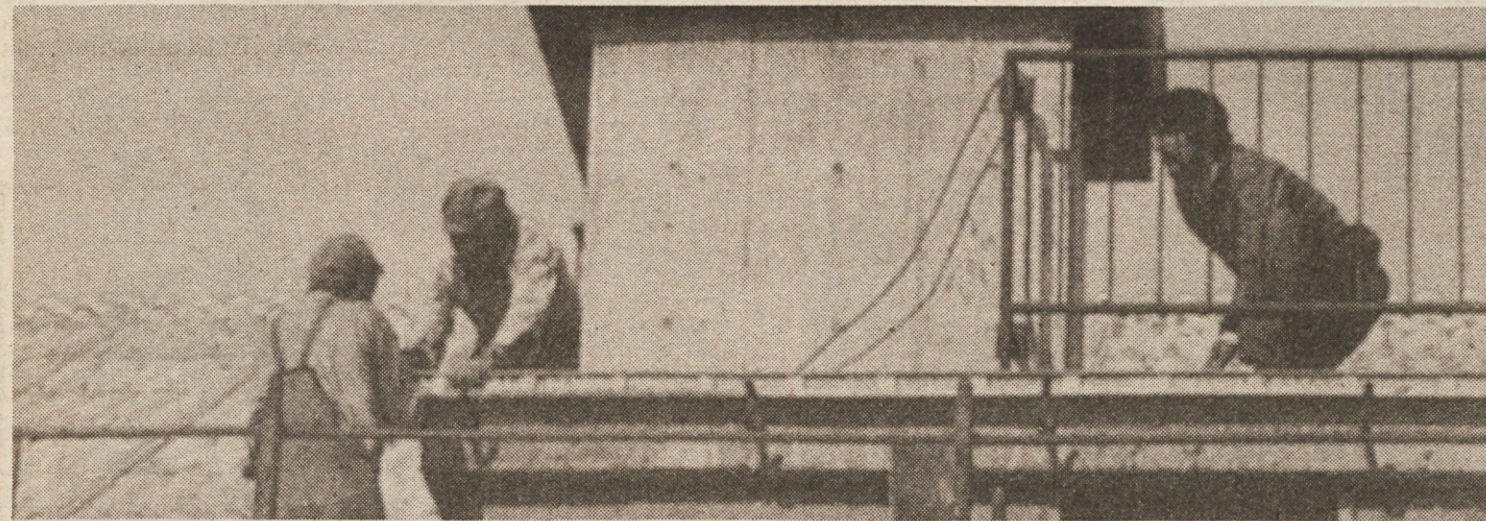
Obe predsedstvi sta na seji potrdili predlog sklepa o razpisu referenduma za tretji samoprispevek v Ljubljani. Predlagal ga je operativni štab za pripravo, zadnje besede pa bodo o njem izrekli člani mestne skupščine 5. novembra.

Socialistična zveza je vodila široko javno razpravo v krajevnih skupnostih, sindikati pa v organizacijah združenega dela. Tekla je mesec dni in v njej so se delovni ljudje in občani opredelili za program, ki ga predvideva samoprispevek. Menili so, da tak način združevanja sredstev gotovo izpričuje ne le solidarnost, ampak tudi pripravljenost na stabilizacijsko ravnanje. V razpravi so pogosto poudarjali potrebo po tem, kar je vodilo že uresničevanje prvih dveh samoprispevkov — varčnost, smotrna gradnja, tipska oprema, odgovorno trošenje sredstev...

Program jih terja za 4 milijarde in 698 milijonov dinarjev, od tega pa bomo 3 milijarde in dobrih 731 milijonov zbrali sami. Ostalo bodo primaknile temeljne zdravstvene skupnosti v medobčinski zdravstveni skupnosti Ljubljane, samoupravna stanovanjska skupnost, skupnost invalidskega in pokojninskega zavarovanja SRS, mestna skupnost za zaposlovanje, ljubljanska in republiška kulturna skupnost.

Kot pri prejšnjih dveh naj bi Ljubljančani tudi tokrat prispevali poldrugi odstotek osebnega dohodka, tega prispevka pa ne bi plačevali občani, katerih osebni dohodek je manjši od 8000 dinarjev, oziroma če osebni dohodek na družinskega člana ni večji od 4000 dinarjev. To mejo so zvišali (prej 7000 in 3500 dinarjev) na podlagi pripomb v javni razpravi, upoštevali pa so tudi vse druge predloge in pobude za stabilizacijsko ravnanje — samoprispevek namreč sloni le na zbranih sredstvih in ne računa na bančna. Velikost zdravstvenih objektov so skrčili do mere, ki ne bo prizadela dejavnosti, nekoliko večje pa so zmogljivosti vzgojnovarstvene dejavnosti. Upoštevali so še predlog o gradnji osnovne šole v Zgornjem Kašlju in prizidka osnovne šole Hinka Smrekarja.

C. B.

Delavci Gradbenega podjetja Bežigrad pri krovskih delih

9. srečanje samoupravljalcev v Novem mestu

Socialne pravice v ekonomskih okvirih

Letošnje 9. srečanje samoupravljalcev z območja Banjaluke, Bihaća, Gospića, Karlovca, Prijedora, Siska in Novega mesta, ki je bilo v Novem mestu, je sovpadlo s pripravami dolineske regije na 3. konferenco ZSS o socialni politiki in varnosti delavcev. Nič presenetljivega torej, če je bilo srečanje poleg običajnega navezovanja stikov in krepitve bratstva in enotnosti v celoti posvečeno socialni problematiki.

Ton vsem kasnejšim razpravam je dal Vinko Hafner, predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov, ki je v uvodnem govoru poudaril, da morata biti so-

cialna politika in varnost delavcev tesno povezana z rezultati dela in nikakor ne smeta spodbujati nedela, čemur smo zdaj večkrat priča.

Vinko Hafner je tudi jasno začrtil vlogo slovenskih sindikatov pri uresničevanju socialne varnosti delavcev. Menil je, da sindikati le-to lahko uspešno odigrajo le, če bodo tudi z dejanji podpirali prizadevanja celotne družbe, da prebrodimo resne gospodarske težave. Prav v ta prizadevanja pa po njegovem mnenju sodi boljša in pravičnejša socialna politika in zaščita delavcev, ki mora imeti svojo podlago v boljšem delu tako posameznika

kot družbe v celoti. Dodal je, da danes ni moč širiti socialnih pravic, še zlasti ne tam, kjer ne gredo v ekonomskih okvirih. Če se ne bomo dokopali do tega, utegne priti še do hujših zagat, je poudaril predsednik slovenskih sindikatov.

Okoli 300 samoupravljalcev iz treh republik je za tem obiskalo dolineske delovne kolektive in sicer: Krko, IMV, Novoteks, Novoles, Iskro v Semiču, metliško kmetijsko zadrugo in trebanjski Trimo, kjer je tekla beseda o uresničevanju stanovanjske politike, zdravstvenega varstva delavcev, zaščiti delovnih invalidov, produktivni izrabi de-

lovnega časa, kadrovske politiki in izobraževanju, socialni varnosti kmetov in njihovem družbeno-ekonomskem položaju in zaščiti pri delu.

Sedeč po poročilih, ki so jih imeli predstavniki posameznih delovnih skupin na plenarnem zasedanju srečanja, so bile razprave dokaj zanimive in koristne, saj je večina samoupravljalcev spoznala izkušnje, ki jih bo lahko s pridom uporabila v svojem delovnem okolju. Spričo obsežnosti gradiva in tokratni prostorski stiski bomo o njih poročali v prihodnjih številkah DE.

Ivo Kuljaj

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE
LJUBLJANA, O. S. O.

Kovinska Industrija
KOVIND
P. O.
Unec pri Rakeku

čestita občanom za občinski praznik, pozdravlja delovne kolektive v občini in svoje poslovne prijatelje

Izdeluje transportne naprave za lesno industrijo, vseh vrst kabine za vilicarje in dvigala in razne kovinske izdelke po naročilu.

KOVIND kovinska industrija Unec pri Rakeku

Vlak bratstva in enotnosti '81

Srečanja naj prerastejo v trdno sodelovanje

Letos mineva tudi 40 let, kar je okupator preganjal prek 80.000 Slovencev v severno Bosno, Slavonijo, Šumadijo in zahodno Srbijo, da bi laže potujčeval, in 20 let, kar se z vlakom bratstva spominjamo tistih časov in utrjemo vezi, stkanje tedaj in pozneje. Štirinajst vlakov je od septembra leta 1961 prepeljalo že na tisoče pregnancev in njihovih gostiteljev ter svojcev, že štirinajstkrat je ta plemenita manifestacija izpričala veliko srčnost, prijateljstvo, bratstvo in enotnost, znova je izpričala privrženost Titovim besedam: »Brez bratstva in enotnosti ne more biti močne in srečne Jugoslavije.« Kamorkoli je pripeljal vlak, povsod je bilo znova slišati besede, pesmi privrženosti Titovi poti, dobrodošlice, pristnega bratstva, prijateljstva, povsod je cvetje, stisk rok, objem povedal tisto, kar morda ni bilo izrečeno zavoljo ganjenosti ob ponovnem snidenju.

Prek 1400 pregnancev in njihovih svojcev je enajstega oktobra z mariborskega in jeseniškega konca krenilo na tridnevni obisk. Srečevali so se znanci, obujali spomine na težke čase pregnanstva, se pogovarjali o današnjem življenju, načrtih... Pesem in darilni zavitki so pričala, s kakšnim veseljem potujejo k prijateljem, ki so jim kot pregnancem dali celo zadnjo skorjo kruha. Beseda je bila o sodelovanju 63 slovenskih in srbskih občin, o gospodarskih stikih, o tem, kaj bi bilo treba še zboljšati, obogatiti, kaj pospešiti, kako iz-

Proti Kruševcu in Titovemu Užicu nas pozdravljajo množice. Vlaka se praznita, srca odpirajo in polnijo.

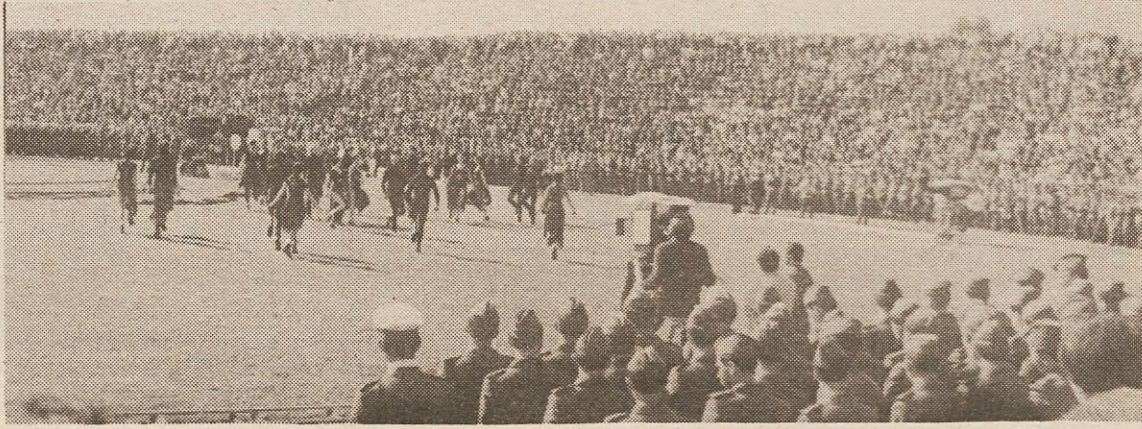
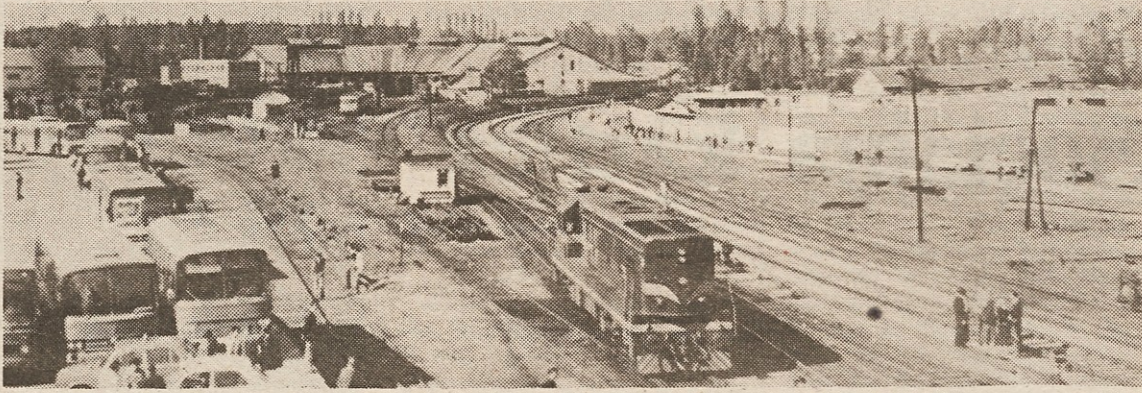
koristiti možnosti, kako se povečati sadove vlaka bratstva in enotnosti.

V Beogradu jih je pot vodila najprej v spominski center Josip Broz Tito, kjer so obiskali Hišo cvetja, Titov grob in kjer je bil velik miting prijateljstva. Več kot 3000 udeležencev vlaka in Beograjčanov ter predstavnikov gostiteljev se je zbralo v amfiteatru pred Muzejem 25. maj in manifestiralo velika načela tega vlaka. V vsem so bila izpričana, v govorih predsednikov republiške konference SZDL Slovenije in Srbije Mitje Ribičiča in Žike Radolovića, v pesmih, v slovenski recitaciji Prešernove Vrbe, v plesih.

Težko se je odločiti, kje je bil sprejem bolj prisrčen. Ali je bil v Mladenovcu, kjer so pionirji in pionirke, mladinke in drugi občani okrasili vlak s stotinami šopkov in kjer so delavci za hip odložili delo ter ob progi pozdravljali goste, ali v Čupriji, Kragujevcu, Kraljevu, Titovem Užicu, v vaseh, mimo katerih je peljal vlak in kjer so vaščani mahali v pozdrav vse do končne postaje; ali je bil sprejem bolj prisrčen v družbenopolitičnih in delovnih organizacijah, na pogovorih delegacij o sodobnih temah, na žalnih slovesnostih ob spomenikih padlim, v šolah, v vrtcih. Vseeno kje, povsod so bili veseli gostov, povsod so obžalovali tiste, ki niso mogli priti, povsod so spraševali, če tudi tisti, ki niso bili zmenjeni za obisk, sprejmejo kakšnega gosta, četudi neznanega. Če gosta ni pričakal vojni gostitelj, ga je njegov sin, vnuk, sosed, prijatelj. Vasice po Šumadiji so gostile celo po 40 udeležencev vlaka in bile so ponosne na to.

Domača nemogoče je opisati vse, kar so doživljali gostje, a eno je na dlani: prisrčno, pristno prijateljstvo, skovano v najtežjih časih in pozneje, spodriva vojne strahote, četudi opozarja nanje, in vlak bratstva in enotnosti čedalje bolj spominja na vse, kar smo dosegli med vojno in po njej.

Besedilo in slike: Ernest Kobolt Boštjan Pirc

Velika ura: spominska slovesnost ob 40-letnici oktobrskih dogodkov v Kraljevu, ko so okupatorji pobili 6000 rodoljubov. Tisoči so prišli in se poklonili njihovu spominu. Skrbno pripravljen program, pa kot je po vaseh navada zadušnica za očeta, brata, venci, govor dobitnika letošnjega priznanja »Proti nasilju in vojni — za mir v svetu« armadnega generala Koste Nadja in prisega mladih vojakov. Pa mnogih med nami — da se ne bo ponovilo!

Skica — za naprej!

Bratstvo in enotnost je treba še naprej gojiti, srečanja, ki jih je spočel vlak, so ena najboljših priložnosti za to. Zato mora vlak ostati. Morda v nekoliko drugačni kompoziciji in z nekaj novimi vagoni, a na rdeči signal ne gre pomisliti, vsej štednji navkljub ne.

Izkušnje skupne preteklosti in doživetja ter priložnosti, ki jih sodelovanju vozi tudi vlak, so predragocene.

Številke so mrtve, dokler ni za njimi konkretnih ljudi. Kamni Kadinjače, ki jih bije veter, so odgovor, zakaj, kako in kje se je prelomil svet za delavski bataljon Dušana Jerkovića in njegovih 67 dni svobodne Uziške republike. Šest tisoč padlih v Kraljevu je ganljivo — še zlasti, če doživiš spominsko slovesnost z

vsem mestom in svoji.

Slobodište, obronek Kruševca, ekološki spomenik tisočem pobitih, ki skozi Preddverje, Vrata sonca, Dolino poslednjega spomina in Dolino živih, pove več o boju za svobodo kot kate-rakoli ura zgodovine.

Treba je doživeti in razvijati vrednote revolucije!

Treba pa je pospešiti tudi sedanje družbeno in gospodarsko sodelovanje. Delavski razred vse bolj terja uresničevanje enotnega jugoslovanskega trga.

V teh dneh so odprli v Kraljevu novo avtobazo — in se z mariborskim Transšpedom zmenili za poslovno sodelovanje. Pobratenje Žalca in Kraljeva je rodilo Rubinov hotel v Žalcu, razmišljajo o novih skupnih možnostih. Dobro sodelovanje žele-

zarne Jesenice in železarne Smederevo je primer, kako je možno tudi in zlasti v zaostrenih razmerah skupaj načrtovati — in vlagati.

Veliko je še skupnih točk: pri barvnih kovinah, energetiki, v kmetijstvu, pri naložbah v manj razvite, in še bi lahko naštevali.

In potem je na tisoče drobnih, povsem človeških stvari. Francki iz Ljubljane so se njeni nekdanji gostitelji izselili — pa je bila le dan v hotelu v Vrnjački banji — dobila je nove prijatelje, nove gostitelje.

Janko je šel lani skozi Valjevo. Mimogrede se je oglasil pri svojih, pa je rekel gazda: »Kolji prisence, došli su naši Slovenci...« in je ostal nekaj dni.

Odprta srca so bila tiste in te dni.

Odpreti bomo morali oči. Sebi in mladim, vsem, ki jim begajo oči za tujimi kraji in vzori, še preden so doživeli domače. In te vrednote upoštevajmo, ko snujemo brigade, sindikalne ali maturitetne izlete, ko trgujemo ali ko sestavljamo vlake. Da peljejo v bratstvo in enotnost.

1370 udeležencev iz obeh vlakov, iz Gorenjske in Štajerske, se nas je sešlo na skupni slovesnosti na Dedinju. Obiskali smo Hišo cvetja, spominski muzej.

Vojaki pomagali Brkinčanom

Na manj razvitem območju Slovenije, Brkinih, te dni poteka velika akcija vojakov in krajanov. Njihov namen je rešiti gozdove, ki jih je lansko leto uničil žled.

Konec avgusta je na Tatre prišel odred vojakov iz enote starešine Draga Ožbolta. Med njimi jih je malo znalo rokovati z motorno žago. Toda že po 10 dneh je 32 med njimi opravilo izpit, čeprav so profesorji gozdarske šole v Postojni napovedovali, da bodo za urjenje porabili najmanj 2 meseca. Dela so se najprej lotili na manj prizadetih gozdovih in so doslej obvarovali pred propadom že 25 hektarjev gozdnih po-

vršin. Akcija sama ima dva učinka, moralnega in finančnega. Pri kubičnem metru drv bo JLA privarčevala okroglo 1000 dinarjev. Zavodu za pogozdovanje Krasa plačajo za meter drv 350 dinarjev, s tako zbranim denarjem pa bodo gozdarji kupili sadike, s katerimi bodo pogozdili opustele površine. Več kot 3500 kubičnih metrov drv, ki so jih že pripravili, bodo odpeljali v vojašnice primorske regije, kjer bodo z njimi lahko dve leti ogrevali prostore. Seveda pa ves les ne bo za kurjavo. Mehak les, tega je blizu 3000 kubičnih metrov, bodo odpeljali v ilirskobistriški Lesonit, kjer ga bodo predelali v celulozo. Teh-

nični les boljše kakovosti pa bodo porabili za izdelavo železniških pragov.

Vojaki-varovanci starešine Branka Rabaka so na začetku dosegali na normo do 6 kubičnih metrov lesa, na motorno žago zdaj pa so se po učinkovitosti že povsem približali normi, ki jo ima 19 gozdarjev na manj zahtevnem terenu. Med vojaki so tudi rekorderji. Tihomir Perišič dnevno pripravi tudi do 17 in več kubičnih metrov drv.

Kot smo slišali med obiskom, so vojaki dobili to delo le zato, ker ga je treba opravljati v slabih razmerah in ker za gozdno gospodarstvo ni ekonomsko zani-

mivo. Je pa seveda to velik prispevek JLA h gospodarski stabilizaciji sami in tudi pomoč Brkinčanom, ki bi le s težavo sami obvarovali gozdove pred propadom, saj se je s tega območja v minulih letih odselila domala vsa delovna sila. Ostali so večinoma starejši krajan.

Ko smo že omenili pomoč prebivalcem Brkinov, moramo povedati še, da so vojaki v teh krajih samo letos položili 37 kilometrov vodovodov in v ta namen opravili 290.000 delovnih ur. Postavili so tudi most prek reke Vipave v Gradišču. Ob sobotah in nedeljah pa so pomagali v koprskem pristanišču. Filip Semrl

Vojaki si pri delu pomagajo s svojo sodobno mehanizacijo

Ali Croatia res zavaruje vse

V DE z dne 20. 8. 1981 se je novinar Janez Sever dokaj pristransko in ne da bi upošteval zakonske določbe razpisal o sporu med Antonom Nardinom in zavarovalno skupnostjo Croatia, Poslovna enota Nova Gorica in zaradi katerega je Anton Nardin sprožil postopek pred sodiščem združenega dela.

Anton Nardin je delal pri zavarovalni skupnosti Croatia, Poslovna enota Nova Gorica in je bil zoper njega, zaradi očitanih mu kršitev delovnih obveznosti, uveden disciplinski postopek. Disciplinska komisija navedene zavarovalne skupnosti je ugotovila, da je Anton Nardin zagrešil očitane mu kršitve in mu je skladno s Pravilnikom o delovnih razmerjih izrekla ukrep prenehanja delovnega razmerja. Sklep je bil Antonu Nardinu pravilno vročen v pismenem odpravku s pravnim poukom, da lahko vloži zoper sklep zahtevno za varstvo pravic na zbor delovnih ljudi, v roku 8 dni od prejema sklepa. Pravni pouk sklepa je bil v skladu z 99. čl. Pravilnika o delovnih razmerjih zavarovalne skupnosti, ki je obenem skladen s 5. odst. 204. čl. Zakona o združenem delu in ki določa, da »zoper odločbo disciplinske komisije lahko delavec oziroma tisti, ki je zahteval postopek, ugovarja pri delavskem svetu tozda, v katerem je delavec v delovnem razmerju oziroma pri komisiji, določeni v statutu, v roku, ki ne sme biti krajši od osmih dni od vročitve odločbe.«

Kakor navaja novinar Janez Sever, se je Anton Nardin po prejemu sklepa res obrnil za pravno pomoč na pravno službo republiškega sindikalnega sveta, vendar ne kot navaja, da bi ta sprožila postopek pred sodiščem, ampak zato, da bi vložila zahtevno za varstvo pravic na zbor delavcev. Tu pa se začneja to, kar pov-

zroča »žalostne zgrade in nezdode samoupravljalca Antona Nardina«, delo sodišču in pot dvesta novinarjema DE na obravnavo v Novo Gorico, ki bi lahko brez težav dobila točne podatke o zadevi pri pravni službi republiškega sindikalnega sveta v Ljubljani. Pravnik ali pravnik, kakor navaja novinar, zaradi točnosti pa recimo kar odvetnik, pa kljub naročilu Antona Nardina ni vložil zahtevno za varstvo pravic v roku 8 dni, kot je bilo navedeno v pravnem pouku, ampak je poslal zavarovalni skupnosti pouk, da je po 180. čl. Zakona o delovnih razmerjih delavec dolžan vložiti zahtevno za varstvo pravic v roku 30 dni in da bo v tem roku tudi Anton Nardin vložil zahtevno za varstvo pravic. Pred potekom 30 dni od vročitve sklepa je pravni zastopnik Antona Nardina vložil zahtevno za varstvo pravic, vendar, ker je bila vložena po poteku roka navedenega v odločbi in določenega v pravilniku, je delavski svet zavarovalne skupnosti zahtevno za varstvo pravic zavrgel kot prepozno vloženo. V imenu Antona Nardina je nato zastopnik sprožil dne 29. 5. 1980 postopek pred sodiščem ter še vedno vztrajal, da je bila zahteva za varstvo pravic pravočasno vložena. Sodišče je na obravnavi dne 11. 7. 1980 ugotovilo, na osnovi listinskih dokazov, da je bila zahteva za varstvo pravic vložena na zbor delavcev po poteku 8-dnevnega roka ter da je zato tudi napadeni sklep delavskega sveta veljaven, in predlog Antona Nardina zavrnilo. Ker zastopnik Antona Nardina ni pravočasno vložil zahtevno za varstvo pravic v delovni organizaciji, niso bili podani pogoji za obravnavanje sporne zadeve pred sodiščem na podlagi 2. odst. 224. čl. Zakona o združenem delu, ki določa, da »v rstva pravice pri sodišču ne more zahte-

vati delavec, ki se ni najprej obrnil na zanj pristojni organ v temeljni organizaciji...«, zaradi tega tudi sodišče ni ugotavljalo utemeljenosti izrečenega disciplinskega ukrepa Antonu Nardinu. Zoper odločbo Sodišča združenega dela v Novi Gorici z dne 11. 7. 1980, ki je bila odpravljena 31. 7. 1980, vročena pa za stopniku Antona Nardina 21. 8. 1980, ker je bil zastopnik na dopustu, se je Anton Nardin pritožil in Sodišče združenega dela SR Slovenije v Ljubljani je z odločbo z dne 24. 9. 1980 zavrnilo pritožbo Antona Nardina in potrdilo navedeno odločbo Sodišča združenega dela v Novi Gorici. S tem je bil postopek, ki ga je sprožil Anton Nardin, pred sodiščem pravno močno končan. Redni postopek je pred sodiščem trajal 4 mesece in ne traja, kakor navaja novinar, poldrugo leto. Dne 4. 11. 1980 pa je Anton Nardin po svojem zastopniku predlagal obnovo postopka, ki je izredno pravno sredstvo in ki jo udeleženci lahko predlagajo v postopkih, ki so pravno močno končani, vendar le, če je podan eden izmed osmih taksativno naštetih razlogov v 39. čl. zveznega zakona o sodiščih združenega dela. Sodišče je menilo, da predlog za obnovo postopka ni utemeljen in ga je zavrnilo. Na pritožbo Antona Nardina je sicer sodišče združenega dela SRS v Ljubljani prvostopno odločbo razveljavilo in vrnilo zadevo v ponovno obravnavanje. Sodišče je na obravnavi dne 2. 6. 1981, ki ji je prisostvoval novinar, v smislu zahteve Sodišča združenega dela SRS zaslišalo udeleženca Antona Nardina in ker je glede na izvedene dokaze še vedno menilo, da predlog za obnovo postopka ni utemeljen, je predlog Antona Nardina ponovno zavrnilo. Anton Nardin je zoper odločbo Sodišča združenega dela v

Novi Gorici z dne 2. 6. 1981 vložil dne 24. 6. 1981 ponovno pritožbo na Sodišče združenega dela SR Slovenije v Ljubljani, tako da o zahtevi za obnovo postopka sporne zadeve Antona Nardina, Zavarovalne skupnosti Croatia, Poslovna enota Nova Gorica in družbenega pravobranilca samoupravljanja Nova Gorica še ni dokončno odločeno.

Predsednica
Sodišča združenega dela
v Novi Gorici
Lidija Brumat

Za pojasnilo smo prosili tudi tovariša Marka Knafeljca, odvetnika pri Službi pravne pomoči pri RS ZSS v Ljubljani

Zaradi popolne in točne informacije želim v tej zvezi opozoriti na naslednja dejstva:

Po naročilu in pooblastilu Antona Nardina sem našlovlil na Zavarovalno skupnost CROATIA, PE Nova Gorica v Novi Gorici s priporočeno pošiljko dne 9. 4. 1980 vlogo, imenovano zahtevno za varstvo pravic, naperjeno zoper sklep disciplinske komisije, ki je bil vročen Nardinu dne 2. 4. 1980. Zahteva za varstvo pravic, torej oporekanje odločbi disciplinske komisije, je bila torej poslana sedmi dan. Ta vloga pa res ni vsebovala obrazložitve, saj mi tedaj ni bila znana niti vsebina delavcu očitanih kršitev delovnih dolžnosti niti dotlej nisem mogel z njim kontaktirati.

Pismena odločba Sodišča združenega dela v Novi Gorici, ki vsebuje odločitev, sprejeto na obravnavi dne 11. 7. 1980, mi je bila vročena dne 21. 8. 1980, vendar ne tako pozno zaradi dopusta, marveč iz razlogov, ki so na strani sodišča. Tistega dne nisem bil na dopustu, pisarna, to je Služba pravne pomoči pri RSS v Ljubljani pa posluje vsak delavnik, tudi v poletnem času, sodišča izven Ljubljane pa ji vročajo svoje pošiljke po pošti, ki jo pisarna vsakodnevno sprejema.

Sodišče združenega dela SR Slovenije je s sklepom z dne 27. 2. 1981 št. Sp 277-81 razveljavilo odločbo Sodišča združenega dela v Novi Gorici z dne 21. 11. 1980, št. S 158-80 in je v obrazložitvi med drugim navedlo sledeče: »Načelo ustnosti in neposrednosti zagotavljata, da se v postopku razčistijo neskladja in ugotovi prava volja udeležencev,

ki je lahko zgolj na podlagi dokumentacije napačno razumljena. Načelo ustnosti ni upoštevano, kadar je sicer udeleženec navzoč pri procesnih dejanjih, pa nima možnosti, da bi pojasnil okoliščine, ker se sodišče zadovolji z listinami in odloči le na njihovi podlagi. Utegne se izkazati, da je bil pomen vloge z dne 9. 4. 1980 prav zato napačno tolmačen, ker predlagatelju (Nardinu) ni bila dana možnost, da pojasni, kakšno stališče je posredovalo pooblaščenca, na kakšen način (telefonično ali neposredno) in kje so vzroki za zapoznelo obrazložitev zahtev za varstvo pravic. V primeru spoštovanja načela ustnosti in v tej zvezi razjasnitve okoliščin, bi moglo sodišče drugače tolmačiti pomen dopisa z dne 9. 4. 1980, ki je bil sicer v zakonitem 8-dnevnem roku posredovan delovni skupnosti in naslovljen kot zahteva za varstvo pravic.«

Sodišče druge stopnje je v nadaljevanju obrazložitve naložilo prvostopnemu sodišču »ugotoviti vsebino predlagateljevega naročila pooblaščenca, razloge za zatrevano otežkočeno komuniciranje med njima, ugotoviti predlagateljevo pravo voljo in potem oceniti, ali je podan obnovitveni razlog iz 1. tč. 39 čl. Zakona o sodiščih združenega dela. V pozitivnem primeru bo moralo sodišče poseči v vsebino spora in o zahtevku meritorno odločiti.«

Na obravnavi, ki je sledila temu sklepu pritožbenega sodišča pred prvostopnim sodiščem dne 2. 6. 1981, je Nardin pojasnil vsebino svojega naročila in razloge za otežkočeno komuniciranje (bolezen, izkazano z zdravniškim potrdilom, nemožnost potovanja v Ljubljano), vendar je sodišče združenega dela v Novi Gorici njegov predlog ponovno zavrnilo. Pritožbi, vloženi zoper odločbo Sodišča združenega dela v Novi Gorici z

dne 2. 6. 1981 (vročeno udeležencem dne 23. 6. 1981) se je pridružil tudi družbeni pravobranilec samoupravljanja v Novi Gorici, in je med drugim v obrazložitvi navedel, da »vsa ta pravočasno opravljena dejanja predlagatelja v smeri izpodbijanja odločitve disciplinske komisije sodišče ne more obravnavati kot prepozno vloženo zahtevno za varstvo pravic.«

Sodišče združenega dela SR Slovenije do danes še ni odločilo o tej pritožbi oz. udeleženci v postopku še niso prejeli odločbe drugostopnega sodišča.

Marko Knafelj,
odvetnik pri
Službi pravne pomoči
pri RSS, Ljubljana

Pojasnilo k članku »Delavec in krajan — zlita v eno podobo«

V Delavski enotnosti številka 40, ki je izšla 8. oktobra, je bil na 8. strani objavljen članek z naslovom »Delavec in krajan — zlita v eno podobo«. V njem novinar Emil Lah piše, da je bila šola v Cerknem zgrajena z občinskimi samopriskevkom. To ni bilo ravno tako, zato pojasnjujemo, da je bila osnovna šola v Cerknem »Spomenik NOB« zgrajena s finančnimi sredstvi, ki so jih zbrali ljudje iz vse Slovenije in prijatelji iz zamejstva, celotno akcijo pa so vodili preživeli tečajniki partijske šole v Cerknem. Kot vemo, je partijsko šolo napadel sovražnik 27. januarja 1944. Delavci v Cerknem pa so prispevali še dodatni odstotek sredstev iz svojih OD.

Danilo Bratina, Franc Ferjančič, ETA Cerkno

Za občinski praznik Cerknice čestita občanom in delovnim kolektivom

GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA
TOZD Gozdarstvo Cerknica

čestitkam k občinskemu prazniku Cerknice se pridružuje tudi delovni kolektiv

GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA, TOK CERKNICA

»Naš delavnik«

Prejšnji teden je žirija pregledala prispelle fotografije prvega kroga našega natečaja — rezultate bomo skupaj z nagradami objavili v naslednji številki. Čeprav so fotografije po tematici, kompoziciji in tehnični izdelavi zelo različne, smo ob pregledu opazili vendarle precej pogosto napako: pretirano uporabo bliskavice (»flash«).

Zelo veliko in notranjosti posnetih slik je narejenih s pomočjo te, vse bolj priročne in tudi dostopne naprave. Toda bliskavico velja uporabljati s premislekom, kot glavno luč le izjemno, dokumentarno, ko ni drugega izvoda. Ker je običajno nameščena na fotoaparatu ali ob njem, daje močno prednjo luč, ki nam objekt kar »prilepi« na ozadje.

Tako je tudi sicer dobro fotografijo Jožeta Kumra iz Slovenj Gradca. Kováč bi bil mnogo bolje upodobljen brez bliskavice pa z visoko občutljivim filmom, ali pa če bi služila bliskavica le za dopolnitev. Če bi jo uperil v strop, bi že dosegel bolj razpršeno in boljšo svetlobo, ki bi ne kalila vzdušja, ki je v kovčaji z ognjem čisto drugačno.

ROKOVNIK 1982

Priročnik skozi vse leto!

Vsebina:

- Kaj je zveza sindikatov Jugoslavije
- Oblikovanje in družbeno usmerjanje politike pridobivanja in razporejanja dohodka in čistega dohodka
- Samoupravno obveščanje
- Dogovor 1982 — o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka za leto 1982 — (v januarju 1982)

Rokovnik-priročnik lahko naročite v slovenskem ali v srbohrvaškem jeziku.

Po dogovoru priskrbimo tudi natisk naziva vaše delovne organizacije.

NAROČILNICA

Pri DE, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo izv. ROKOVNIK 1982.

Naročeno pošljite na naslov:

Ime in priimek podpisnika:

(Žig)

(Podpis naročnika)

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Regionalni kongres konfederacije italijanskih delavskih sindikatov

(2.) Prvi uspehi samoupravnega združevanja

Kongres upanja

Tri pomembnejše sindikalne organizacije sodobne Italije sodelujejo v Federaciji CGIL, CISL in UIL. Najmočnejši sindikat je CGIL (Generalna konfederacija dela Italije); drugi je CISL (Konfederacija italijanskih delavskih sindikatov); številčno najšibkejši pa je UIL (Italijanska unija dela). Naša delegacija je bila gost CISL za pokrajino Veneto. Ta sindikat je v Venetu številčno najmočnejši. Poleg delegacije Zveze sindikatov Slovenije je na 3. kongresu CISL za Veneto sodelovala tudi delegacija sindikatov iz Avstrije. Organizatorji so že v vabilu in pripravah kongresa pokazali poseben interes za sodelovanje tujih delegacij pri dogovorih za sodelovanje v okviru Alpe-Adria.

Delovna skupnost Alpe-Adria

Italijanska pokrajina Veneto in njen predsednik deželnega odbora Carlo Bernini sta v sedanjem času koordinatorja aktivnosti delovne skupnosti Alpe-Adria. Tudi CISL ne želi ostati ob strani pri razreševanju teh vprašanj. Sodelovanje dežel na področju Alpe-Adria je hkrati tudi v skladu z njihovo usmeritvijo, da bodo prispevali svoj delež pri sporazumevanju na mednarodnem področju. Na kongresu smo se zedinili, da nismo dovolj konkretno pripravljeni na obvezujoče dogovore v zvezi z vsemi vprašanji, ki zadevajo delovno skupnost Alpe-Adria. Načelno smo skupaj z Avstriji podprli skupna prizadevanja in se dogovorili, da bomo v organih sindikalnih organizacij razpravljali o teh vprašanjih ter se za morebitno usklajevanje na pobudo CISL Veneta posebej sestali.

Naš nastop na kongresu

V programu kongresa je bil posebej predviden nastop predstavnikov tujih delegacij. Mi smo jim v svojem prispevku med drugim povedali:

»V Zvezi sindikatov Slovenije namenimo veliko pozornost mednarodnemu sodelovanju. Razvijamo ga še posebej uspešno s sindikati sosednjih dežel Italije, Avstrije in Madžarske. To je poleg uresničevanja sosedskih interesov tudi v skladu z mednarodno politiko Jugoslavije in načeli neuvrčenosti. Sodelovanje s sindikati dežele Veneta sicer obstaja, a menimo, da ga bomo morali še poglobiti pri nekaterih konkretnih skupnih vprašanjih. Med takšne sodijo skupna prizadevanja za uresničevanje ciljev, ki jih ima Delovna skupnost Alpe-Adria in različne oblike sindikalnega sodelovanja.

Ugotavljamo, da nas zblizujejo mnogi skupni interesi. Oboji si prizadevamo za uveljavljanje položaja delavskega razreda, za nadaljnji demokratični družbeni razvoj, za delavsko solidarnost ter za mir v svetu. Še posebej pa nas zblizujejo skupna prizadevanja za dobro sosedsko sodelovanje, za gospodarsko, kulturno in politično sodelovanje naših držav, za dobro sožitje in prijateljstvo vseh ljudi na obeh straneh meje ter za dosledno uveljavljanje pravic italijanske skupnosti v Jugoslaviji kot tudi za globalno zaščito slovenske narodne skupnosti v Italiji.

Sindikati in vsi delovni ljudje v Sloveniji in Jugoslaviji smo sredi

aktivnosti za nadaljnji razvoj socialističnih samoupravnih odnosov, za razvoj naše demokratične družbene ureditve, za gospodarski napredek ter boljši družbeni, materialni in socialni položaj naših delavcev in delovnih ljudi. Pri teh prizadevanjih smo že lani in tudi letos naleteli na resne težave. Padeč realnega osebnega standarda smo posebej trdo občutili predvsem zato, ker smo prej leta in desetletja doživljali le dinamično gospodarsko rast. V letošnjem letu in tudi v prihodnjem se bomo morali trdo boriti za zaustavitev sedanjih negativnih trendov. Hkrati smo prepričani in čvrsto odločeni, da bomo naše revolucionarne pridobitve še poglobili in branili pred vsakomur, ki bi jih ogrožal. Od tega nas prav nič ne more odvrniti. Bodite v to prepričani in zaupajte nam!« Naš nastop so zelo pozorno in toplo sprejeli. Vodstvo CISL in delovno predsedstvo kongresa sta še posebej predstavila goste iz Jugoslavije. Za našo delegacijo so pripravili poseben program obiskov dežele. Ogljedali smo si tovarno traktorjev v bližini Padove. Tam so nas sprejeli predstavniki sindikatov in delavci pa so nam pripovedovali o svojem delu. Proizvodnja je sicer zelo sodobno urejena in modernizirana, a žal sedanjí gospodarski položaj povzroča slabo prodajo traktorjev. Zato je kar polovica od osemsto delavcev na prisilnem dopustu. Iz posebnega sklada dobivajo že nekaj mesecev 80 odstotne osebne dohodke. Njihova usoda je negotova. Tisti, ki imajo delo, so zato kar zadovoljni in upajo, da ne bo slabše. Zelo jih je zanimalo, kakšne so razmere v Jugoslaviji in kako konkretno poteka samoupravljanje. Videli sem, da o teh vprašanjih vedo zelo malo. Prosili so nas tudi, če bi jim lahko poslali čimveč literature o naših izkušnjah.

Obisk Benetk

Gostitelji so nam razkazali tudi del pokrajine Veneta. Ogljedali smo si vasico, kjer je del svojega življenja preživel italijanski pesnik Francesco Petrarca. Hiša,

kjer je živel, so preuredili v muzej, vas pa se imenuje Arqa Petrarca. Naš spremljevalec nam je podrobno razkazal nekaj zgodovinskih spomenikov v Padovi. Posebej poudarjajo, da je Padova na drugem mestu v Italiji (za Rimom) po številu cerkva. Menda jih ima okrog 500. Seveda so na nas naredile največji vtis Benetke. Posebej pa so nam predstavili še nekatere otoke, ki sestavljajo beneško področje. Najbolj sta mi ostala v spominu dva, Murano in Burano.

Murano je posebej znan po proizvodnji muranskega stekla. Ogljedali smo si to znamenito ročno proizvodnjo steklarskih izdelkov. Poleg resnično sposobnih steklarjev sem videl, da znajo to svojo posebnost tudi odločno prodati. Mnogi obiskovalci puste tu lepe vsote denarja.

Burano je več stoletij slovi po čipkarstvu. Tu imajo tudi čipkarsko šolo in muzej čipkarstva. Otok je zelo slikovit, še posebej zaradi lepo obarvanih fasad. Zanimivost je v tem, da ima vsak lastnik hiše svojo barvo pročelja; če pa je v hiši več lastnikov, potem je na pročelju tudi več barv. Spremljevalec nam je pojasnil, da to izvira iz časov, ko so domačini, ki so pluli po morju, želeli videti že od daleč svoj dom.

Naši dogovori

Predzadnji dan kongresa je nastopil tudi generalni sekretar CISL iz Rima Piero Carniti. To je bil ognjevit nastop temperamentnega govornika, ki je ob nenapisanem govoru znal obdržati v popolni pozornosti vso dvorano in to več kot eno uro. Videti je bilo, da sta bila vsebina kongresa in njegov nastop precej usklajena. Ob zaključku smo se s predstavniki CISL Veneta dogovorili, da bomo še več in bolje sodelovali in se med seboj spoznavali, da bomo usklajevali naša stališča do vprašanj Alpe-Adria in da bodo predstavniki CISL Veneta sodelovali na 10. kongresu Zveze sindikatov Slovenije.

Ivan Godec

Povezovanje je nuja

Zadnje čase je moč slišati veliko pikrih na račun naše dosežanje ekonomske politike. Največ očitkov leti na premalo preudarne investitorje, na uvoznike vsemogočnega blaga in na preoptimistične, če ne celo zaletavne planerje, ki da niso pravočasno spregovorili o resnosti gospodarskih težav, ki jih je rodilo gospodarsko življenje iz rok v usta, od danes na jutri. Vendar — ali je res v našem gospodarskem življenju vse tako črno, kot kaže prebiranje različnih statističnih številk?! Ali se res nismo že lani in še kakšno leto prej zavedali, v kakšne težave bredemo?

Zavedali smo se, vendar se kljub temu — kdo bi vedel zakaj — nismo dovolj zresnili. Že ob sprejetju resolucije o družbeno-ekonomski politiki in razvoju Slovenije v letu 1981 smo sodili, da bodo letos možnosti za gospodarsko rast bistveno skromnejše od povprečja rasti, predvidenega za celotno novo srednjeročno obdobje razvoja, to je do leta 1985. S požrtvovalnimi prizadevanji delavcev in delovnih ljudi, vseh ustanov našega političnega sistema, in s povečano družbenopolitično aktivnostjo organiziranih socialističnih sil smo kljub težavnim gospodarskim razmeram doma in v svetu uspeli uresničiti več pomembnih nalog, ki smo jih vpisali v plane razvoja. To zlasti velja za povečanje obsega industrijske proizvodnje, za ekonomsko bolj utemeljeno delitev sredstev za osebno, skupno in splošno porabo in za bolj smotrno politiko zaposlovanja. Z vsemi temi dosežki smo okrepili akumulacijsko sposobnost gospodarstva, hkrati pa bistveno zmanjšali izplačila za investicije.

Iz Slovenije — četrtino izvoza

Pomembne uspehe smo dosegli tudi pri povečevanju izvoza. Tega dejstva nikakor ne smemo podcenjevati, še zlasti zato ne, ker je slovensko gospodarstvo v prvem polletju letos ustvarilo četrtino celotnega izvoza blaga iz Jugoslavije na konvertibilno področje, delež izvoza Slovenije na najbolj zahtevne trge zahodnih razvitih držav pa je znašal kar 35 %. Višina deleža Slovenije v zunanjetrgovinskem primanjkljaju Jugoslavije na konvertibilnem področju se stalno zmanjšuje in znaša letos jeseni okrog 8 %.

Vendar z doseženim nismo zadovoljni, saj kljub tem uspehom ne uresničujemo obveznosti naše republike v enotni plačilni in devizni bilanci Jugoslavije. Delež proizvodnje, ustvarjen v izvozu, se ne povečuje, poslabšala pa se je tudi regionalna usmerjenost izvoza. To dodatno otežkoča oskrbo proizvodnih organizacij združenega dela s surovinami in reprodukcijskim materialom. Tudi nizka stopnja dohodkovne povezanosti organizacij združenega dela na celotnem jugoslovanskem trgu zmanjšuje ali pa celo prekinja dobavo surovin, reprodukcijskega materiala in prodaje različnih proizvodov. Letošnji rezultati gospodarjenja opozarjajo, da proizvodni stroški naraščajo hitreje od celotnega prihodka in da očitno še nismo začeli učinkovito izkoriščati notranjih rezerv v proizvodnji. Ob skoraj 50-odstotni inflaciji je rast dohodka komaj 33-odstotna, realni osebni dohodki pa so za 12,4 % nižji kot v prvem pol-

letju lani. Tako je povečanje relativnega deleža akumulacije v razporejenem dohodku predvsem rezultat zaostajanja realnih osebnih dohodkov. Tudi izgube iz tekočega poslovanja so se letos v primerjavi z lanskimi šepovečale.

Dohodkovno povezo- vanje z manj razvitimi

Gospodarske težave, s katerimi se spopadamo, vse bolj utrjujejo spoznanje in prepričanje, da je proizvodno, poslovno in dohodkovno povezoovanje organizacij združenega dela v Sloveniji z organizacijami združenega dela drugih republik in avtonomnih pokrajin eden od osnovnih vzvodov in pogojev za hitrejši in skladnejši razvoj Slovenije in Jugoslavije. To se kaže tudi v tem, da vladata med organizacijami združenega dela veliko zanimanje in pripravljenost za združevanje dela in sredstev z organizacijami združenega dela iz gospodarsko manj razvitih republik in Kosova na podlagi udeležbe v skupnem prihodu oziroma dohodku. Tako v naši republiki pripravljamo vrsto programov za gospodarsko manj razvite republike in Kosovo z namenom, da bi združevali delo in sredstva skupaj z manj razvitimi ter tako porabljali 50-odstotni delež sredstev sklada za posojila manj razvitim republikam in Kosovu. Hkrati pa ustvarjamo tudi možnosti za uresničitev nalog in družbenega plana Slovenije, v katerem je opredeljeno, da bodo organizacije združenega dela na osnovi samoupravnega združevanja dela in sredstev poleg sredstev sklada namenile za takšno sodelovanje še okrog 19 milijard dinarjev.

Gospodarska zbornica Slovenije je že organizirala vrsto sestankov predstavnikov zainteresiranih organizacij združenega dela iz Slovenije z organizacijami združenega dela iz gospodarsko manj razvitih republik in Kosova. Skupno je v teh razgovorih sodelovalo 240 organizacij združenega dela, največ razgovorov pa je bilo namenjenih sodelovanju z gospodarstvom Bosne in Hercegovine. Doslej so evidentirali 90 programov za skupne naložbe ob uporabi sredstev sklada federacije.

Skupne naložbe

Z organizacijami združenega dela v Bosni in Hercegovini npr. potekajo razgovori o sovlaganju na področju alkalij, malein anhidrida, poliolo, izocianatov, lepil, formalina in metanola. Potekajo tudi razgovori o združevanju dela in sredstev s HIP Pančevo za uvedbo proizvodnje polietilena in s tem za zagotovitev prepotrebne surovine za predelavo v kemični industriji. Z INA-OKI, Zagreb, je delovna organizacija Donit — temeljna organizacija združenega dela Laminati Medvode in temeljna organizacija združenega dela Fenolit Borovnica — podpisala samoupravni sporazum za gradnjo nove tovarne petrokemičnih izdelkov.

S Bosno in Hercegovino smo tudi že podpisali tri sporazume o pridobivanju močnih krmil za prašičerejo in pridobivanje špirita. V fazi potrjevanja je nadaljnjih 8 projektov. Med temi so najpomembnejše skupne na-

ložbe v gradnjo tovarne hladilnikov »Gorenje« v Bihaču (700 zaposlenih) ter skupne naložbe SOZD Slovenske železarne in Rudarsko matalurški kombinat Zenica (dolgoročna oskrba in povečanje surovinske osnove). Drugi projekti so s področja lesne industrije, gradbeništva in kmetijstva.

Skupno s Kosovom gradimo 4 objekte, predlaganih pa jih je še 21, od katerih so najpomembnejši: gradnja tovarne samokopirnega papirja AERO Celje — Kosovska Mitrovica, gradnja tovarne poliesterskih drogov za prenos električne energije in za PTT (telefonski drogov), v gradnji pa je tudi tovarna izolacijskih materialov (Termika). Pomembni projekti so še: povečanje proizvodne zmogljivosti za male elektromotorje, gospodinjski aparati, proizvodnja aluprofilov, tovarna montažnih stanovanjskih hiš in drugih objektov. Uresničitev posameznih projektov usklajujejo tudi s Srbijo.

Za sodelovanje Slovenije z Makedonijo je doslej predloženo 19 projektov, od teh pa so najpomembnejši: skupne naložbe v Rudnik svinca in cinka Teranico — »Zletovo Sasa«, tovarna čevljev Ciciban v Ohridu, ki bo omogočila zaposlitev 300 delavcev, skupne naložbe v nove proizvodne zmogljivosti lesne industrije, pretežno za izvoz proizvodnja električnih števec, gradnja tovarne strojne opreme in skupne naložbe za pridobivanje sintetičnih vlaken za tekstilno industrijo. V pripravi so tudi programi razvoja s področja kmetijstva in prehrane, tekstilne konfekcije (šport), gradbenega materiala in turizma.

Tudi v Črni gori je, razen investicije za proizvodnjo elektrod za varjenje, v pripravi več novih projektov, in sicer s področja proizvodnje mesa in mleka, vinogradništva, črne metalurgije, aluminijske industrije in turizma.

V prihodnjih mesecih in letih čakajo vse organizacije združenega dela naše republike in našo celotno družbo zelo pomembne in težavne naloge. Zato se zelo resno zastavlja vprašanje, kako so za njihovo uresničitev organizirane politične sile, predvsem ZK in sindikati. V številnih organizacijah ZK in sindikatov pa se v zvezi z izpolnjevanjem oblik svojega delovanja kljub temu ukvarjajo predvsem sami s seboj. Ocene o opravljenem delu so še vedno polne praznih besed, običajne statistike o sestankih, članstvu in podobnem. Njihov optimizem izgubi prepričljivost, če ga primerjamo z dejstvom, da v takšnih okoljih skoraj nič ne vedo o delu svojih delegatov. Bolj odločno kot doslej se bomo torej morali spoprijeti s prizadevanji, da bi v dohodku obdržali elemente profita, ohranili mejni položaj ter miselnost delavca in da bi združenemu delu ne priznali položaja odločilnega dejavnika v razvoju dohodkovnih odnosov, v akumulaciji in družbeni reprodukciji.

Bojišče za novo obdobje v razvoju samoupravne demokracije je TOZD in zavest o tem v sleherni osnovni organizaciji ZK in sindikata je edina pot do pravih odgovorov, koliko so osnovne organizacije ZK in sindikatov sposobne uresničiti svojo vlogo v združenem delu tudi v sedanjih težavnih ekonomskih razmerah.

Vinko Blatnik

SOLIDARNOST Z ŽRTVAMI AGRESIJE NA JUGU AFRIKE

Koordinacijski odbor za pomoč narodnoosvobodilnim gibanjem in žrtvam imperialistične agresije pri republiški konferenci SZDL je na seji ob koncu septembra obravnaval položaj na jugu Angole po vpadu južnoafriških rasističnih sil.

Koordinacijski odbor je sprejel sklep o širši solidarnostni akciji za pomoč žrtvam agresije na jugu Angole. V akciji bomo zbirali zdravila, sanitetni material, obutev, šotore, očeje, hrano in podobno. Koordinacijski odbor je iz zbranih sredstev že namenil 250.000 dinarjev, poziva pa delovne organizacije, naj namenijo nekatere svoje izdelke beguncem in jim tako pomagajo preživeti to zadnjo tragedijo. Rdeči križ Slovenije je poslal pošiljko oblačil in obutev, težko več kot deset ton, svojo solidarnostno akcijo pa še nadaljuje. Zveza prijateljev mladine Slovenije vodi akcijo »Solidarnost z otroki Namibije«, v kateri jugoslovanski pionirji zbirajo šolske potrebščine za otroke iz Namibije.

Koordinacijski odbor poziva delovne ljudi in občane, da se vključijo v akcijo zbiranja pomoči, denarne prispevke pa nakazujejo na žiro račun KO štev.: 50101-789-93102

Steklarna Hrastnik večino izdelkov izvozi na konvertibilni trg

Naši lestenci na tujem

Steklarno Hrastnik po svetu dobro poznajo po lestencih in drugih izdelkih za industrijo svetil, ki gredo dobro v prodajo. O dobrem gospodarjenju govori zlasti dejstvo, da kar 90 odstotkov proizvodov prodajo na konvertibilno področje, v ZRN, v dežele v razvoju in v zadnjem času v ZDA. Zanimivo je, da pri prodaji na tuje skorajda ni reklamacij, kar je odraz zelo solidnega dela vseh delavcev, še posebej tistih v proizvodnji.

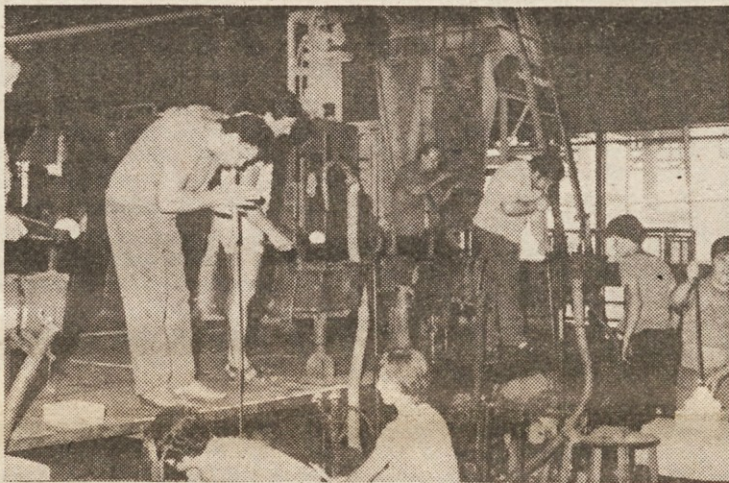
Sanacija Steklarne, ki se bo iztekla prihodnje leto, torej zadovoljivo poteka. O tem pričajo tudi podatki o gospodarjenju v prvih osmih mesecih letos: prihodek je za 56 odstotkov večji od lanskoletnega, dohodek se je povečal za 47 odstotkov, ostanek čistega dohodka pa je za 83 odstotkov višji od lanskega. Pri tem velja upoštevati, da so se cene izdelkov v povprečju res povečale za okoli 37 odstotkov, a tudi produktivnost dela je večja, saj se je število zaposlenih zmanjšalo za 4 odstotke.

Kljub solidnemu poslovanju pa se v kolektivu otepajo z določenimi problemi, ki jih ovirajo pri uresničevanju stabilizacijskega programa. Predvsem jih skrbi, ker se poslovni stroški nesorazmerno povečujejo — letos so kar za 78 odstotkov večji kot lani. Zato so testirali izkoristek proizvodnih zmogljivosti in ugotovili, da je maksimalen. Tudi porabe energije pri pečeh po presoji direktorja Braneta Milinoviča ni mogoče bistveno zmanjšati. Vendar bodo letos — tako kot vsako četrto leto — peči obnovili in uvedli dodatno električno ogrevanje. Kot pričakujejo, naj bi se tako povečal izkoristek energije kar za 50 do 60 odstotkov, kar je še posebnega pomena za 40-tonsko peč. Naslednja naloga, ki se je lotevajo, da bi zmanjšali proizvodne stroške in povečali racionalnost dela, je tehnološka posodobitev zmesarne. Tako bodo poskušali zmanjšati odstotek loma stekla, ki se je letos povečal za minimalen odstotek tudi zaradi objektivnih vzrokov: steklarji npr. vedo, da se pri ročnem delu ob menjavi modela nekaj časa slabše dela.

Slika o gospodarjenju in poslovanju s tujino ne bi bila popolna, če ne bi dodali še podatkov o uvozu: Steklarna uvaža največ peska in sicer iz NDR. Na pripombo, da imamo peska vendarle dovolj doma, so pojasnili, da za steklene proizvode ni dober vsak pesek. Če bi uporab-

ljali domači pesek, bi bilo steklo zelenkasto obarvano. Embalaža za živilsko in farmacevtsko industrijo pa mora biti iz belega stekla. Uvažajo tudi sodo (eno tretjino potrebne količine), največ uvoza pa odpade na rezervne dele za avtomatizirano proizvodnjo. Trenutno so v precejšnji zagati, ker si že tri leta prizadevajo uvoziti stružni avtomat iz Belgije. Letos so zbrali vsa potrebna sredstva in dobili ustrezna dovoljenja. Toda v republiki so uvozne možnosti izčrpane... Kljub temu upajo, da jim bodo odobrili uvoz avtomata, saj je njihova proizvodnja usmerjena v izvoz na zahodni trg.

Hrastniški kolektiv sodeluje tudi z dobavitelji surovin iz dru-

Segreti stekleni masi steklarji »vpihnejo« želeno obliko.

gih republik. Gre zlasti za oskrbo s sodo in borovo kislino. Žal prihaja od izsiljevanja s povečanjem cen surovin, ki škodi lojalnemu poslovnemu sodelovanju. Tako bo vse dotlej — sodijo v Steklarni — dokler ne bomo dosegli delovanja enotnega jugoslovanskega trga.

Steklarji te dni veliko razmišljajo tudi o zadnji seji centralnega komiteja ZKJ in si prizadevajo uresničevati sprejete usmeritve. Vprašali smo jih, kakšne so njihove izkušnje ob lanskoletni devalvaciji dinarja. Kot so povedali, se pri njih po tem ukrepu izvoz na konvertibilni trg ni povečal. Zgodilo se je celo obratno: kupci steklenih izdelkov na zahodu so po devalvaciji zahtevali, naj znižajo cene prodajnim artiklom! Torej ena izkušnja več, ki opozarja, da je ZIS premalo samokritičen glede ocene, v kolikšni meri je bila odločitev o 30-odstotni devalvaciji dovolj pretehtana in pripravljena.

Ob koncu obiska v Steklarni smo si ogledali proizvodnjo in se pogovarjali z delavkami natikalami in izpihalkami, ki so jim pred nedavnim priznali benefician staž. »Dolgo smo se borile, da so nam priznali, da delamo v težkih delovnih razmerah,« je dejala Milka Belovič, ki je že 26 let dela v kolektivu. »Mislim, da smo do staža upravičene,« je povedala Bronja Hafner in nadaljevala: »Razmere za delo so resnično zahtevne. Zlasti v poletnih mesecih je huda vročina, zadušljiv zrak in ropot. A zavedamo se, da se tu kaj bistvenega ne da spremeniti in da moramo izpolniti plan in izvoziti na zahod toliko, kot smo zapisali v načrtu. V sproščenem pogovoru je mlajša delavka Silva Peklar do-

dala: »Zadovoljne smo z delom in z zaslužkom, čeprav vemo, da bi morale glede na okoliščine dela dobiti večjo plačo. V tolažbo nam je, da so odnosi med nami dobri, razumevaajoči, skratka zorni,« je poudarila in se nasmehnila. Tudi ona dela v nočni izmeni, ko pride na vrsto. Na to se je kar nekako privadila. Vprašali smo jih tudi, če so kdaj pomislile, da bi odšle na delo drugam, kjer bi bile boljše delovne razmere. »Ne, nikdar,« je odgovorila Milka. »Vseskozi že opravljam steklarski poklic, vzljubila sem ga, usposobljena sem zanj, težko bi šla drugam, v drugo okolje,« je pribila.

Nato so odšle nazaj v proizvodno halo, k peči. Poprijele so za delo, ki so ga vajene in ki ga dobro opravljajo — kot je povedal delovodja. Silva je prijela za klešče, Milka in Bronka pa sta začeli oblikovati stekleno maso.

Emil Lah

Zagate s papirjem

Omejitve veljajo za vse

Ukrep, ki ga je pred nedavnim izvedla krška tovarna papirja Djuro Salaj, je večina jugoslovanskih časopisov objavila takorekoč na najbolj vidnih mestih. Takšna pozornost je bila gotovo tudi upravičena, kajti zaradi izvoznih zahtev so pričele vse jugoslovanske časopisne hiše dobivati iz Krškega za približno 20 odstotkov manj roto papirja. In tisti bralci, ki pisanja o tem ukrepu niso prebrali, so vsi zadevo lahko otipali, kajti večina jugoslovanskih časopisov je odslej naprej tanjša za stran ali celo več.

O pomanjkanju roto papirja, ki ga za tiskanje uporablja večina tiskarn, je bilo slišati že precej časa in bi zatorej lahko rekli, da ukrep Djura Salaja in nastali položaj niti nista tako nepričakovana. Vprašanje je samo, za koliko bodo posamezni jugoslovanski časopisi skrčili svoj obseg, in, kar je morda še pomembnejše, kdaj bodo tiskarne spet dobivale obljubljene količine papirja. Glede slednjega je mogoče reči, da se položaj vsaj do konca leta ne bo bistveno izboljšal, kajti papirnica iz Krškega ima obveznosti do republiške oziroma zvezne plačilne bilance in torej mora izvažati. Po drugi strani pa ob sedanjih gospodarskih težavah uvoz roto papirja gotovo ne pride v poštev.

Pomanjkanje roto papirja seveda ne bo prizaneslo niti slovenskim časopisom. Kot je sklenil oziroma predlagal odbor podpisnikov družbenega dogovora o urejanju cen med izdajatelji dnevnikov in proizvajalci papirja, bosta ljubljanski Dnevnik in mariborski Večer skrčila število strani za 20 odstotkov. Delo jo bo pri tem »odneslo« z nekoliko skromnejšimi omejitvami, tako da bo časopis okrnjen za deset odstotkov. Seveda pa zadrege z roto papirjem se zdalec ne bodo prizadele samo te tri največje slovenske dnevnike, temveč bodo omejitvene škarje močno zarezale tudi v obseg vseh drugih publikacij.

Prav tukaj očitno nastaja največ problemov, ki jih verjetno ne bo mogoče urediti s preprosto uravnilovko. V Sloveniji menda izhaja okoli 2500 glasil združenega dela, hkrati pa verjetno ni slovenske občine, ki ne bi imela svojega časopisa. Vsekakor vsa ta glasila porabijo veliko roto papirja in to verjetno opozarja na protislovje, ki se kaže v razkoraku med željami oziroma zahtevami ter dejanskimi možnostmi.

Še najbolje je na to zadrego opozoril odbor za obveščanje in propagando pri slovenskih sindikatih, ki je ob tem menil, da se vse težave ne bi smele zgrniti na manj pomembne časopise. Pod takšno oznako »manj pomembna glasila« namreč po izkušnjah iz prejšnjih let spadajo ravno številni časopisi združenega dela in občin. Opozorilo je gotovo

povsem upravičeno, kajti z nesmotrnim krčenjem teh listov ali celo z uklinjanjem bi si napravili dokaj slabo uslugo: dolgo časa smo ta glasila razvijali in ugotavljali, kako pomembna so za obveščeno ljudi, sedaj pa naj jih, še kot nedonošenčke, hitro uklnemo.

Sicer pa varčevanje s papirjem nasploh, posebej pa še z roto papirjem, ne bi smela biti samo slovenska naloga. Dejstvo je, da so slovenske časopisne hiše sorazmerno skromen porabnik roto papirja, ki prihaja iz Djura Salaja. Letno ostane v Slove-

niji le 18 odstotkov proizvodnje te tovarne in zato je opozorilo, ki ga je bilo slišati na predsedstvu republiške konference SZDL, povsem upravičeno: ni mogoče pričakovati, da bodo najtežje breme pomanjkanja roto papirja nosili samo slovenski porabniki. Sicer pa so številke o mesečni porabi krškega roto papirja za tiskanje Dela, Dnevnik in Večera (če vzamemo samo te) dovolj ilustrativne: ČGP Delo porabi vsak mesec 900 ton roto papirja (za Delo 520 ton), Ljudska pravica 406 ton (za Dnevnik 132 ton) ČGP Večer 220 ton (za Večer 146 ton).

Ker se je pač treba sprizniti s pomanjkanjem roto papirja, pa bo precej težje oceniti vso politično oziroma družbeno težo tega ukrepa. Pred sredstvi javnega obveščanja so sedaj, še posebej pa prihodnje leto, pomembne in obsežne naloge, ki pa jih bo verjetno dokaj težko zadovoljivo uresničiti ob tako skrčenih časopisih. Gotovo pa vsak poseg v obseg časopisov, tako tistih, ki jih imamo za republiške kot tistih, ki izhajajo v občinah ali združenem delu, zahteva trezen premislek.

Janez Kovačič

IZ ORGANIZACIJ ZDRUŽENEGA DELA

Koper:

Poslovanje na podlagi skupnega prihodka

Koprski Tomos in delovna organizacija Velomotor iz Ljubljane sta začela s 1. oktobrom poslovati na podlagi skupnega prihodka, s čimer sta ukinila kupoprodajne odnose, ki so veljali do sedaj. Odslej Tomos Slovenijaavtu ne bo več prodajal svojih izdelkov, ampak jih bo le pošiljal v njihove trgovine, kjer bodo ostali njihova last vse do prodaje. Ko bo izdelek prodan, bo delež skupnega prihodka nakazan na vse Tomosove tozde, delež trgovine pa bo ostal Velomotorju. Bistvo novega sistema odnosov v skupnem prihodu je torej v tem, da neprodani izdelki še ne bodo predstavljali dohodka niti proizvajalcu niti trgovini.

Sistem dohodkovnih odnosov s trgovino na temelju skupnega prihodka, kakršnega sta zastavila Tomos in Velomotor in ki ga zahteva tudi zakon o obveznem združevanju dela in sredstev proizvodnje in trgovine, sloni torej na načelih pravičnega razporejanja prihodka na podlagi vloženega dela in sredstev vsakega od partnerjev. Seveda pa mora vsak od udeležencev izpolniti svoje obveznosti ter ob tem poslovati čim bolj gospodarno, da bi tako še bolj povečali svoj in skupni prihodek ter dohodek.

(Tomoš, Interne informacije)

Poljčane:

Uspehi tudi brez investicij

Delovna organizacija EMI Poljčane je po doseženih poslovnih rezultatih v letošnjem letu med najuspešnejšimi kolektivi v občini Slovenska Bistrica. Krepro presega plan fizičnega obsega proizvodnje, pohvalijo pa se lahko tudi z nemoteno oskrbo s surovinami in reprodukcijskim materialom.

Močno presega plan izvoza, predvsem v Sovjetsko zvezo. Prizadevajo pa si tudi za izvoz na konvertibilno področje. Stabilizacija je v tem kolektivu zavrila nekatere investicije, tako da ne morejo zgraditi večje proizvodne hale za tlačno in cevno razsvetljavo.

V. H.

Črnomelj:

Zakaj izvoz za vsako ceno

Zlasti v zadnjem času nas časopise, radio in televizija seznanjajo z izjemno težkim gospodarskim položajem. Vse prebogosto omenjajo neuresničevanje planskih nalog na področju izvoza v zahodne države. Prav to neizpolnjevanje planskih obveznosti pa je krivo, da smo danes tako rekoč že prisiljeni izvažati za vsako ceno. Zakaj tako, se sprašujejo delovni ljudje, zlasti tisti, ki ne poznajo problemov, drugi se spet zaskrbnjujejo ozirajo okoli sebe, češ, kaj pa bomo imeli doma, če moramo vse izvoziti.

Čeprav so izvozni predpisi precej zapleteni, bomo le poskušali po domače opisati, zakaj je izvajanje planskih nalog izvoza tako pomembno tudi za našo državo.

Ni države na svetu, ki bi na svojem ozemlju imela prav vse surovine, energetske vire in živila. Zato morajo države med seboj sodelovati, izvažati in uvažati blago. Tudi Jugoslavija ni izjema. Pri nas nimamo dovolj premoga za koksiranje, nafte, pridelamo pa tudi premalo določenih vrst živil. Vse te stvari pa nujno potrebujemo vsi, da bi lahko normalno živeli. Te so tudi vzrok za 13. člen Samoupravnega sporazuma o merilih, pogojih, načinih in postopkih za doseganje dogovorjenega obsega uvoza blaga in storitev, ki določa, da je treba od sleherne devize, pridobljene z izvozom, nameniti 35 odstotkov za nujne potrebe širše družbene skupnosti. Preostali del pa lahko porabi izvoznik za svoje potrebe. Na začetku vsakega leta za vso državo ugotovimo potrebe po uvozu nujnih uvoznih izdelkov. Tako zveza kot posamezne republike in pokrajini ter osnovne organizacije združenega dela morajo biti odgovorne za svoj delež izvoza, da bi si zagotovile pravico do uvoza. Prav tu pa je glavni kamen spotike. Izvoznih obveznosti namreč ne izpolnjujemo, zato tudi nimamo pravic do uvoza. Manjši devizni prilivi pomenijo tudi manjši del sredstev za nujne potrebe širše družbene skupnosti. Ostali bomo torej brez premoga za koksiranje, nafte, nekaterih zdravil, umetnih gnojil in podobno. Zato torej izvoz za vsako ceno. O tem smo se najbolje prepričali delavci Belta, saj smo na lastni koži občutili pomanjkanje koka v lanskem letu.

Alojz Fabjan (Vesti iz Belta)

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Tozd samostojno določa pogoje za dela in naloge

Delavec, ki je opravljal dela in naloge vodje skladišča, je pred sodiščem združenega dela zahteval ugotovitev, da mora imeti delavec, ki opravlja tako delo, tri leta delovnih izkušenj in ne le dve leti, kot to predvideva samoupravni splošni akt o razvidu del in nalog. Taka zahteva se je seveda nanašala na spremembo osnove za osebni dohodek predlagatelja, kajti če bi se zahtevala daljša doba delovnih izkušenj, bi se predlagatelju tudi povečala osnova za ugotavljanje osebne dohodka.

Sodišče združenega dela prve stopnje je ugodilo zahtevku predlagatelja in ugotovilo, da mora temeljna organizacija pri določitvi osnove osebne dohodka upoštevati, da se

za dela in naloge, ki jih opravlja predlagatelj, zahteva triletne delovne izkušnje. S tem se poveča predlagatelju osnova za osebni dohodek od 256 točk na 272.

Na pritožbo temeljne organizacije je pritožbeno sodišče spremenilo odločbo sodišča prve stopnje in zahtevek delavca zavrnilo ter v svoji odločbi med drugim navedlo: višine točk, ki so bile določene po posameznih elementih (zahtevana strokovna izobrazba, delovne izkušnje, odgovornost itd.) sodišče prve stopnje ne bi moglo spreminjati, če ne bi hkrati spremenilo zahtevanih pogojev za dela in naloge, ki jih opravlja predlagatelj. Sodišče pa je dolžno upoštevati samoupravni splošni akt, ki ureja razvid del in nalog in po-

sameznih pogojev ne more spreminjati. Sodišče bi lahko le ugotavljalo morebitno neskladnost med tem splošnim aktom in samoupravnim sporazumom, ki bi ga sklenili delavci te temeljne organizacije z delavci drugih temeljnih organizacij. Ker take neskladnosti ni bilo, sodišče ni pristojno ugotavljati, da je pogoj v samoupravnem splošnem aktu določen nepravilno in seveda tudi ni pristojno, da bi posamezne zahteve za dela in naloge spreminjalo. Tega tudi ne more storiti ob upoštevanju samoupravnih splošnih aktov drugih temeljnih organizacij iste delovne organizacije. Delavci vsake temeljne organizacije namreč določajo pogoje za dela in naloge povsem samostojno.

I. Ž.

Po problemski konferenci ZKS o nalogah komunistov pri uveljavljanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v visokem šolstvu

Številne povezane visokošolske teme

Celotni prihodek in delitev po delu

Problemska konferenca ZKS, ki je bila pretekli teden v Ljubljani, in priprave nanjo so potekale v težnji, da bi poenotili stališča komunistov in njihove napore za uveljavljanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v visokošolskih organizacijah združenega dela in njihovih združenjih.

Že zasnova konference, njene teze, so nakazovale medsebojno prepletenost, soodvisnost in pogojenost teh procesov v visokem šolstvu s samoupravno družbenoekonomsko preobrazbo celotnega združenega dela. Tako je bilo od vsega začetka teh razprav dovolj jasno naglašeno, da samoupravna družbenoekonomska preobrazba obeh slovenskih univerz ni le stvar komunistov v visokem šolstvu, marveč sestavina revolucionarne zavesti in akcije komunistov in ostalih organiziranih socialističnih subjektivnih dejavnikov v celotnem združenem delu.

Predsedstvo CK ZKS je dalo pobudo za sklic te konference iz več razlogov. Da bi ugotovili, kako se v visokem šolstvu in celotnem združenem delu uresničujejo temeljna načela zakona o svobodni menjavi dela, zakona o usmerjenem izobraževanju in smernice dokumentov ZK, ki zadevajo samoupravno preobrazbo visokega šolstva. Tako preverjanje je potrebno, da bi bilo mogoče ocenjevati, kako se visoko šolstvo in visoko usposobljeni strokovnjaki vključujejo v prizadevanja za uresničitev načrta družbenoekonomskega razvoja Slovenije, skratka, da bi ocenili, kako se znanje uveljavlja kot kakovostni dejavnik vseh procesov dela in razvoja.

Ugotoviti je bilo potrebno, kakšna samoupravna organiziranost na obeh univerzah je najboljša podlaga za uresničevanje svobodne menjave dela — tudi glede na izkušnje — da bi se visoko šolstvo hitreje in pomembneje vključevalo v razreševanje ključnih razvojnih problemov združenega dela. Skratka poiskati je treba odgovore, ali so sedanji kriteriji za oblikovanje visokošolskih tozdov in njihova notranja organiziranost takšni, da bi vsak delavec v svoji delovni skupini ali enoti in v celotnem tozdu lahko odločal o pogojih in rezultatih svojega dela.

Konferenca naj bi v skladu z zakoni, o združenem delu, o svobodni menjavi dela in o usmerjenem izobraževanju izoblikovala tudi temeljne usmeritve za odpravo pomanjkljivosti v statutih visokošolskih tozdov in delovnih organizacij. In končno je bil namen konference ta, da izlušči usmeritve za nadaljnje akcije komunistov, njihovih osnovnih in občinskih organizacij, komunistov v sindikatih, ZSMS in v delegatskih strukturah, da bi se celotno visoko šolstvo hitreje samoupravno preobrazilo in se vraščalo v skupna razvojna prizadevanja združenega dela.

Vsa ta vprašanja so že v razpravah na obeh slovenskih univerzah, kot tudi pred tednom na problemski konferenci osvetljevali z različnih vidikov; še posebej dragocene pa so bile razprave tudi iz uporabniških vrst, ki so opozarjale na nujni delež, ki ga pri uresničevanju razvojnih ciljev mora prispevati visoko šolstvo s svojim pedagoškim, raziskovalnim in svetovalnim delom. V ospredje vseh teh razprav se je postavljala tudi zahteva po ustavitvi siromašenja materialne baze visokega šolstva, po večji programski enotnosti visokega šolstva, po nagrajevanju kvalitete dela in še marsikaj, kar mora postati vsebina enotnega akcijskega programa komunistov in vseh subjektivnih dejavnikov za nadaljnjo preobrazbo visokega šolstva.

Iz medsebojno prepletene problematike samoupravne družbenoekonomske preobrazbe visokega šolstva smo izdvojili nekaj vprašanj, ki morajo še posebej zanimati in angažirati sindikate. Gre za vprašanja pridobivanja in delitve dohodka in osebnih dohodkov, o katerih je na konferenci spregovoril tudi Boris Lipužič, član sekretariata predsedstva RS ZSS.

— Oblikovanje meril za ceno storitve in opredeljevanje enote storitve je kljub načelnim zakonskim rešitvam še vedno najtrši oreh, ki pa ga doslej nismo trli v organiziranem, sistematičnem in raziskovalnem delu, je dejal Lipužič. Posamezni nerazčlenjeni elementi cene, kot so na primer osebni dohodki oziroma vrednotenje živega dela izvajalcev, višina in združevanje amortizacije v visokem šolstvu, vodijo ob zoževanju materialnih okvirov k temu, da se prihodek visokošolskih tozdov za pedagoško dejavnost še vedno oblikuje v določanju indeksov oziroma z valorizacijo lanskega dohodka.

V nadaljevanju je Lipužič govoril o tem, da se je že v pripravi na 2. konferenco ZSS, ki je obravnavala delitev po delu, izoblikovalo stališče, da je nujen pogoj za delitev po delu zagotavljanje celovitosti prihodka visokošolskega tozda iz vseh virov, to je iz pedagoškega, raziskovalnega in svetovalnega dela. Govoril je o tem, da so pomemben premik pri uvajanju novih dohodkovnih odnosov doslej kolektivni nekaterih visokošolskih tozdov, kjer so po zaključnem računu za leto 1980 že razpravljali in analizirali rezultate uspešnosti gospodarjenja po delovnih skupinah znotraj tozda in se na teh osnovah tudi odločali o razporeditvi dohodka skladno s prispevkom in delom posamezne skupine. Komunisti v sindikatih bodo morali to aktivnost osnovnih organizacij ZS še bolj razširiti, še posebej na obravnavo periodičnih obračunov ter tako z razpravo v samoupravnih delovnih skupinah zagotoviti možnost odločanja delavcev in njihovo odgovornost za rezultate gospodarjenja. In opozoril je tudi, da so se OOOZSS pri pripravi in izvajanju stabilizacijskih načrtov predvsem zavzemale za zagotavljanje socialne varnosti delavcev z nižjimi osebnimi dohodki, manj pa je bila doslej v teh načrtih postavljena zahteva za delitev osebnih dohodkov po delu in rezultatih dela. Zato je med akcijskimi usmeritvami komunistov v sindikatih pri uveljavljanju svobodne menjave dela v visokošolskih organizacijah upravičeno poudarjeno, kot ena izmed osrednjih nalog, prav izgrajevanje sistema nagrajevanja po delu, je dejal Lipužič.

Neupravičena bojazen

O tej problematiki je med drugim v svojem uvodnem referatu govoril tudi dr. Emil Rojc, izvršni sekretar predsedstva CK ZKS. V tej zvezi je dejal, da se komunisti zavzemamo za to, da bodo imeli delavci podroben in tekoč vpogled v pridobivanje dohodka, v kazalce gospodarjenja z njim ter odločilen vpliv na njegovo razporejanje in delitev. Zato sta povsem odveč bojazen in preplah, da začenjamo govoriti o celovitosti dohodka v tozdu — o odpravi dualizma oziroma večtirnosti dohodka iz naslova izobraževalnega, raziskovalnega, svetovalnega dela, njegovega pridobivanja in razporejanja mimo tozda — zato, ker bi kdo mislil, da so naši visokošolski delavci v povprečju danes predobro nagrajevani. Ravno obratno! Rojc je dejal, da se zavzemamo za ustrezno in višje vrednotenje osnovnih del in nalog vsakega visokošolskega učitelja in sodelavca, v okviru samoupravno sprejete učne obveznosti in ostalih obveznosti, da

bi bil njihov interes kar najbolj kvalitetno opravljati to svoje delo, preostali čas pa v okviru tedenske obveznosti združevati svoje delo tudi z delavci drugih odzov znotraj visokega šolstva, raziskovalnih inštitutov, gospodarstva ali družbenih dejavnosti, seveda v skladu z načelom skupnega prihodka in dohodka in po dogovoru znotraj svoje temeljne ali delovne organizacije.

Naj ta dva odlomka iz razprave tovarišev Rojca in Lipužiča dopolnimo z nekaterimi ugotovitvami in tezah za konferenco. Kritično presojo zaslužijo vzroki, zakaj številne visokošolske organizacije niso storile koraka naprej v razdelavi kriterijev ocenjevanja kvalitete dela. Največkrat edini kriterij, to je samo naziv visokošolskega delavca, že zdavnaj ne zadošča več. Ocenjevanje učinkovitosti dela visokošolskih odzov je treba uporabiti tudi kot osnovo za ugotavljanje prispevka posameznika.

Celotni prihodek na žiro račun visokošolskega ozda

S tem v zvezi pa je tudi zahteva, da je treba celoten prihodek pripeljati na žiro račun visokošolske organizacije združenega dela, saj se je doslej pogosto dohodek visokošolskega delavca, ustvarjen znotraj pedagoškega dela, enačil s honorarnim delom; kljub temu, da je bil ustvarjen v okviru obveznega delovnika, celoten tozd oz. ozd ni udeležen v tem dohodku. Med pomembne vzvode večanja ustvarjalnosti proizvodnega in ostalega družbenega dela sodijo tudi programi sodelovanja visokošolskih odzov s samostojnimi raziskovalnimi inštituti. V tem sodelovanju za zdaj prevladuje honorarni odnos, ki pa ga je treba zamenjati s samoupravnim združevanjem dela, z vsemi posledicami glede pravic in odgovornosti pri razporejanju tako ustvarjenega dohodka.

Temelj zdravemu gospodarjenju je v obračunu visokošolskega dela po posameznih nalogah, po obračunskih enotah, stroškovnih enotah in delovnih skupinah. V delovnih skupinah je mogoče jasneje opredeliti merila za kvaliteto opravljenega dela. Praksa pa je tudi pokazala, da delovne skupine lahko tudi hitro uveljavijo načelo skupnega prihodka in dohodka, delitve po delu in skrbnejšega gospodarjenja z materialnimi sredstvi. Nekaj visokošolskih tozdov, ki so poslovali na robu izgube, je tako saniralo svoj položaj, saj je analiza prihodkov in odhodkov po stroškovnih mestih in nalogah v okviru delovnih skupin hitro pokazala, kje gre za premalo dela, neracionalno organiziranost ali pa za kanale za odvlivanje dohodka v honorarje.

Za svobodno menjavo niso primerni poklicni managerji

Delovne skupine pa bodo še posebej pridobile na pomenu povsod tam, kjer se bodo vanje vključili tudi uporabniki, katerih probleme rešuje delovna skupina; uporabniki bodo lahko neposredno vplivali na potek dela in uporabo sredstev, saj bo to njihov ključni interes. Enako velja seveda za študente, ki morajo postati pomembni partnerji vsake delovne skupine. Take vloge delovnih skupin pa seveda ne morejo nadomestiti nekakšni poklicni managerji, ki jih nekateri visokošolske temeljne organizacije nastavljajo z namenom, da bi iskali delo oziroma naloge, ki bi bile stvar neposredne svobodne menjave dela.

Tako je na vajah mešanega pevskega zbora »Krka« dvakrat tedensko

Seminar za organizatorje kulture sozda Združeno podjetje strojogradnje

Mnogo navdiha za delo

V Trbovljah je 16. in 17. tega meseca potekal seminar za organizatorje kulture sozda Združeno podjetje strojogradnje. Pripravili so ga s pomočjo predavateljev ZKO Slovenije in republiškega sveta sindikatov Slovenije. Seminarja se je udeležilo 16 organizatorjev kulture iz različnih delovnih organizacij sozda. Program seminarja je bil zelo zgoščen in učinkovit, saj so bila predavanja podkrepjena s izkušnjami predavateljev iz njihovega dolgotrajnega dela na področju kulture. Čisto vsak izmed nas udeležencev seminarja je v podanih temah izluščil nekaj, kar mu bo dalo ideje za njegovo delo doma in v sozdu.

Teme seminarja so bile privlačne in to: oblike in obveščanje propagande za kulturno prireditve; metode in oblike kulturne animacije v ozdu; kako pripraviti obiskovalca na obisk kulturne prireditve, in kakšna je strokovna pomoč ZKO Slovenije organizatorjem kulture v ozdu. Podane so nam bile kulturne izkušnje v

Krki Novo mesto in vzajemne knjižnice v Mariboru pa tudi kakšna je kulturna dejavnost v Trbovljah.

Program seminarja je še bolj ustrezal svojem namenu, ker smo si lahko ogledali kulturni program v delavskem domu v Trbovljah. Organiziran je bil za upokoence mesta Trbovlje in seminaristi smo bili presenečeni nad udeležbo in izvajalci preprostega kulturnega dogodka v mestu. Prisostvovali smo otvoritvi likovne razstave DOLIK z Jesenic, ki razstavlja svoja dela v delavskem domu.

Zdi se mi, da je seminar ustrezal namenu, s katerim smo ga tudi pripravili. Da organizacija tega seminarja ni bila zaman, bomo gotovo kmalu videli pri izvajanju našega dela, programov, ki niso ravno majhni in je tudi organizacija le-teh zahtevna, saj smo kot sozd raztreseni po vsej Sloveniji z več ali manj kulturnimi tradicijami.

Naj zaključim z besedami, da je

seminar uspel, da je bila udeležba številna, program je ustrezal našim željam in razšli smo se podkrepjeni v naših idejah za delo in bolj trdnega prepričanja, da bodo naša dela postala vidna. Trudili se bomo, da bo tudi program kulturne dejavnosti vključen v letne programe sozda, saj nas morajo tudi na kulturnem področju vezati enake vezi, kot so dohodkovne v sozdu.

Cvetka Drole, predsednica komisije za kulturo pri ZS ZPS

JEZIKOVNO RAZSODIŠČE (43.)

Neslovenski dopisi Slovencem

A. R. iz Ljubljane se je priglasi bil za bivanje v Atomskih toplicah v Podčetrku. Odgovorili so mu z razmnoženim dopisom, na katerem je podpis vodje recepcije Fanike Šket. V dopis je nekdo s pisalnim strojem vpisal potrebne podatke, dopis sam pa je bil v nekakšni hrvaščini (namreč v takšni: »Molimo, da tačno držite rezerviranog termina...« Le kaj si ob takem dopisu mislijo hrvaški ali srbski gostje?)

Ljubljanska zdravnica L.M. pa nam je izročila podoben dopis, namreč spremeno besedilo nekega kataloga, ki ji ga je poslala tovarna zdravil Krka iz Novega mesta. Tudi ta dopis, poslan slovenski zdravnici, je bil napisan in razmnožen kot tiskovina v pomanjkljivi srbohrvaščini.

Tako v zdravilišču kot v tovarni zdravil imajo očitno pripravljene tiskovine v več jezikih, da jih pošiljajo širom po Jugoslaviji. Ali smemo reči, da gre le za opravičljivo pomoto, če slovensko zdravilišče pošlje slovenskemu gostu in slovenska tovarna zdravil slovenski zdravnici dopis v drugem, ne slovenskem jeziku? Oba naslovljenca sta bila prizadeta in sta se zaradi teh dopisov obrnila na Jezikovno razsodišče. In menda res ne zahtevamo preveč, če pričakujemo, da se bodo slovenska zdravilišča in podjetja vseh vrst obračala na Slovence v njihovi materinščini. Le malo pazljivosti in skrbri je potrebno, da tisti, ki pošilja dopis, izbere pravo tiskovino. Zato so pomote takšne vrste v resnici izraz malomarnosti do naše materinščine in niso opravičljive.

Premalo kandidatov — mladih delavcev za razpisane štipendije Titovega sklada

Povišane štipendije Titovega sklada

Skupščina Titovega sklada SR Slovenije je 16. oktobra verificirala letos podeljene štipendije. Spomladi je bilo razpisanih 144 štipendij za mlade delavce in 119 štipendij za učence in študente iz delavskih družin, 20 štipendij pa je bilo razpisanih za otroke delavcev na začasnem delu v tujini. Izvršni odbor skupščine sklada je letos podelil le štipendije za otroke delavcev na začasnem delu v tujini; obravnaval je 10 predlogov, podelil pa 8 štipendij. Štipendije za mlade delavce in otroke iz delavskih družin so podeljevali v občinah: obravnavali so 88 predlogov za štipendije mladim delavcem, podelili pa 80 teh štipendij; za štipendije otrokom iz delavskih družin so obravnavali 193 predlogov, podelili pa 135 štipendij.

Glede na to, da imamo za učence in študente tudi druge štipendije, kadrovske in iz združenih sredstev, je problematično predvsem to, da je zopet ostalo nepodeljenih kar 64 štipendij za mlade delavce. Te štipendije so podeljevali le v 30 občinah, samo v 18 občinah so podelili vse razpisane štipendije ali še kakšno več, ker so v širšem slovenskem prostoru ostajale neizkoriščene. Pregled razdelitve štipendij kaže, da kar v 27

občinah niso obravnavali niti enega samega predloga za štipendijo mlademu delavcu, tudi ne v Kopru, ki je imel po razpisu na voljo 4 štipendije, v Škofji Loki, ki je imela na voljo 3 štipendije, niti v občini Ljubljana Center, ki je imela po razpisu na voljo 8 štipendij za mlade delavce!

Medtem ko se mladim delavcem štipendije določajo vsako leto v višini uradno ugotovljenega povprečnega OD na zaposlenega v SR Sloveniji, je skupščina Titovega sklada na zadnji seji sprejela sklep o 20-odstotni valorizaciji štipendij za učence in študente; to je storila v skladu s sklepom skupščine delegatov udeležencev samoupravnega sporazuma o štipendiranju na ravni republike, da se vse kadrovske štipendije s 1. 9. 1981 valorizirajo za 20 odstotkov. Tako bo najvišja štipendija Titovega sklada za študenta 5.163 din, če biva v kraju šolanja, za učenca pa 3.196 din; najvišja štipendija za študenta, ki se vozi, je 5.655 din, za učenca pa 3.688 din; najvišja štipendija Titovega sklada za študenta, ki v času študija biva v domu ali privatno, znaša 6.760 din, za učenca pa 4.795 din.

Kdaj bo kolesarjenje zaživelo tudi na Koprskem?

Če si sam svoj trener

Na prijateljskem srečanju športnikov Luke in delavcev pristaniške družbe iz Trsta je v kolesarski dirki sodeloval tudi 23-letni Boris Kranjc iz koprške Luke. S 17 letom je postal član mladinske kolesarske ekipe »Astre« iz Ljubljane in kot mladinec in kasneje tudi kot član žel kar precejšnje uspehe. Sodeloval je na več dirkah, tudi na Alpe-Adria itd. Ko pa je marca letos prišel v Koper, je bil prepuščen sam sebi. Na Obali preprosto ni kolesarskega kluba, kamor bi se lahko včlanil in treniral pod strokovnim vodstvom.

»Rād imam ta šport in se od njega nisem mogel kar tako posloviti,« je pripovedoval Boris

Kranjc. Treniral sem sam, to pa se ni izkazalo kot najbolje. Na dirkah mi je na koncu vedno zmanjkalo moči. Pogrešal sem nasvetov strokovnjakov. Tako sem prekinil z aktivnim trenin- gom, vendar pa ga mislim kmalu znova začeti, vendar ne sam. Poznam še štiri podobne zanesen- njake in menim, da bi skupaj lažje uspeli. Za začetek bi lahko ustanovili kolesarsko sekcijo v okviru športnega društva v Luki.

Tako bi obnovili kolesarsko tradicijo na Koprskem, ki pa je leta 1965 začela ugašati, leta 1970 pa popolnoma zamrla.

Zoran Vlajič

Boris Kranjc: Kolo sem si kupil sam, »Astra« mi je včasih dala kako gumo.

Boj za množičnost —
boj za podružbljanje telesne kulture

Vse več prijateljev teka

Minulo leto se je v Sloveniji udeležilo spomladanskih in jesenskih krosov več kot 180 tisoč ljudi. Tudi letos naj bi vsaka telesnokulturna organizacija, vsaka šola, krajevna skupnost, organizacija združenega dela, enota JLA pripravila v okviru znane akcije »vsi Slovenci tečemo, hodimo...« svoj kros. Po množičnih tekmovanjih v osnovnih enotah telesnokulturnega delovanja, ki so bila marca, so aprila nadaljevali s tekmovalno aktivnostjo na občinskih in regijskih ravneh za pokale pokrajinskih listov. Po majskih regijskih in spomladanskih tekah ter pohodih, ki so dosegli vrhunec na vsakoletni prireditvi »Po poteh partizanske Ljubljane«, so organizatorji ob koncu poletja in v prvih jesenskih dneh znova uspešno postavili. Računajo, da bo letošnje število udeležencev spomladanskih in jesenskih krosov še večje, kot je bilo lani. Blizu 200 tisoč, morda še več.

Hoja in tek kot najbolj naravni obliki človeškega gibanja sta osnova vsem drugim gibalnim aktivnostim v najrazličnejših športnih zvrsteh. Zato sta hoja in tek tudi v osnovi množičnosti, ki smo jo v samoupravnih organih telesne kulture sprejeli pred nekaj leti, dobila osrednje mesto.

Ob tem smo napravili še vrsto drugih korakov. K družbenemu dogovoru o pospeševanju hoje in teka ter hoje in teka na smučeh se niso pridružile le najbolj odgovorne telesnokulturne organizacije, tem-

več tudi vrsta organizacij združenega dela, še zlasti tiste, ki izdelujejo športno opremo.

Atletska zveza Slovenije in Smučarska zveza Slovenije sta sestavili skupni odbor za množične tekaške prireditve in nastal je program akcij, o katerem so mnogi pred leti le sanjali. Spomladanski in jesenski krosi zaslužijo še posebno pozornost, saj spodbujajo prav vse dejavnike od šol vseh stopenj do društev, krajevnih skupnosti in aktivov za športno rekreacijo v delovnih organizacijah.

Najbolj pomembno pa je, da je akcija namenjena zares vsem starostnim kategorijam, od cicibanov do veteranov. Z njo smo torej tudi zavrnili mnenje, da je športna rekreacija le zadeva odraslih, ki so opustili tekmovalni šport.

Množice na trimskih stezah, v planinah in telovadnicah ter igriščih, na kolesih in v bazenih, odpravljanje plavalne nepismenosti in drugo so dokaz, da so ljudje sprejeli akcije in napore organiziranih dejavnikov za svoje in se od spontanosti in občasnih oblik vse bolj preusmerjajo k redni aktivnosti.

Ob tem pa ne gre zanemarjati tudi spremljajočih pomembnih razsežnosti. Sodelovanje, družabnost, skrb za zdravje in boljše delovne sposobnosti, smisel za zdravo sprostitve..., vse to postaja sestavni del življenja naših delovnih ljudi. In to hočemo, to si želimo, saj bi sicer pojem telesne kulture ne imel prave utemeljitve.

A. U.

Občinsko sindikalno prvenstvo v balinanju

Zmagali balinarji RŽS Idrija

Na dvosteznem balnišču gostišča »Soča« v Idriji je bilo v organizaciji balinarskega kluba Idrija in komisije za šport in rekreacijo pri ZTKO občine Idrija občinsko sindikalno tekmovanje v balinanju.

V dveh predtekmovalnih skupinah je sodelovalo 10 ekip organizacij združenega dela iz Idrije in Spodnje Idrije. Žal niso sodelovale ekipe iz Cerknega, ki so v preteklih letih dosegale najboljše uvrstitve v tej športno-rekreativni panogi.

Rezultati — predtekmovalja:
I. skupina: 1. RŽS Idrija 4, 2. ŠRD »Invalid« Idrija 2, 3. Gostol Idrija 2, 4. Upokojenci Idrija 2, 5. IMP — TIO II. 0.

II. skupina: 1. Kolektor Idrija 4, 2. Milica Idrija 2, 3. Iskra Sp. Idrija 2,

5. IMP—TIO I. 1, 5. Avtoprevoz Idrija 1.

Polfinale: RŽS Idrija — Postaja milice Idrija 13:4, Kolektor Idrija — ŠRD »Invalid« Idrija 13:5.

Finale: za prvo mesto RŽS Idrija — Kolektor 13:5, za tretje mesto Postaja milice Idrija — ŠRD »Invalid« Idrija 13:0.

Ekipa RŽS Idrija v postavi: Bačnar, Klemenčič, Lapajna in Strnad je zaslužno osvojila prvo mesto in pokal organizatorja.

Za dobro pripravo in potek tekmovanja pa zasluži vso pohvalo Cveto Erjavca iz idrijskega Kolektorja, ki si tudi najbolj prizadeva za popularizacijo balinarskega športa na Idrijskem.

Silvo Kovac

Športne igre Komunalnega podjetja Ljubljana

Na igriščih več kot četrtnina zaposlenih

Pod pokroviteljstvom Mestnega sveta Zveze sindikatov Ljubljana so se končale 3. športne igre delavcev Komunalnega podjetja Ljubljana.

Ne moremo mimo dejstva, in to so pravkar minule športne igre tudi pokazale, da je telesna kultura oblika interesnega delovanja, kjer se vsi zaposleni srečujemo in spoznavamo ter utrjujemo medsebojne stike in vezi.

Na letošnjih športnih igrah je sodelovalo 711 udeležencev v 125 ekipah, kar je več kot četrtnina vseh zaposlenih. Udeleženci so se pomerili v osmih panogah in sicer v malem nogometu, balinanju, šahu, kegljanju, namiz-

nem tenisu, streljanju, odbojki in vlečenju vrvi.

V skupni uvrstitvi so se najbolje odrezali delavci tozda Komunalne gradnje in tako osvojili prvo mesto. Prehodni pokal v ženski konkurenci pa so osvojile delavke skupnih služb, pri moških pa tozda Komunalne gradnje.

Tako velika udeležba rekreativcev priča, da je zanimanje za športno rekreacijo v Komunalnem podjetju veliko in bi zato kazalo pripraviti podobne športne igre tudi v zimskih športih.

Marjan Pintarič

DE — družboslovna zbirka Založbe DELAVSKA ENOTNOST

V letu 1981 so izšle:	Cena
Adolf Bibič: INTERESI IN POLITIKA	550 din
Več avtorjev: KRONOLOGIJA NAPREDNEGA DELAVSKEGA GIBANJA NA SLOVENSKEM (1868—1980)	700 din
Ciril Ribičič: IZVRŠNI SVET V DELEGATSKEM SKUPŠČINSKEM SISTEMU JUGOSLAVIJE (teoretična zamisel, ustavni položaj in praktično delovanje)	300 din
Emil Rojč: IZOBRAŽEVANJE ZA DELO IN SAMOUPRAVLJANJE	360 din

PRED IZIDOM

	Cena v prednaročilu	Cena po izidu
Braco Rotar: POMENI PROSTORA (Ideologija v urbanizmu in arhitekturi)	540 din	650 din
Pavao Brajša: ČLOVEK, SPOLNOST, ZAKON	500 din	600 din
Berislav Sefer: SOCIALNA POLITIKA V SOCIALISTIČNI SAMOUPRAVNI DRUŽBI	490 din	600 din

Vse navedene knjige lahko naročite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, ali kupite v knjigarni DE na Tavčarjevi 5 v Ljubljani.

NAROČILNICA

Pri TOZD DE, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo:

..... izvod(ov) INTERESI IN POLITIKA
..... izvod(ov) KRONOLOGIJA
..... izvod(ov) IZVRŠNI SVET V DELEG. SKUPŠČ. SISTEMU JUGOSL.
..... izvod(ov) IZOBRAŽEVANJE ZA DELO IN SAMOUPRAVLJANJE
..... izvod(ov) ČLOVEK, SPOLNOST, ZAKON
..... izvod(ov) SOCIALNA POLITIKA V SOCIAL. SAMOUPR. DRUŽBI

Naročeno nam pošljite na naslov:

Ime in priimek podpisnika: Dne

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig Podpis naročnika

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije vabi občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti RK, odgovoren za krvodajalstvo. Dajanje krvi je odraz humanosti in solidarnosti, zato pričakujemo na krvodajalski akciji vse zdrave občane in delovne ljudi.

OKTOBER

NOVA GORICA	26., 27., 28., 29.
ŠEMPETER PRI GORICI	30.

NOVEMBER

DORNBERK	2.
DOBROVO v BRDIH	3.
KOČEVJE	4., 5., 6.
LITIJA	10., 11.
UNIVERZA	12.
TREBNJE	13., 16., 17.
GROSUPLJE	18., 19., 20.
BREŽICE	23., 24.
SEVNICA	25.
KRŠKO	26., 27.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

K prazniku občanov Cerknice čestitajo vsem delovnim ljudem in jim želijo lepo praznovanje

SO Cerknica

Občinski sindikalni svet Cerknica Občinske konference ZKS, SZDL, ZSMS, Občinski odbor ZZB NOV Cerknica

Vtisi ob popotresni obnovi v Črni gori

Potres je zbližal tudi gospodarstvenike

Potres, ki je maja predlani prizadel Črno goro, je hkrati razgibal gospodarske stike med to in našo republiko. Po sestanku vseh gospodarskih zbornic Jugoslavije so se posebej sestali še predstavniki črnogorske in slovenske. Le dober mesec po potresu je v Črno goro odšlo 33 predstavnikov naših gradbenih in projektantskih organizacij in si ogledalo potresno območje. Tako je začelo oživljati sodelovanje, ki je prej skorajda omrtvelo. V Cetinju je predstavnik Gospodarske zbornice Slovenije pol leta usklajeval delo naše gradbene operative, ukvarjal pa se je tudi z vsemi drugimi možnostmi gospodarskega sodelovanja, predvsem v industriji.

Vsa ta dejavnost seveda ni ostala brez sadu — Giposs je podpisal pogodbo s skupščino občine Cetinje o gradnji 235 stanovanj v prvi in 600 v končni stopnji gradnje, v ugotavljanje škode in odpravljanje posledic potresa so se vključili ljubljanski zavod za raziskavo materialov, Geodetska uprava, Fakulteta za arhitekturo, Zavod za spomeniško varstvo, Zveza urbanistov Slovenije...

Vrsta pobud in predlogov za sodelovanje še ni doživela pravega odmeva, nekaj pa jih je vendarle takšnih, ki obetajo — Gorenje Vrstroj ponuja program proizvodnje sanitarnih kabin, Zlatorog tovarni mila Riviera delitev programa in poslovno tehnično sodelovanje in sodelovanje pri gradnji novih proizvodnih objektov, LIP Radomlje se s temeljno organizacijo lesne industrije Nikšič dogovarja o skupnem vlaganju v nov proizvodni program stilnega pohištva, KLI Logatec o skupnem vlaganju v proizvodnjo stavbnega pohištva s sorodnimi organizacijami v Danilovgradu, Seme Sadika iz Mengša je razvil široke poslovne odnose pri zbiranju gozdnih sadežev s ŠIK Črna gora...

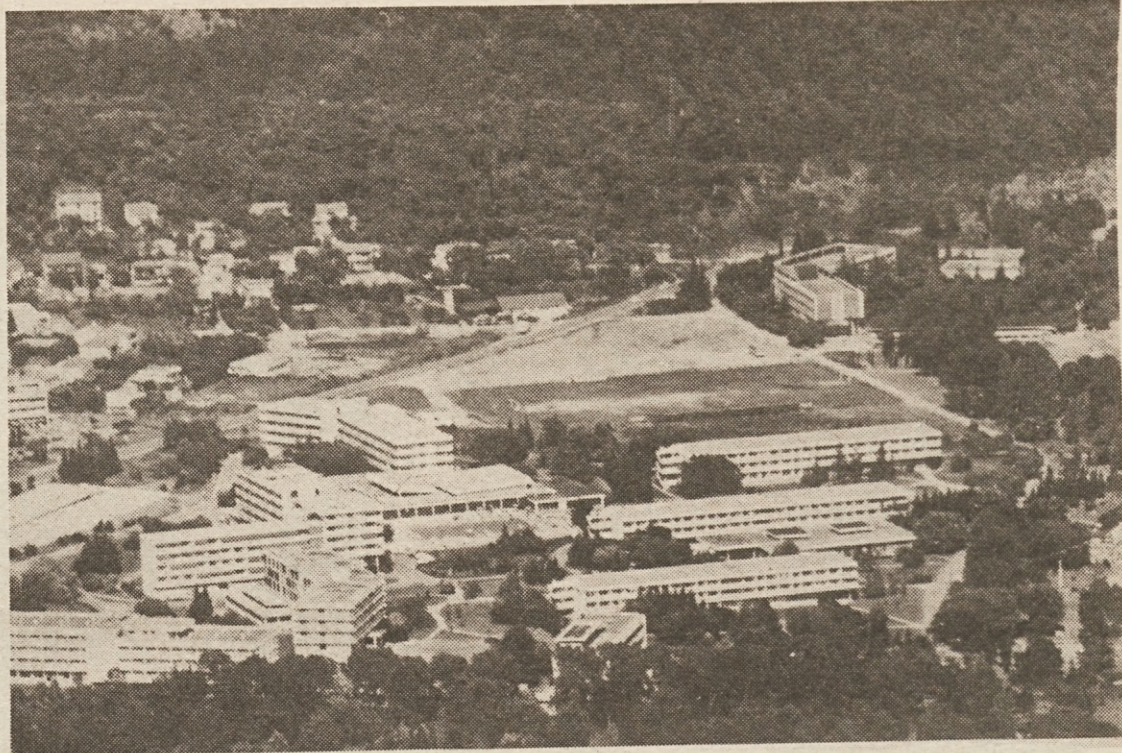
Skratka, po vključevanju gradbenikov v odpravljanje potresne škode se je gospodarsko sodelovanje med republikama okrepilo, precej možnosti pa je še odprtih in jih kaže kar se da hitro izkoristiti. To je potrdil tudi pogovor z Radomirom Dapčevićem, ki smo ga obiskali na odboru sklada za obnovo potresnega območja v Titogradu:

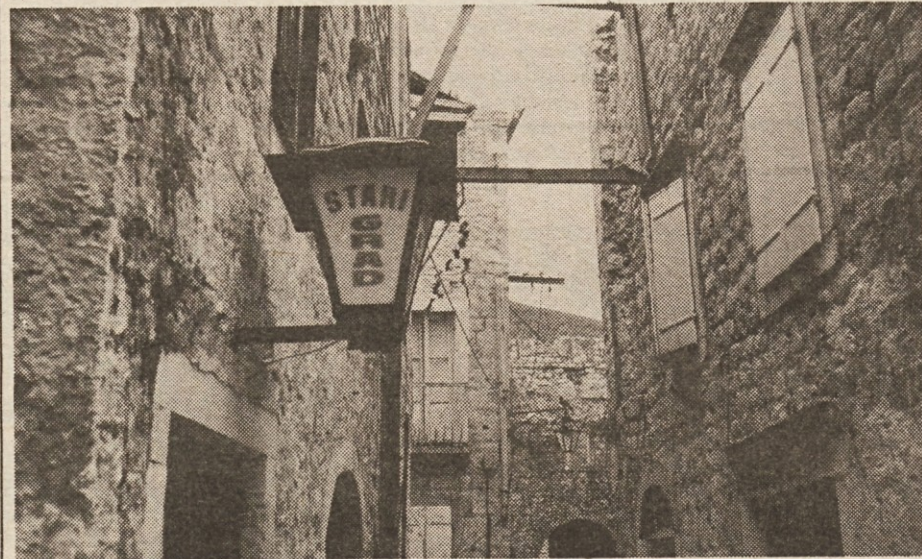
Milorad Dapčević

naša gradbena podjetja. Eden od največjih objektov je Slovenska plaža hotelirski sklop na območju med Budvo in Herceg-Novim. Ta dela izvaja Pionir iz Novoga mesta, Giposs je delal v Cetinju, mnoge znanstvene institucije pa so sodelovale pri uresničevanju projektov za obnovo starih mestnih jeder v Budvi in Kotorju. Vprašali smo, zakaj se Marles in Jelovica s svojim programom montažnih hiš nista uspela vključiti v to obnovo. Zvedeli smo, da se prebivalstvo ni zanimalo za montažno gradnjo, saj so si zasebniki s pomočjo posojil do 500 tisoč dinarjev v glavnem s svojim delom postavili nove domove. Poleg tega v Črni gori menijo, da montažne hiše

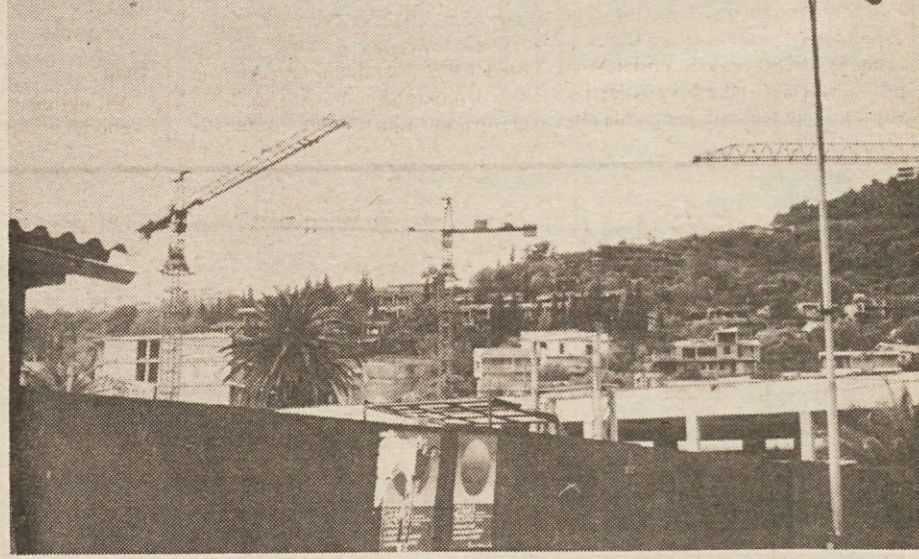
obale, čeprav bo celotna obala morala še nekaj časa čakati na dokončno obnovo. Menijo, da so takšne rezultate dosegli zato, ker se je v obnovo vključevala vsa Jugoslavija. Sicer bi bile težave bistveno večje. Še na eno stvar je opozoril tovariš Dapčević, namreč, da imajo pri vseh naložbah v obnovo 20-odstotni delež naložbe v opremo. Prav tu bi morali Slovenci pokazati še veliko več zanimanja in poslovne sposobnosti, saj je kot pravijo, povpraševanje po opremi iz Slovenije zelo veliko. Vendar je včasih primanjkuje ali pa ponudba ni celovita, celo slaba. To ne velja samo za objekte, ki jih obnavljajo z družbenimi sredstvi, pač pa tudi za tiste, ki jih obnavljajo ali na novo gradijo občani sami. To je zlasti pomembno zategadelj, ker nameravajo v Črni gori do prihodnje turistične sezone usposobiti čimveč objektov. To pomeni, da bo potrebno pripraviti tudi ustrezen delež opreme, ki naj bi praviloma prišla iz Slovenije. Pri tem ne gre samo za opremo gostinskih prostorov, temveč tudi za opremo s področja športa, plovnihih objektov itd. Nadaljnje uveljavljanje projektive nasploh je odvisno od tega, kakšne bodo možnosti pri sredstvih in kako bo z investicijsko politiko na tem področju v prihodnje. Dejstvo pa je, da so prvo stopnjo uspešno končali, in da gredo v drugo, ko bo treba obnoviti tudi ostali del v potresu porušene Črne gore. Črna gora je, kot je dodal Radomir Dapčević, za sodelovanje na stečaj odprla vrata.

Budva leta 1979 in 1981 — za največjim hotelskim sklopom je ostala le ledina. Hoteli so morali pač počakati na stanovanja, ki so jih doslej zgradili že skoraj 300, živahno pa je tudi na zasebnih gradbenih zemljiščih.

Hiše v stari Budvi so razpokale, se ragnile druga k drugi, kot bi iskale oporo — zavetje pa lahko ponudijo le še podganam in golobom.

Nad ruševinami raste nova Budva

Črnogorci vabijo slovenske proizvajalce opreme

Pogovarjali smo se o vključevanju slovenske gradbene operative v obnovo potresnega območja in že takoj na začetku slišali, da so se slovenska gradbena podjetja Giposs, Pionir in drugi precej uspešno vključevali in se še vključujejo v popotresno obnovo. Seveda je bilo nekaj vprašanj, ki so jih sprotili reševali, posebej pri cenah, ki so terjale vrsto dogovarjanj. Ko so dosegli soglasje, težav te vrste ni bilo več. Sklad za obnovo je zlasti zaradi zadreg okoli dogovarjanja o cenah in rokih v začetku popotresne obnove ugotovil, da je licitacija najboljša pot za nadaljnje vključevanje kogarkoli iz Jugoslavije. Na tej osnovi vsakdo lahko ponudi svoj program vključno z mehanizacijo, roki, cenami in drugim. Črnogorci so zelo zadovoljni s kakovostjo obnove in z roki, ki se jih držijo

niso primerne za to podnebje. (?) O kakovosti gradnje slovenskih gradbenikov priča tudi ocena mednarodnega konzorcija Združenih narodov. Strokovnjaki iz skorajda vsega sveta so potrdili, visoko stopnjo kakovosti. Slovenski izvajalci so se vključevali zlasti z znanstvenim potencialom v pripravo sanacijskih načrtov za stara mestna jedra v Budvi in Kotorju. To je izredno zahtevno delo, saj pri tem ni mogoče uporabljati mehanizacije in druge strojne tehnologije. Prav pri teh načrtovanjih obnove so na mnogih objektih ugotovili, da je škoda v resnici desetkrat večja od prvotno ugotovljene, kar pomeni, da so se zelo povečali tudi stroški. Sicer pa so na tem območju sanirali že precejšen del objektov, na vsakem koraku je moč videti žerjave in tehniko, ki jo gradbeniki uporabljajo pri delu na starih in novih objektih. Prav tako je v večji meri sanirana železnica in tudi industrijski deli

Ob ruševinah raste nova Budva

Šele med sprehodom po ulicah stare Budve nasje celo toliko časa po potresu krepko pretreslo. Živahen delovni utrip na črnogorskih gradbiščih pač zbujajo drugačne občutke, deluje prav spodbudno — ko pa korak votlo zadeni po kamnitem tlaku mrtvega starega dela mesta, se šele prav zaveš strahotnih posledic potresa. Ne le, ker je stara Budva neprecenljiv kulturno zgodovinski spomenik, ostanki kličejo v spomin tudi njen nekdanji turistični vrvež. Tu napis »Slikarska galerija« nad porušanim, prazno zevajočim vhodom, tam svetilka nekdanjega gostišča, ki jo guga golob nad polomljenimi stoli in grozljivo razpokanim tlakom, zlizanim od neštetihih nog obiskovalcev, ki so nekoč strmeli nad prekrasno arhitekturo in naši skorajda v vsaki hiši gostilno, slaščičarno, muzej, prodajalno

spominkov... Prav ti ostanki nekoč razgibanega življenja zbude v zdaj tako pustem mestu najbolj moreč občutek. Gostoljubne prebivalce in razigrane turistične množice so zamenjali kaj žalostni prebivalci mrtve — Budve podgane in njihovi pernatni sorodniki, golobi.

Zunaj starih zidov je že drugače. V nebo se pno dvigala, brne gradbeni stroji, hite zidarji... Po gradbiščih nas je popeljal Milorad Dapčević, član predsedstva občinskega sindikalnega sveta v Budvi. Ko smo zapustili ruševine, se je prej mračni obraz zjasnil:

»Predvsem smo pohiteli s stanovanji. Ljudje, ki jih je potres spraval ob streho nad glavo, so tačas stanovali v okoliških počitniških domovih, letoviških objektih, do prve zime tudi v prikolah in šotorih. Zdaj imajo skorajda vsi nova stanovanja, zgradili smo jih že 260. Brez dvoma so boljša kot prejšnja v starem

delu mesta. Tam pa je živelo tudi precej podnajemnikov in seveda smo morali pomagati tudi njim. Približno 200 družin je prej stanovalo na ta način in zanje je sindikat s temeljito akcijo priskrbel 130 gradbenih zemljišč. Osnovne organizacije sindikata v organizacijah združenega dela so tako sami delili zemljišča svojim tovarišem.

Ta zemljišča bi, komunalno opremljena, sicer veljala 350 tisočakov, speljali pa smo tako, da so jih nekdanji podnajemniki dobili za 120 tisoč dinarjev, seveda že opremljena z vso potrebno infrastrukturo. Delovne organizacije so ta denar za svoje delavce vložile v banko, tako da se je s posojili podvojil in so lahko začeli graditi. Nekaj so

primaknili sami, posamezni kolektivi so zmogli dodatna posojila in gradnja že živahno teče.

Zelo smo pazili, da smo pomagali resnično tistim ljudem, ki so se znašli v največji stiski. To so gotovo delavci, ki živijo z osebnimi dohodki — pri nas je namreč precej takšnih, ki imajo hiše s tudi po 30 ležišči in si z oddajanjem le-teh v turistični sezoni lepo pomagajo. Davčna politika je vse prej kot prav naravnana in omogoča bogatenje posameznikov, medtem ko se drugi s poštenim delom komajda prebijajo iz meseca v mesec.

Na koncu nas je seveda zanimalo, kako je z obnovo starega dela mesta, s katerim si pač vsak obiskovalec predstavlja Budvo. Zvedeli smo, naj bi z obnovo končali do leta 1990, žal pa tudi, da se še ni začela — sredstev za tako zahteven podvig pač ni in seveda so morali najprej poskrbeti za stanovanja.

Dušan Gačnik, Ciril Brajer

Pogovor z Nacetom Zajcem, kulturnim organizatorjem Papirnice Vevče

Oživljena kulturna tradicija kraja

Pri predstavljanju delovnih organizacij, ki so prišle najdlje pri uresničevanju akcije slovenskih sindikatov pod geslom »kultura v delovno okolje«, nismo mogli mimo Papirnice Vevče in njenega kulturnega organizatorja Naceta Zajca. Način, kako so se tu lotili uresničevanja teh ciljev in rezultati, ki jih njihove akcije kažejo, so potrdilo uspešnosti delovanja. Ob tem primeru, kot tudi ob primeru Ete iz Cerknega in jeseniške Železarne, ne moremo mimo spoznanja, da v manjših krajih ni kulturnega delovanja brez organiziranega delovanja na tem področju v organizacijah združenega dela. Tako je vloga kulturnih organizatorjev dvojna, pa tudi delovnih organizacij, saj razen organizacijskega delovanja opravijo tudi financiranje kulturnih programov, vsaj pretežno. Tako velike delovne organizacije postajajo gibalne sile kulturnega delovanja kraja. To pa je vsekakor nova kvaliteta pri približevanju kulture najširšim ljudskim množicam in to dejstvo vsekakor opravičuje pospeševanje akcije.

Oglejmo si od blizu osebnost Naceta Zajca, ki je vodja elektrodelavnice v Papirnici, hkrati pa kulturni organizator in tudi predsednik kulturne komisije v krajevni skupnosti Vevče. Ob teh njegovih zadolžitvah povejmo še to, da tudi poje v tovarniškem mešanem pevskem zboru, ki šteje kar 62 članov in je bil tretji najštevilnejši na le-

tošnjem srečanju pevskih zborov v Stični.

Takole je pripovedoval o začetkih svojega delovanja na kulturnem področju: »Že leta 1946 sem se vključil v pihalni orkester Vevče in sicer kot čisti amater. Pri orkestru sem se tudi naučil igrati na instrument. V začetku je to bila krilavka, nato pa sem zaradi kadrovskih potreb v orkestru začel pihati v flavto. To sem počel vse do leta 1970, ko mi je bolezen preprečila nadaljnje udejstvovanje. Istočasno sem sodeloval tudi v folklorni sekciji. V tistih letih je bilo kulturno delovanje na Vevčah zelo živahno. Imeli smo sindikalno kulturno-umetniško društvo Jože Mazovec, ki je imelo različne sekcije. Razen omenjenih dveh, v katerih sem sodeloval, je bil tudi še mešani pevski zbor, ki je imel okoli 100 članov, dramska sekcija, ki je imela najmanj pet premier letno, poleg tega smo imeli tudi sindikalno knjižnico. Leta 1960 pa sem postal predsednik pihalnega orkestra in sem ostal to 15 let.

SKUD Jože Mazovec je namreč leta 1955 propadel, ostala sta le pihalni orkester, ki se je osamosvojil in sindikalna knjižnica.

Osebni stiki največ pomagajo

Kot ljubitelja kulture so ga poznali tudi v tovarni, in tako ni nič čudnega, da so ga izvolili za

predsednika kulturne komisije in mu naložili, da prične z uresničevanjem kulturne akcije sindikata.

»Ko sem sprejel to nalogo, ni bilo v Papirnici ničesar oprijemljivega. Kupovale so se abonmajske vstopnice za dramo, deloval je še pihalni orkester in ohranila se je tudi knjižnica. Nisem imel nobenih izkušenj niti pomoči. Takrat v občini še ni bilo kulturnih odborov, ZKO v občini pa se je bolj posvečala društvom. Kar koli sem poskušal, je bilo zaman! Na tisoč vprašalnikov, ki sem jih posredoval delavcem, sem dobil le dva odgovora, tako da si s tem nisem mogel pomagati. Na srečo so me takrat poslali na republiški seminar za kulturne organizatorje v Kranj, kjer sem se še bolj navdušil za delo. Spoznal sem tovariše iz drugih delovnih organizacij po Sloveniji in z njihovimi izkušnjami, strokovnjaki za posamezna področja pa so nas dobera seznanili z organizacijskimi prijemi po posameznih področjih.

Ko sem se vrnil, sem se podal na pot od pisarne do pisarne, od delavca do delavca, od delavke do delavke, in zgolj na podlagi

osebnega stika pridobil zares veliko število sodelavcev in udeležencev. Danes, po petih letih, lahko mirno zapišete, da je postala kultura sestavni del našega delovnega vsakdana, saj nas je že več kot 700, ki kakorkoli sodelujemo pri kulturnem delu. Vseh skupaj pa nas je 1300, v 6 tozdih. Tako smo do sedaj organizirali 9 sekcij in sicer: likovno, knjižničarsko, izletniško, propagandno, za posredovanje vstopnic, za prireditve in proslave, zbirateljsko, literarno in glasbeno. Vse te sekcije, razen zbirateljske, ki smo jo šele ustanovili, že dobro delujejo. Pri njihovem delovanju pa se ne zapiramo v tovarniške okvire. Zavedamo se, da so naši delavci tu le dopolnje, popoldne pa so krajani. Tako imamo v skoraj vseh sekcijah tudi lepo število članov, ki niso člani naše delovne skupnosti. Kot sem že omenil, sem tudi predsednik kulturne komisije v krajevni skupnosti in da ne bi podvajali dela, smo se dogovorili, da bomo imeli skupne seje in na njih načrtovali dejavnost za območje celotne krajevne skupnosti. Dogovarjamo se tudi glede sredstev, ki si jih delimo. Večino sredstev za-

gotovimo v Papirnici, kjer nikoli nismo naleteli na težave glede višine teh sredstev. Tako imamo letos na razpolago 47 starih milijonov za celotno dejavnost. Plan delovanja, ki je podlaga tudi finančnemu planu in ga pripravi komisija, pa obravnavajo tudi delavci na zborih delavcev, tako da lahko rečemo, da to delovanje počasi prodira tudi v naše samoupravljanje.

Razen te oblike odpiranja navzven pa se odpiramo tudi drugače. Organizacijsko in tudi finančno smo pomagali dramski skupini Slape, ki se sedaj imenuje Vevče, in so v njej vključeni tudi naši delavci. Prav tako sodelujemo tudi z okoliškimi kraji kot so Zadobrova, Kašelj itd.

Posebno poglavje pa predstavlja sindikalna knjižnica, ki jo sedaj preurejajo. Pri tem jim strokovno pomaga mošćanska knjižnica Jožeta Mazovca, ki se je pred kratkim preselila v nove prostore v kulturnem domu Španskih borcev. Knjižnica ima na voljo knjige iz njenega prvega obdobja, poleg tega pa že vrsto let namenjajo od 1,5 do 2 stara milijona za nakup novih knjig.

Kulturni dom dobi svoj pravi pomen

Sploh pa so v Papirnici zelo dovtetni za obnovo vsega, kar nosi pečat kulturne tradicije. Tako pri glasbeni sekciji skušajo zbrati skupino, ki bi igrala na stare instrumente. Pred petimi leti pa so kinematografskemu podjetju odpovedali pravico do uporabe kino dvorane, ki je last Papirnice. Dvorana je bila zanemarjena, v njej so ljudje celo kadili in pijačevali, poleg tega

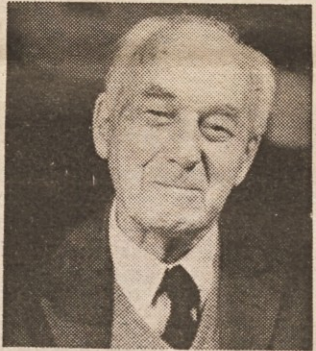
pa je bil tudi izbor filmov, ki so jih tu predvajali, vse prej kot dober. Odločili so se, da bodo dvorano prenovili in tako je nastal kulturni dom na Vevčah, ki danes bolj kot kdajkoli prej opravlja svoje kulturno poslanstvo. Dvorana je zares lično obnovljena, v predprostoru pa je tudi dovolj prostora za različne razstave, ki jih ni malo. Vsekakor je posebno zanimanje vzbudilo razstava gobelinov, ki so jih izdelale delavke Papirnice. Verjetno je odveč poudariti, da se vse kulturne prireditve, ki jih pripravljajo zares številna komisija (40 članov), odvijajo v dvorani kulturnega doma. V ospredju tega aktivna, ki skrbi za kulturno raven delavcev Papirnice Vevče in krajanov krajevne skupnosti Vevče, pa stoji Naceta Zajec, ljubitelj in kulturni organizator. Ob koncu pogovora me je še opozoril na sledeči problem:

»Vse to kulturno delovanje zahteva zares veliko časa in moram reči, da nisem porabljal tistega, ki je namenjen delu na delovnem mestu, pač pa predvsem svoj prosti čas. Ob množičnosti naših akcij pa se velikokrat znajdem v časovni stiski, tako da menim, da nam je potreben kulturni organizator, ki bi bil profesionalc. Žal so nam v teh prizadevanjih stopili na prste stabilizacijski ukrepi.«

Iz pogovora z Nacetom Zajcem sem razbral, da so v Papirnici zares problem kulturne animacije postavili na glavo. Pred leti je Zajec hodil od enega do drugega in jih animiral, danes pa ga delavci ustavljajo na vsakem koraku, da bi ga animirali za novo akcijo. Ali bi si kdo zaželel še večje priznanje za svoje delo?

Jurij Popov

FOTOAMATER NA OBISKU

Prof. Janko Ravnik

Za slovensko fotografijo lahko mirno trdimo, da je vseskozi sledila razvoju fotografije v svetu, tako po tehnični plati kot po moči izraza in izpovedi. Celo več! S Puharjevo iznajdbo fotografije na filmu smo tudi Slovenci prispevali, in to kar velik delež, k hitrejšemu razvoju svetovne fotografije.

Med tistimi, ki so začeli fotografirati skorajda še v pionirskih časih slovenske fotografije, je prav gotovo tudi Janko Ravnik, naš današnji gost. Brez dvoma pa je profesor Ravnik najstarejši slovenski fotoamater, saj je letos dopolnil 90 let. Fotografirati je začel že kot dijak, ko je iz Bohinja, od koder je doma, prišel v Ljubljano. To pa pomeni, da se s fotografijo ukvarja že več kot 70 let.

Že kot otrok je Janko vzljudil glasbo in kmalu spoznal, da bo prav glasba njegov življenjski cilj. Z ljubeznijo do nje in paz nadarjenostjo ter zanj značilno natančnostjo je v glasbi tudi uspel, saj ga dobro poznamo kot glasbenega pedagoga in še posebej kot skladatelja.

In še eno ljubezen ali če hočete strast je imel Janko Ravnik že od otroških let. Ljubezen do narave in še posebej do planin. Kolikor daleč nazaj se spominja, ga je vedno prevevala radovednost, kaj je na drugi strani hriba. Ta želja ga je gnala v planine, kjer pa je za prvim grebenom vedno odkril drugega.

Kar pri njem povezuje glasbo, fotografijo in planinstvo, je občuten smisel za vse, kar je lepo. V lepoti uživa in jo potem, obogateno s svojim odnosom do nje, tudi posreduje. V fotografiji je to najbolj očitno. »Vse življenje sem rad hodil v planine. Vsak korak mi je odkrival nekaj novega. Novo ob-

zorje, novo igro svetlobe in sence, nove predmete, ki se jih je oprijemal pogled. Vedno nova razmerja med svetlobo in senco, med grmom in planino, med drevesom in skalami, med jezercem in ožarjenim grebenom, med kozolcem in oblaki, so se z vsakim korakom spreminjala. Ko sem to gledal, so se mi kar nekako sami od sebe risali okviri za fotografijo. In podzavestno so se ohranili le tisti, ki so uokvirjali estetsko celoto, ki je bila vredna, da jo ohranim s fotografijo. Ohranim, moram priznati, najprej zase. Saj sem potem lahko tudi doma podživljal tisti prijeten občutek, ki ga imaš, če prisluhneš in občutiš lepoto.«

Ko je to pripovedoval, ni prav nič teoretiziral o kompoziciji in o posameznih sestavnih delih njegovih fotografij, kot mnogi zelo radi delajo. Njegov izostren občutek za lepoto mu je brez visoke teorije zanesljivo pokazal le tisto, kar je bilo skladno in v pravilnem sorazmerju.

Janko Ravnik je že od takrat, ko je svoj prvi posnetek naredil v hribovih, ostal zvest planinski fotografiji do danes. Fotografirati se je učil najprej sam. Fotoaparati so dobili v dar in učiti se je moral na lastnih izkušnjah. Njegovo prvo spoznanje je bilo, da fotografija ni nič boljša, če podaljšuje čas osvetlitve. »Pri prvi fotografiji sem, da bi bil posnetek res dober, osvetljeval kar nekaj sekund. No, izkazalo se je, da je bila plošča potem črna in neuporabna. Kmalu sem se nekako privadil. Malo so me poučili drugi, največ pa sem moral preizkusiti sam. Takrat smo fotografirali še na plošče v velikosti 10 x 15 centimetrov. Lahko si mislite, kakšno škato sem vedno nosil po hribovih! Kasneje, ko sem se vrnil s študija v Pragi, sem se vključil v Turistični klub Skala. Tam so imeli tudi foto sekcijo, v kateri so delovali takrat že priznani fotoamaterji. Ravno v klubu Skala sem se največ naučil.

Pogovori, kritike posameznih fotografij, tako mojih kot drugih, so mi izostrili predvsem tehnično znanje. Prav tako pa so mi odkrivali vedno nove možnosti izražanja s fotografijo.«

Da je Janko Ravnik res navdušen planinec in fotoamater, pričajo na eni strani tisoči posnetkov od tistih na ploščah pa kasneje na filmih in nazadnje diapozitivih. Te je prav za svojo 90-letnico izbral in objavil v dveh knjigah: »Lepa si zemlja slovenska« in »Odsevi in obličja.«

Pa še podatek, da je bil na Triglavu kar 77-krat. O Janku Ravniku bi lahko povedali še, vendar dodajmo le to, da je bil prvi, ki je pri nas poskusil tudi s filmsko kamero in posnel igrani film. Skupaj s sodelavci iz kluba Skala je v letih 1928—1931 posnel film V kraljestvu zlatoroga, ki je bil dolg kar 3.000 metrov. Ideja za »živo sliko« je bila njegova, prav tako je tudi sam snemal še s kamero na »ročni pogon«.

Ob njegovih 90-letnici mu iskreno čestitam z željo, da bi njegovo bogato fotografsko zbirko ohranil ne le zase, temveč bi z njo bogatil spoznanja o lepotah naše ožje domovine.

Andrej Agnič

Na vishku v Vratih

DE

Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja
EDVARDA KARDELJA, Ljubljana

Spoštovani bralci!

Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj vključuje v svoj program dela tudi izdajateljsko dejavnost. Sem sodi poleg objavljanja del Edvarda Kardelja tudi izdajanje publikacij, ki jih imenujemo Zvezki za teorijo in prakso samoupravljanja.

Doslej smo izdali že pet zvezkov:

1. TEORETIČNI IN METODOLOŠKI ASPEKTI RAZISKOVA-NJA RAZVOJA SOCIALISTIČNE SAMOUPRAVNE DRUŽBE
2. METODOLOŠKE PREDPOSTAVKE RAZISKOVA-NJA SAMOUPRAVLJANJA
3. IZGRADNJA POLITIČNEGA IN PRAVNEGA SISTEMA SOCIALISTIČNE SAMOUPRAVNE DRUŽBE
4. ZGODOVINSKI PROCES KONSTITUIRANJA SOCIALISTIČNIH SAMOUPRAVNIH PRODUKCIJSKIH ODNOSOV — OSEBNOST V SAMOUPRAVNI DRUŽBI
5. DRUŠTVENE NAUKE I RAZVOJ SAMOUPRAVLJANJA

Prvi štirje zvezki so izšli v slovenskem in srbohrvaškem jeziku, zadnji pa le v srbohrvaškem, predvsem zato, ker smo se morali zateči k nekaterim novim varčevalnim ukrepom, čeprav se zavedamo, da bo potrebno razmišljati tudi o edicijah v drugih jezikih narodov in narodnosti, v odvisnosti od interesov in seveda od finančnih možnosti.

Cena posameznega zvezka je 120 din in je enotna za vse zvezke.

Opozoriti vas želimo še na dva nova zvezka, ki bosta izšla do konca letošnjega leta. To sta:

6. MISEL IN REVOLUCIONARNO DELO EDVARDA KARDELJA
 7. SAMOUPRAVLJANJE — POT OSVOBODITVE DELA
- Navedene zvezke lahko naročite posamezno ali skupaj v zbirki na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4.

NAROČILNICA

Pri TOZD DE, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo:

izvod(ov) 1. zvezka	izvod(ov) 5. zvezka
izvod(ov) 2. zvezka	izvod(ov) 6. zvezka
izvod(ov) 3. zvezka	izvod(ov) 7. zvezka
izvod(ov) 4. zvezka	

Naročeno nam pošljite na naslov:

Ime in priimek podpisnika: Dne:

-Račun bomo plačali v zakonitem roku.

1. naročilo je enkratno
 2. želimo postati redni naročniki (Žig) (podpis naročnika)
- zbirke do pismenega preklica